

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
ISTORIJOS KATEDRA**

VERONIKA GUDAITĖ
Istorijos ir politikos specialybės
II kurso studentė

**JONIŠKIO IR MERKINĖS MIESTŲ ŠEIMA XVIII A. ANTROJOJE
PUSĖJE: LYGINAMOJI ANALIZĖ**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė: prof. dr. Rita Regina Trimonienė

Darbas originalus – Veronika Gudaitė
(.....)

Šiauliai,
2014

Turinys

ĮVADAS.....	4
1. ŠEIMA PASAULIO ISTORIJOJE.....	18
2. ŠEIMA LIETUVOJE.....	28
3. XVIII a. II p. ŠEIMA JONIŠKYJE IR MERKINĖJE. VISI SKIRTINGI VISI PANAŠŪS: LYGINAMOJI ANALIZĖ.....	33
3.1 Vedybos Jonišchio ir Merkinės bendruomenėse XVIII a. II p.....	33
3.1.1 Teisinis santuokos reguliavimas.....	33
3.1.2 Partnerio pasirinkimas.....	36
3.1.3 Santuokos bruožai.....	40
3.1.4 Sutuoctinių turto dalis – naujos šeimos ekonominis pagrindas.....	41
3.2 Vaikai ir vaikystė XVIII a. II p. magdeburginiuose miestuose.....	42
3.2.1 Vaiko laukimas.....	42
3.2.2 Vaikų skaičius šeimoje.....	44
3.2.3 Krikštynos.....	45
3.2.4 Nesantuokiniai vaikai – užmiršta istorija.....	48
3.2.5 Vaikų auklėjimas.....	50
3.3 Mirtis ir našlystė.....	52
3.3.1 Šeimos narių netektis ir laidotuvės Merkinės ir Jonišchio miestuose.....	52
3.3.2 Našlystė ir našlių padėtis.....	55
3.3.3 Testamentai – apžvalga.....	57
3.3.4 Testamento sudarymo amžius ir aplinkybės.....	59
3.3.5 Testamentu paliekamo turto paskirstymas.....	60
IŠVADOS.....	65
LITERATŪRA IR ŠALTINIAI.....	68
SANTRAUKA.....	74
SUMMARY.....	75

PRIEDAI.....77

Įvadas

Temos aptarimas. Istorijos kaip mokslo raida ir mokslinio objekto kaita bėgant laikui parodė, jog Leopoldo von Rankės keliamas klausimas „kaip iš tikrųjų buvo“¹ nebegali tenkinti tyrėjų ir užpildyti atsirandančių baltų dėmių. Pakitus istorijos subjektui ir objektui pamažu istorijoje buvo atrastas eilinis visuomenės narys. Tuo pačiu išaugo susidomėjimas ne tik marginalinių socialinių grupių, lyčių, bet ir šeimos istorijos studijomis. Šiuolaikinės istoriografijos dėka atrandamas ir eilinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau LDK) gyventojas. Ėmus tirti didžiųjų LDK miestų Vilniaus ir Kauno miestiečius, pamažu dėmesys nukrypo ir į mažųjų miestų gyventojus bei šeimą, kaip svarbiausią to laikmečio visuomenės dalį.

Tiriant šeimos istoriją, kartu tiriama visuomenės raidos istorija, kurioje galima išvelgti to meto visuomenėje vyravusias madas, požiūrius, ekonominius, teisinius, idėjinius pokyčius. Nes šeima užima tarpinę padėtį: viena vertus, ji yra unikalios individo ugdymo aplinka, kita vertus, ji yra tam tikros bendrijos nuostatų perdavėja². Dėl šios priežasties itin svarbu imtis išsamių tyrimų šia tema, nes tai suteikia galimybę geriau pažinti savo praeitį. Lietuvoje ir pasaulyje vis augant visuomenės ir mokslininkų susidomėjimui moters istorijos studijomis, nuošalyje nelieka ir šeimos klausimas. Lietuvoje moters istorijos studijos ypatingai pasistūmėjo į priekį nuo 2005 m., kuomet pasirodė Jolantos Karpavičienės monografija skirti Vilniaus ir Kauno miestietės istorijai aptarti. Tiesa, dažnu atveju šie tyrimai tarsi „praryja“ šeimos istorijos specifiškumą. XX a. II p. šeimos ir namų ūkio tyrimai tapo viena svarbiausių demografijos sričių. Kaip teigia Vida Kanopienė, šis sritis yra novatoriška bendrajame demografijos mokslo raidos kontekste – jos objektas yra ne žmonių kaip populiacijos visuma (gyventojai), bet tarpusavyje įvairiausiai (giminystės, bendros gyvenamosios vietos, santuokos ir kt.) ryšiais susijusių asmenų grupės ir demografiniai įvykiai, kurie lieka „už“ pagrindinės balansinės lygties – santuokos ir ištuokos, borto. Šeimos ir ūkio demografija atkreipia dėmesį, kad gimimai, mirtys, santuokos, ištuokos ir kiti demografiniai įvykiai yra neatsiejami nuo žmonių tarpusavio sąveikos, todėl tampa be galo svarbu atskleisti, kaip kuriasi ir kodėl išyra šeimos, kada vaikai palieka namus ir pan.³ Deja, taikant *Demografinio perėjimo teorijas* šiuose tyrimuose liko nepalieti turtiniai, dvasiniai (tikybos, paskutinės valios) aspektai. Dėl šios priežasties tiriant šeimos istoriją ir siekiant atskleisti išsamesnį vaizdą, būtini

¹ Karpavičienė J., *Moteris Vilniuje ir Kaune XVI a., pirmojoje pusėje. Gyvenimo sumiestinimo Lietuvoje atodangos*. Vilnius, 2005, p. 7.

² Kačerauskas T., Šeima tarp bendrijos ir individo, *Logos* 67, p. 137

³ Kanopienė V., *Socialinė demografija*, Vilnius, 2008, p. 195

tarpdisciplininiai tyrimai. Ne išimtis šiuo atveju ir tiriant LDK miestus, tiek didžiuosius, tiek mažuosius (šį terminą įvedė Zigmantas Kiaupa).

Norint iširti savivaldžių miestų šeimos ypatybes, neįmanoma to padaryti be lyginamosios analizės. Dėl šios priežasties buvo pasirinkti Joniškio ir Merkinės miestai.

Merkinės ir Joniškio miestus, kaip šeimos raiškos erdvę, skatino pasirinkti šaltinių gausa bei noras iširti šių miestų šeimos specifiką. Abu miestai turėjo magdeburgines teises. Merkinė jas gavo – 1569 m., Joniškis – 1616 m. Abu šie miestai tapo savotiškais centrais. Mokslininkų nuomone XVIII a. II p. Joniškyje galėjo gyventi nuo 941 iki 1050 gyventojų⁴, o Merkinėje nuo 750 iki 1280 gyventojų⁵. Abu miestai didelius nuostolius patyrė XVII – XVIII m. siautusių marų bei karų metu. Tam tikra riba Magdeburgo teisės istorinėje raidoje laikomi 1776 m. Tuomet Abiejų Tautų Respublikos (toliau – ATR) seimas, siekdamas racionalizuoti valstybės fiskalinę sistemą ir centralizuoti taip pat ir Magdeburgo teisę turėjusių miestų valdymą, specialiu nutarimu užbaigė jau anksčiau pradėtą šių miestų raštvedybos apimties siaurinimą bei teisminės autonomijos ribojimą ir specialiu sprendimu paskelbė apie magdeburgijų daugelyje valstybinių miestų panaikinimą⁶. Paskelbus šį nutarimą magdeburgijos teisės neteko ir tiriamieji miestai.

Nepaisant to, jog šeimos tyrimai puikiai galėtų atskleisti pasirinkto amžiaus LDK miestų buities ir žmonių santykių aspektus, jie ne visada sulaukia atitinkamo mokslininkų dėmesio. Todėl labai svarbu analizuoti trūkumus, susijusius su šeimos istorijos tyrimais. Norint pasiekti geriausių rezultatų šioje srityje, tyrimus reikia atlikti ne tik visuotiniu, bet ir lokaliu mastu. Tam puikiai tiktų magdeburginių miestų šeimų tyrimai, net tik didžiųjų, bet ir mažųjų, kaip antai Joniškio ir Merkinės. Tik tuomet bus galima pastebėti atitinkamo amžiaus miesto šeimos specifinius bruožus bei, žinoma, ir skirtumus, kuriems įtaką darė miesto erdvė, apylinkių turtinė padėtis, Magdeburgo teisių vykdymas.

Istoriografija. Tiriant XVIII a. Joniškio bei Merkinės šeimos istoriją, jos negalima atskirti nuo vietovės urbanistikos, demografinės, moters, lyčių, šeimos, mentaliteto istorijos tyrimų.

Daug informacijos apie Joniškio miesto istoriją, pateikia Algimantas Miškinis⁷ vienoje iš savo monografijos, apie Lietuvos miestelius, dalių.

Apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų gyventojus rašyta nemažai. Tačiau didžiausias dėmesys skiriamas Vilniaus miesto gyventojų tyrimams. Čia pirmiausia reikėtų

⁴ Meilus E., *Žemaitijos kunigaikštystės miesteliai XVII a. II pusėje – XVIII a. Raida, gyventojai, amatai, prekyba*. Vilnius, 1997, p. 145.

⁵ *Merkinės istorijos bruožai*, Vilnius, 2004, 168

⁶ Karpavičienė J., Liubeko ir Magdeburgo teisių raiška Europoje viduramžiais ir ankstyvaisiais naujaisiais laikais, *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, XVII, 2008, p. 42 (29 – 50)

⁷ Miškinis A., *Joniškis, Lietuvos miestai ir miesteliai*, t. 3, Vilnius, 1999.

paminėti Mindaugą Paknį⁸. Kauno miestų tyrimais labiausiai domėjosi Liudas Glemža. Spaudoje pateikiamas ne vienas straipsnis įvairiems XVIII a. Kauno miesto istorijos aspektas tirti⁹. Tačiau tai daugiau apibendrinamojo pobūdžio darbai. Šeimos klausimui didesnis dėmesys neskiriamas. Palyginti Joniškio, Merkinės ir Vilniaus magdeburginių miestų specifiškumą. Trumpų paminėjimų apie Joniškio gyventojus XVIII – XVIII a. galima rasti Elmanto Meilaus¹⁰ darbe. Apie prekybos XVII – XVIII a. Joniškyje ypatumus informacijos radau to paties autoriaus straipsnyje¹¹. XVIII a. Joniškio miestiečių kai kurie gyvenimo aspektai yra aptariami Algirdo Baliulo¹² straipsnyje. Šis autorius tyrė ir Merkinės magistrato veiklą. Tyrimas skirtas XVI a. pab. XVII a. pr. pasitarnavo kaip lyginamoji medžiaga¹³. Žinių apie XVIII a. Merkinės gyventojus radau kolektyvinėje monografijoje skirtoje aptarti Merkinės istorijos bruožus nuo seniausių laikų iki XVIII a. Ši knyga svarbi, nes apima kone visus galimus miesto erdvės gyvenimo aspektus: miesto valdymą, gyventojų skaičių, apylinkių padėtį ir t.t. Ji labai pasitarnavo suteikiant kontekstą mano turimų šaltinių informacijai¹⁴.

Kita itin svarbi literatūros grupė gali būti priskiriama moters istorijos studijų istoriografinėi paradigmą. Apie moters padėties ir šeimos sampratos kaitas sužinojau perskaičiusi Jean Bethke Elshtain¹⁵ knygą. Pati autorė priskiriama XX a. I p. prasidėjusiai feministinei istorijos pakraipai, tačiau ji daug nuosaikiau žiūri į daugelį klausimų: moters ji nelaiko „jos istorijos auka“. Kita knyga, Elizabeth Ravoux – Rallo¹⁶. Autorė savo knygoje aptaria Venecijos moterų gyvenimą. Aptariami ir santuokos aspektai ir moters viešasis gyvenimas bei santykiai su vaikais. Tačiau, teko labai atsargiai naudotis šiuo darbu, laisvu stiliumi parašytas jis dažnai nepateikdavo tvirto argumentavimo vienu ar kitu klausimu.

Lietuvoje moters tyrimai, sekdami prieš tai minėta istoriografinė paradigmą, įgauna vis didesnę pagreitį. Didesnis dėmesys skiriamas elito moters istorijos tyrimams. Bendram moters padėties vaizdai susidaryti padėjo Jolitos Sarcevičienės¹⁷ knyga. Apie LDK moters įvaizdžio ir

⁸ Paknys M., *Vilniaus miestas ir miestiečiai 1636 m.: namai, gyventojai, svečiai*. Vilnius, 2006.

⁹ Glemža L. Vaidai miestuose ir miesteliuose: kova už savivaldą 1791 – 1792 metais, *Darbai ir Dienos*, t. 27 (2004), p. 57 – 74; Civinskas R., Glemža L., Kauno magistrato politinės kultūros bruožai XVIII – XIX a. sandūroje, *Kauno istorijos metraštis*, Kaunas, t. 3, (2002), p. 67-81; Civinskas R., Glemža L., Kauno miesto gyventojai XVIII a. pabaigoje: skaičių kalba, *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII amžiuje: miesto erdvė*, Kaunas, 2007, p. 94 – 102.

¹⁰ Meilius E., *Žemaitijos Kunigaikštystės miesteliai XVII a. II pusėje – XVIII a.* Vilnius, 1997.

¹¹ Meilius E., Prekyba Joniškio mieste 1616 – 1795 metais. *Lietuvos istorijos metraštis*. Vilnius, 1994.

¹² Baliulis A., Joniškio miestiečiai XVIII amžiuje, *Lietuvos istorijos metraštis*, 1993. Vilnius, 1994.

¹³ Baliulis A., Merkinės magistrato veikla XVI a. pabaigoje–XVII a. I pusėje, *Lituanistica*, 2007. T. 53. Nr. 3(71), p. 1–12.

¹⁴ *Merkinės istorijos bruožai*, Vilnius, 2004.

¹⁵ Elshtain B. J., *Vyro viešumas, moters privatumas. Moterys socialinėse ir politinėse teorijose*. Vilnius, 2002.

¹⁶ Rallo – Ravoux E., *Moteris Kazanovos laikais*. Vilnius, 2007.

¹⁷ Sarcevičienė J., *Lietuvos didikės proginėje literatūroje. Portretai ir įvaizdžiai*. Vilnius, 2005.

stereotipų kitimą informacijos galima rasti kitame autorės straipsnyje¹⁸. Apie miestietės moters turtinę, teisinę padėtį, dalyvavimą šeimos ir viešajame gyvenime žinių pateikia Jolantos Karpavičienės¹⁹ knyga. Ja puikiai buvo galima pasinaudoti lyginant Vilniaus/Kauno ir Joniškio miestietės gyvenimo ypatumus ne tik laiko, bet ir vietos aspektu. Žinių apie moters padėtį visuomenėje XIV – XVIII a. radau Jolitos Sarcevičienės straipsnyje²⁰. Be kitų aspektų čia paliečiami ir moters išsilavinimo, veiklos už šeimos instituto klausimai. Kalbant apie XVIII a. Joniškio miestietės moters padėtį daugiausia žinių man davė Šiaulių universiteto absolventės Godos Martinaitytės²¹ straipsnis. Autorė išsamiai aptaria miestietės santuokos, našlavimo ir kt. gyvenimo tarpsnius. Liudas Subačius tirdamas socialinius moters vaidmens pokyčius, taip pat suteikia žinių apie šių dienų moters istorijos tyrimų aktualijas²². Nemažiau svarbus ir atliktas panašaus pobūdžio kitos Šiaulių universiteto studentės Editos Jareckaitės baigiamasis darbas jau skirtas Merkinės moters padėčiai aptarti. Galima sakyti, jog buvo sekama dar Martinaitytės darbo pavyzdžiu, bet jau atkreipiamas didesnis dėmesys ir į vaikus²³.

Šeimą istorijoje atrado ketvirtosios kartos Analų mokyklos atstovai. Pasaulyje šeimos istorijos tyrimai netgi išaugo, jei taip galima sakyti, į atskirą tyrimų atšaką ir įgauna vis daugiau savarankiškumo. Turbūt vienas pirmųjų šiuo klausimu prabilęs ir parašęs itin išsamią knygą buvo anglų istorikas Lawrence Stone²⁴. Jis ne tik detaliai aprašo Anglijos šeimas, bet ir pateikia tam tikrus šeimos raidos variantus. Kaip teigia L. Stone, pagrindinių lūžių buvo trys. Pirmasis – atvira stipriai visuomenės įtakai šeima (*Open Lineage Family*). Antrasis lūžis įtakojo riboto patriarchalinio branduolio šeimos (*Restricted Patriarchal Nuclear Family*) atsiradimą. Trečiojo lūžio metu atsirado uždara namų branduolio šeima (*Closed Domesticated Nuclear Family*). Tie lūžiai darė įtaką šeimos santykiams, bendravimui, santykiui su aplinka ir pan. Visos šios tendencijos pasiekė ir tuometinę LDK. Joniškio ir Merkinės miestai nebuvo išimtis. Kita autorė pateikusi išsamų Anglijos šeimos vaizdą – Naomi Tadmor²⁵. Apie santuoką ir vaikus lokalinuose šeimos tyrimuose žinių gavau, skaitydama Colin D. Rogers ir John H. Smith²⁶ knygą. Žinių apie moters ir šeimos istoriją galima

¹⁸ Sarcevičienė J., Vieno stereotipo istorija: LDK moters įvaizdis istoriografijoje. *Feminizmas, visuomenė, kultūra*, straipsnių rinktinė. Vilnius, 1999.

¹⁹ Karpavičienė J., *Moteris Vilniuje ir Kaune XVI a. pirmojoje pusėje. Gyvenimo sumiestinimo Lietuvoje atodangos*. Vilnius, 2005.

²⁰ Sarcevičienė J., *Moterys. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Vilnius, 2001.

²¹ Martinaitytė G., Miestietė Joniškyje XVIII a., *Žiemgala*, 2011/2, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 01 – 05],

²² Subačius L., Moters socialinio vaidmens kaitos atspindžiai Felicijos Bortkevičienės veikloj, *Žurnalistikos tyrimai*, 2008, Nr. 1, <http://journalism.vu.lt/wp-content/uploads/2010/05/01subacius.pdf> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 04 – 30]

²³ Jareckaitė E., *Moters kasdienis gyvenimas Merkinėje XVIII a.* Bakalauro darbas, Šiauliai, 2013

²⁴ Stone L., *The family, Sex and Marriage in England 1500 – 1800*. London, 1977.

²⁵ Tadmor N., *Family and Friends in Eighteenth-Century England. Household, Kinship, and Patronage*. Cambridge, 2004.

²⁶ Rogers D. C., Smith H. J., *Local family history in England, 1538-1914*. Manchester, 1991.

rasti suomių istorikės Kaari Utrio²⁷ knygoje. Informacijos apie vaikystę, seksualinio elgesio modelius, našlystę bei senmergystę, santuoką ir skyrybas ir pan. radau Dalios Marcinkevičienės²⁸ paskaitų konspektuose. Visuomenė, šeima ir individas aptariami Peter Dinzelbacher²⁹ sudarytoje knygoje. Santuokos klausimus nagrinėjo Daniel Devolder³⁰. Taip pat aptariami agrariniai ir demografiniai pokyčiai ir jų priklausomybė vienas nuo kito. Kai kuriuos Prancūzijos šeimos aspektus aptaria Natalie Zemon Davis³¹ savo straipsnyje. Graikų šeimos istoriją trumpai savo darbe, skirtame glaustai Graikijos istorijai, apibūdina Jonas Sireika³². Visos šios istoriografinės pozicijos skirtos aptarti pasaulio šeimos specifikai ir raidai bei suteikti kontekstą LDK šeimos studijoms.

Lietuvoje vis dar nėra apibendrintos monografijos apie šeimos istoriją. Vienas didesnių darbų buvo parašytas bendradarbiaujant trims autoriams Angelei Vyšniauskaitei, Petrui Kalniui, Rasai Paukštytei – Šaknienei³³. Tačiau darbas skirtas XIX – XX a. lietuvių šeimos tyrimams. Deja, jame galima rasti tik trumpų paminėjimų ankstesnių amžių šeimos istorijos klausimais. Pirmoji susidomėjusi LDK šeimos tyrimais buvo J. Sarcevičienė³⁴. Savo straipsnyje autorė aptaria vyro ir žmonos santykius. Teisinę LDK šeimos istorijos pusę savo monografijoje aptaria Vytautas Andriulis³⁵. Remdamasis trimis Lietuvos Statutais jis nagrinėja teisinę santuokos, sutuoktinių, našlės, vaikų padėtį. Man svarbiausios bus jo išvalgos susijusios su Trečiuoju Lietuvos Statutu, nes jau naudojuosi LDK gyventojai mano tiriamuoju laikotarpiu.

Lyčių studijų istoriografinėi paradigmai galėčiau priskirti Vytauto Kavolio³⁶ darbą. Autorius neišskirdamas nei vyrų, nei moterų, kalba apie jų tarpusavio santykius, priklausomybes vienas nuo kito.

Tiriant religijos ir šventųjų kultų įtaką vaikų vardų pasirinkimui labai padėjo Mindaugo Paknio³⁷ straipsnis. Krikšto vardų palyginimui įvairiuose miesteliuose duomenų pateikė Liudas Jovaiša³⁸. Nors daugelis straipsnių atspindi ankstesnių laikų duomenis (ne XVIII a.), tačiau žinant

²⁷ Utrio K., *Ievos dukterys. Europos moters ir šeimos istorija*, Vilnius. 1998.

²⁸ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius 2002.

²⁹ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998.

³⁰ Devolder D., *Hajnal's European marriage pattern and the evolution of agrarian structures in Western Europe from the Fifteenth to the Eighteenth centuries*. Centre d'Estudis Demogràfics, Texas, 1999.

³¹ Дэвис З. Н., Духи предков, родственники и потомки: некоторые черты семейной жизни во Франции начала нового времени, *Thesis*, nr. 6, 1994.

³² Sireika J., *Glausta Senovės Graikijos civilizacijos istorija*, Šiauliai, 2009.

³³ Vyšniauskaitė A., Kalnius P., Šakniene – Paukštytė R., *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius, 2008.

³⁴ Sarcevičienė J., Vyro ir žmonos santykių modelis XVI a. II pusės – XVII a. I pusės proginėje literatūroje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – patriarchatas ar partnerystė?, *Kultūrų sankirtos*. Vilnius, 2000.

³⁵ Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius 2003.

³⁶ Kavolis V., *Moterys ir vyrai lietuvių kultūroje*. Vilnius, 1992.

³⁷ Paknys M., Šventųjų kultas LDK XV – XVII a. pradžioje. *Šventieji vyrai, šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV – XVII a.* Vilnius, 2005, p. 15 – 102.

³⁸ Jovaiša L., Krikšto vardai XVII a. pirmos pusės Lietuvoje. *Šventieji vyrai, šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV – XVII a.* Vilnius, 2005, p. 147 – 184.

religijos konservatyvumą, pastovumą, kai kuriuos duomenis galima panaudoti ir tiriant XVIII a. Apie vaikiškus žaidimus ir jų reikšmę žinių suteikė Povilo Blaževičiaus³⁹ straipsnis.

Tiriant teisinius paveldėjimo ir santuokos aspektus padėjo Vytauto Andriulio monografija⁴⁰. Autorius tiria šeimos teisės aspektus ypač vedybas ir paveldėjimą. Monografija suteikė žinių tiriant testamentinio paveldėjimo ypatumus. Kai kurie Lietuvos privilegijuotų miestų gyventojų paveldėjimo klausimai aptariami ir Vinco Kryževičiaus knygoje⁴¹. Testamentų nagrinėjimo pavyzdžių ir papildomos informacijos radau Linos Anužytės⁴², Godos Martinaitytės⁴³ straipsniuose bei I. Snarskytės⁴⁴ magistriniame darbe.

Apie moters teisinę padėtį ir kai kuriuos kitus gyvenimo aspektus bei šeimą informacijos aptikau keletu autorių darbuose.

Apie Joniškio miestiečių gyvenimą informacijos radau A. Baliulio⁴⁵ straipsnyje.

Šaltiniai. Pagrindinis šaltinis mano darbui buvo Joniškio ir Merkinės Romos katalikų bažnyčios metrikos. Bažnyčios knygų įrašai (metrikai) - tai trumpi tekstai, kuriuose trumpai aprašytos kokios nors bažnytinės apeigos (krikštytos, sutuoktuvės ir laidotuvės)⁴⁶. Didžioji jų dalis yra saugoma Lietuvos valstybės istorijos archyve (LVIA). Dauguma metrikų rašytos lotynų kalba. Mano darbe nagrinėtos Joniškio ir Merkinės Romos katalikų bažnyčios metrikos yra publikuojamos internete⁴⁷, epaveldo svetainėje. Šiuo interaktyviuoju šaltiniu aš ir naudojausi. Mano tyrimas apima 1750 – 1800 m. laikotarpio metrikas. Juose galima rasti žinių apie kilmės vietą, kelintą kartą tuokiamasi ir pan. Krikšto metrikose galima rasti žinių apie populiariausius vardus, krikštatėvius, kilmės vietas, ir pan. Mirties metrikose nurodomi metai ir lytis. Dėl to galima iširti, koks buvo vidutinis mirštančiųjų amžius. Tačiau metrikose pateiktos žinios glaustos ir trumpos. Iš jų neįmanoma susidaryti vaizdo apie šeimos santykius, buitį.

Kitas šaltinis naudojamas darbe yra XVIII a. Joniškio magistrato knygos⁴⁸ bei Merkinės knygos⁴⁹. Šie šaltiniai iki šiol nėra publikuoti. Jie rašyti senąja lenkų kalba. Jie ypač daug žinių

³⁹ Blaževičius P., Vaikų žaislai ir žaidimai XIII – XVII a. Lietuvoje (remiantis archeologijos duomenimis). *Lietuvos archeologija*, 2008, T. 33.

⁴⁰ Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius 2003.

⁴¹ Kryževičius V., *Lietuvos privilegijuotieji miestai*, Vilnius, 1981.

⁴² Anužytė L., *Žemaitijos bajorų testamentai (XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia)*, *Lietuvos istorijos metraštis 1998 m.*, Vilnius, 1998

⁴³ Martinaitytė G., Miestietė Joniškyje XVIII a. *Žiemgala*, Nr. 1, 2012.

⁴⁴ Snarskytė I., *Testamentas: sąvoka, rūšys ir registracija*. Magistro darbas, Vilnius, 2004

⁴⁵ Baliulis A., Joniškio miestiečiai XVIII amžiuje, *Lietuvos istorijos metraštis. 1993 metai*, Vilnius, 1994.

⁴⁶ *Bažnytiniai metrikai*, <https://sites.google.com/site/penionys/baznytiniai-metrikai> [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 – 05 – 30]

⁴⁷ Šaltiniai publikuojami sukurtame virtualaus skaitmeninto kultūros paveldo sistemos duomenų banke www.epaveldas.lt [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 – 05 – 01]

⁴⁸ 1722–1753 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, *Lietuvos valstybinis istorijos archyvas* (toliau – LVIA), fondas (toliau – f.) Senieji aktai (toliau – SA) -15345.; 1732–1739 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-

suteikia apie ekonominius gyventojų santykius. Taip pat ten pateikta informacija suteikia galimybę pažvelgti į šeimos darnumo, užuojautos, paklusnumo aspektus, kraičio dydžius.

Kita šaltinių grupė – tai publikuoti šaltiniai. Pirmiausia tai išleisti magdeburginių miestų privilegijų aktai⁵⁰. Jie leidžia sužinoti, kokios įtakos turėjo šeimos gyvenimui privilegijos skirtos miestui, t.y. cechų privilegijos, mokesčiai, turgaus privilegijos ir pan. Keletą kitų publikuotų šaltinių savo darbui radau knygoje skirtoje LDK kasdieniam gyvenimui⁵¹. Pasisekė rasti žinutę apie pabėgusią žmoną bei Jonišio suolininko Antano Sabaliausko testamentą. Abu šie šaltiniai padės papildyti kitų šaltinių duomenis.

Reikėtų dar aptarti ir Abiejų Tautų Respublikos mąstytojų darbus. Didžiausias dėmesys šeimai, vaikų auklėjimui buvo skirtas XVII a. mąstytojo Arono Aleksandro Olizarovijaus darbe, tam autorius paskiria visą skyrių. Autorius išsamiai aptaria šeimos sudarymo galimybes, reikalavimus sutuoktiniams, vyro ir žmonos pareigas, vaikų auklėjimą. Kiti autoriai, galintys suteikti žinių apie moters padėtį ir požiūrį į ją – Andrius Volanas⁵² bei Mykolas Lietuvis⁵³. Daug priekaištų gauna moterys užmiršusios savo prigimtį ir siekiančios pasipuikavimo, autoriai juodinantys arba neteisingai suprantantys šeimos papročius.

Tyrimo problematika. XVIII a. šiandienos lietuvių savimonėje pirmiausia įgavo neigiamą aspektą, šis požiūris pamažu keičiasi. Tik visai neseniai istorijoje imta ieškoti eilinio LDK gyventojų.

Atradus šeimą ir moterį istorijoje prasidėjo šios naujos srities tyrimų vėjus. Šeimos istorijos tyrimai įgauna vis didesnę pagreitį, o susidomėjimas jais milžiniškas. Tai lemia ne tik genealogijos išpopuliarėjimas, bet ir atrasti visiškai nauji šaltinių klodai. Jų pagalba neigiami nusistovėję mitai, kuriamas naujas, išsamesnis visuomenės, šeimos vaizdas įvairiais laikotarpiais. Tačiau toks didelis įvairių mokslo sričių mokslininkų susidomėjimas šiais tyrimais į šeimos istoriją įnešė nemažai painingos.

15346.; 1740–1744 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA- 15347.; 1744–1751 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15348.; 1750–1760 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15349.; 1751–1756 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15350.; 1756–1764 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15351.; 1760–1773 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15352.; 1738 m. Jonišio inventorių, LVIA, f. Mf-4168.; 1742 m. Jonišio inventorių, LVIA, f. Mf-4169.; 1786 m. Jonišio inventorių, LVIA, f. SA-4035.

⁴⁹ F. SA, b. 5851, Merkinės magdeburgija, *Lietuvos valstybės istorijos archyvas* (toliau LVIA).

F. SA, b. 5852, Merkinės magdeburgija, LVIA.

F. SA, b. 5853, Merkinės magdeburgija, LVIA.

F. SA, b. 5855, Merkinės magdeburgija, LVIA.

⁵⁰ Tyla A., *Lietuvos magdeburginių miestų privilegijų aktai. Jonišis. Jurbarkas*. Vilnius 1996.

⁵¹ Baliulis A., Meilius E., *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kasdienis gyvenimas. Lietuvos istorijos skaitinių chrestomatija*. Vilnius, 2001.

⁵² Volanas A. *Rinktiniai raštai*, Vilnius 1996.

⁵³ Lietuvis M., *Apie totorių, lietuvių ir paskvėnų papročius*, Vilnius, 1966.

Šeima kaip mokslinis tyrimo objektas – priklauso ne vienam, o visai eilei socialinių bei humanitarinių mokslų. Keletą jų būtų galima išvardyti. Sociologijai – šeima efektyviausia socializacijos aspektu, šeimai padovanoja naują kartą. Ekonomikai – tai šeimos ūkis, ekonominiai santykiai. Pedagogikai – ugdymas. Teisei – teisinis šeimos statusas. Psichologijai – šeima svarbi vidinių tarpasmeninių santykių aspektu. Istorijai – ji svarbi kaip pasaulinių įvykių dalyvė, per kurią atsispindi įvairios to meto realijos. Šį sąrašą būtų galima tęsti be galo. Tačiau tuomet dažniausiai tyrimai būna vienakrypčiai arba labai siauros apimties. Neretai skirtingų mokslų atstovai, nagrinėjantys šią temą, priklausomai nuo jų mokslo diktuojamų metodų, skirtingai žvelgia net į tuos pačius šaltinius. Todėl dažnai prieinama prie visiškai viena kitai prieštaraujančių išvadų. Tai nėra blogai, tačiau tuomet nėra sudaromas pilnas Lietuvos ar kitos šalies šeimos vaizdas. Iš čia kyla pirmasis šeimos istorijos tyrimų specifiskumas, kuris labai priklauso nuo pasirinkto mokslinio požiūrio į ją. Todėl tiriant šeimos istoriją tampa vis svarbiau sugebėti derinti keletą disciplinų, nes vienareikšmes išvadas sugriauna vis nauji duomenys⁵⁴. Be kita ko, toks vienapusiškas tyrimas neleidžia susidaryti išsamaus šeimos vaizdo, nes šeimoje kaip ir visuomenėje veikia daug skirtingų elgesio, bendravimo, mąstymo, bendradarbiavimo formų.

Kitas svarbus aspektas, darantis įtaką šeimos istorijos tyrimų specifiskumui – tai šaltiniai. Šiuo atveju labai daug kas nuo jų priklauso. Rinktis taip pat yra nemažai iš ko. Prancūzų ir anglų šeimos istorijos tyrinėtojai atrado du skirtingus šaltinių tipus, o tuo pačiu ir dvi visiškai skirtingas tyrimų bei metodų specifikas. Šeimų tyrimai, kurias „atrado“ prancūzų demografai, remdamiesi krikšto, santuokų, mirčių registracijos knygomis, suteikia žinių apie santuokos vaisingumą, tačiau nieko nekalba apie po vienu stogu gyvenančių asmenų skaičių. O šeimų tyrimai, kurias „atrado“ anglų istorikai, remdamiesi namų gyventojų surašymų duomenimis, yra tik po vienu stogu gyvenusių asmenų sąrašai, nieko nepasakantys apie emocinius tų žmonių santykius⁵⁵. Taigi, kaip matome, abi šaltinių grupės turi savų privalumų ir trūkumų. Lietuvos šeimos istorijai, o tuo pačiu ir Joniškio ir Merkinės, tirti dažniausiai naudojamas „prancūziška“ šaltinių grupė. Ši grupė pasirenkama dėl to, jog yra gausiausiai ir geriausiai išlikusi. Taip pat ji suteikia žinių net apie tas vietas, kuriuose nebuvo vedami dvaro inventoriaus dokumentai. Naudojantis šia šaltinių grupe galima sužinoti apie: sutuoktinių amžių, vaikų skaičių, amžių vidurkius (santuokos, mirties), populiariausius vardus, santuokos, gimdymo mėnesius ir t.t. Tačiau neįmanoma pasakyti, kiek asmenų be šeimos narių dar gyveno po vienu stogu, kokie ryšiai juos siejo (giminystės, samdos ar pan.), ar tarnai taip pat buvo laikomi šeimos dalimi. Taigi antrasis šeimos istorijos tyrimų

⁵⁴ Sarcevičienė J., Vyro ir žmonos santykių modelis XVI a. II pusės – XVII a. I pusės proginėje literatūroje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – patriarchatas ar partnerystė?, *Kultūrų sankirtos*. Vilnius, 2000. p. 189.

⁵⁵ Sarcevičienė J., Vyro ir žmonos santykių modelis XVI a. II pusės – XVII a. I pusės proginėje literatūroje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – patriarchatas ar partnerystė?, *Kultūrų sankirtos*. Vilnius, 2000. p. 190.

specifiškumas kyla iš šaltinių pasirinkimo, nes nuo to priklauso, kokius šeimos gyvenimo aspektus tirsime.

Kitas labai svarbus specifiškumas kyla, iš šeimos istorijos tyrimų variantų gausos, kurie neatsiejami nuo šeimą nagrinėjančių mokslų įtakos. Vienas žymiausių Anglijos šeimos tyrinėtojų L. Stone išskiria šešis tyrimo variantus: 1) biologinį – kai analizuojamai įvairūs demografiniai duomenys (mirtis, santuoka, gimimas) ir daromos išvados. 2) sociologinį – tiriamas šeimos santykis su kitomis visuomenės grupėmis – gimine, bendruomene, Bažnyčia ir pan. 3) politinį – analizuojamas galios pasiskirstymas, autoriteto modeliai bei elgesio skirtumai tarp šeimos narių. 4) psichologinį – šeimos įtaką asmens ugdymui, hierarchijai, nurodančiai kaip individas bendrauja su kitais šeimos nariais. 5) ekonominį – šeimos kaip ekonominio vieneto vaidmuo žemės ūkyje, pramonėje, darbo pasiskirstymas. 6) seksualinė – biologinė šeimos ryšio esmė⁵⁶. Lietuvių šeimos istorijos tyrinėtojai labiausiai linkę naudoti biologinį, ekonominį, sociologinį tyrimų variantus. Todėl dar daugelis LDK šeimos aspektų tyrinėta mažai arba netirta iš viso. Taigi LDK šeimos istorija dar tikrai nėra parašyta, joje vis dar be galo daug „baltų dėmių“.

Šeimos tyrimų specifika įtakoja ir pats objekto sudėtingumas. Bėgant laikui šeimos sampratos ir formos kito. Nors šiandien šeima apibūdinama kaip: „žmonių grupė, susidedanti iš tėvų ir vaikų (kartais ir artimų giminių), gyvenančių kartu⁵⁷“, tačiau natūraliai iškyla klausimas ar galima šiandieninius terminus taikyti XVII – XVIII a. šeimai? Galima teigti, jog nevisiškai. Mano manymu, šeima XVII – XVIII a. suprantama kaip: susituokusi, skirtingų lyčių, individų pora bei giminės pratesimo, vaikų ugdymo institucija. Nors ši mintis yra tik iš dalies teisinga, nes neišku keik dar giminių gyveno po vienu stogu, kaip buvo vertinami šeimynykščiai ir pan. Deja, detalesnei to analizei trūksta mokslininkų darbų, nuomonių. Tačiau, norėdama išvengti painiavos, tolimesniame savo darbe būtent tokia šeimos koncepcija aš vadovausiuosi. Taip pat dažnai šeimos istorija yra tiriama per moters istorijos prizmę ir tampa neatskiriamas to dalimi, todėl atrasti taškus, skiriančius šeimos istoriją nuo vienos individualios lyties istorijos, yra ganėtinai sudėtinga. Neišvengiamai kartais tai tampa būdu parodyti, kokia nuskriausta ir žeminama yra moteris. Tuomet šeimos istorija įgauna neigiamą atspalvį. Tačiau dabar vis dažniau iš moters pozicijų prieinama prie lyčių dialogo⁵⁸.

Kitas svarbus probleminis aspektas atsiranda tada, kai norima tirti lokalinę šeimos istoriją. Praeityje senovės tyrinėtojai ir vietiniai istorikai dažniausiai domėdavosi kunigaikščių arba

⁵⁶ Stone L., *The Family, Sex and Marriage in England 1500 – 1800*. London, 1977. p. 18.

⁵⁷ Terminų žodynas <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/SS/seima> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 04 – 10]

⁵⁸ Subačius L., *Moters socialinio vaidmens kaitos atspindžiai Felicijos Bortkevičienės veikloje*, Žurnalistikos tyrimai, 2008, Nr. 1, p. 155. <http://journalism.vu.lt/wp-content/uploads/2010/05/01subacius.pdf> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 04 – 30]

didžiūnų, kurie valdė manorus (prekinius dvarus) arba dvarus, šeimos genealogijomis. Vėliau atsigręžta į pirklus arba vietinius pramoninkus. Dar vėliau į nepaprastus vietos gyventojus. Reikėjo daug laiko, kad būtų atsigręžta į „paprastą“ žmogų, vietinį gyventoją. Todėl bėgant laikui jo ir jo šeimos gyvenimas apaugo mitais ir legendomis⁵⁹. Lietuvos atveju situacija panaši. Reikėjo praeiti ne vieneriems metams, kad būtų atkreiptas dėmesys ir į paprastą gyventoją, nesvarbu miestietį ar valstietį. Lietuvos atveju tyrimai ypač pasunkėja, nes apie šeimos tyrimus tik keletas publikacijų visos šalies mastu, o lokalinės šeimos istorijos tyrimų publikacijų dar mažiau. Todėl lokaliniai tyrimai čia ypatingai sudėtingi. Reikia ne tik atrasti naujus tyrimų metodus, bet ir ištraukti iš užmaršties „paprastą šeimą“, kuri, beje, slepia ne mažiau istorijos ir žinių, nei didikų šeimų istorijos.

Dar viena, bet ne mažiau svarbi, problema susijusi su šeimos istorijos tyrimais, išskirtinai gali būti taikoma tik Lietuvos atvejui. Lėta lietuviškų miestų raida neleido atsirasti specifinei miesto šeimai, kaip nutiko daugelyje Europos valstybių. Tokiu būdu paneigiami L. Stone žodžiai: „... kad visuomenės sluoksniai, nors ir priklausydami tai pačiai visuomenei, neretai gyvena tarsi izoliuotoje savo luomo aplinkoje, kur sukuria savo mikroklimatą, su jam būdingu komunikaciniu tinklu, vertybių sistema bei elgesio modeliais. Ir tai, kas priimtina viename, gali būti griežtai atmesta kitame sluoksnyje“. Autorius skatino nesusipainioti skirtingų sluoksnių adaptuotų modelių⁶⁰. Deja, Lietuvos atveju sumaišyti nėra ko. Lietuvos miestiečiai nesivaržydami giminiavosi su kaimo žmonėmis, dažnos jų santuokos ypač XVIII a. (platesnė analizė bus pateikta trečiajame skyriuje, tiriant konkrečius atvejus Joniško ir Merkinės miestuose). Vienas iš pirmųjų tokią mintį iškėlė Algirdas Baliulis⁶¹. Šis aspektas ypač apsunkina miesto šeimos tyrimus. Glaudus kaimo ir miesto bendradarbiavimas naikina vienas kito specifiką, todėl išskirti miesto šeimos bruožus, pamatyti tipišką (L. Stone siūlomą) vertybių sistemą, komunikaciją, elgesio modelius, tampa ypač sudėtinga.

Galima drąsiai teigti, jog šeimos istorijos tyrimai – sudėtinga ir dar kol kas kompleksiskai netyrinėta sritis, savyje slepianti nemažai paslapčių. Tyrimų specifiškumas priklauso nuo turimų, prieinamų šaltinių, jų tyrimų pakraipos, tyrimų variantų, vieno ar kitų mokslų įtakos ir pan. Todėl labai svarbu tiriant šeimos istoriją ir norint atskleisti kuo daugiau jos gyvenimo aspektų, derinti įvairias disciplinas, tyrimų metodus, šaltinius. Tokiu būdu bus galima sudaryti kiek įmanoma išsamesnį Lietuvos, Joniško, Merkinės ar bet kokios kitos vietovės šeimos vaizdą.

Tiriant šeimos, ypač lokalinės, istoriją visuomet yra problemiškas šaltinių klausimas. Dažnai šaltiniai būna neišlikę, o jei ir išlikę, tai nepilni, neišsamūs. Taip pateikti šaltiniai dažniausiai

⁵⁹ Rogers D. C., Smith H. J., *Local family history in England, 1538-1914*. Manchester, 1991, p. 5.

⁶⁰ Sarcevičienė J., Vyro ir žmonos santykių modelis XVI a. II pusės – XVII a. I pusės proginėje literatūroje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – patriarchatas ar partnerystė?, *Kultūrų sankirtos*. Vilnius, 2000. p. 192.

⁶¹ Baliulis A., Joniško miestiečiai XVIII amžiuje, *Lietuvos istorijos metraštis. 1993 metai*. Vilnius, 1994. p. 36.

suteikia neribotas interpretavimo galimybes. Nemažą šeimos tyrimams įtaką padarė ir moters istorijos tyrimai, kurie moterį vaizdavo kaip auką. Reikėtų atkreipti dėmesį, jog tokį požiūrį buvo suformavęs radikalusis feminizmas, o tai jau XX a. produktas. Taigi kyla klausimas, ar galima tokį požiūrį taikyti XVIII a. moters, šeimos tyrimuose? Dažnai naujausi atlikti tyrimai paneigia šį faktą, ir tokio požiūrio laikymasis gresia vienapusišku tikrovės traktavimu. Nesant lietuviškos literatūros skirtos šeimos tyrimams, iškyla kita istoriografijos problema. Užsienio šalių istoriografija reikalauja itin kruopščios ir kritiškos analizės, nes ten šeimos istoriją veikė visai kitos tradicijos, todėl negalima jos akiai taikyti tiriant kai kuriuos, jei nevisus, LDK šeimos aspektus.

Šeimos istorijos tyrimai kol kas vis dar yra vystymosi stadijoje, vis dar netiriama kompleksiskai. Ją bandoma tirti teisiniais, turtiniais aspektais. Visa kita tarpusavio santykiai, mišrių santuokų tyrimai, vaikų auklėjimas, vyro padėtis šeimoje, kaimynių ir vietos kultūros sankirtos, politinių, geografinių aspektų įtakos šeimai vis dar nesulaukia atitinkamo dėmesio. Kartu tai neleidžia susidaryti išsamaus vaizdo.

Savo darbe dėl šaltinių ir literatūros specifiškumo nebandysiu aptarti visų įmanomų šeimos santykių ir evoliucijos bruožų. Jonišchio ir Merkinės miesto šeimą pirmiausia tirsiu teisiniais, ekonominiais, demografiniais aspektais. Svarbiausia darbe išanalizuoti, kaip sutuoktiniai valdė, prižiūrėjo bendrą turtą, tuokėsi, rinko vaikams vardus ir pan.

Temos aktualumas ir naujumas. Galima teigti, jog šeima – vienas iš svarbiausių visuomenės elementų, nors ir mažiausias jos sudedamasis vienetas. Yrant tradicinei šeimai, svarbą praranda ir jos ugdomos idėjos. Spartus šio pagrindinio instituto reikšmės menkėjimas verčia atkreipti dėmesį ir į pačios šeimos istoriją, jos raidą.

Taip pat svarbu tirti lokalinę istoriją per šeimos institutą. Kartu taip bus užpildytos ir baltos dėmės lokalinėje istorijoje, pamažu jai bus suteikiamas vientisas vaizdas. Tiriant lokalinės šeimos ypatybes kartu bus tiriamas ir bendras LDK šeimos vaizdas, pastebimos tendencijos, skirtumai. Tai ir paskatino mane imtis Jonišchio ir Merkinės miestų šeimos istorijos tyrimų. O kartu atsirado galimybė pažvelgti naujai į kai kuriuos šaltinius, taip pat ir į Jonišchio ir Merkinės miestų istoriją. Tokiu būdu įmanoma praturtinti lokalinės istorijos, kuri dažniau koncentruojasi į miestų istoriją ir urbanistiką, studijas.

Temos chronologinės ribos. Tyrimas apima XVIII a. antrąją pusę, t.y 1750 – 1800 metus. Tokios chronologinės ribos pasirinktos neatsitiktinai. Šiuo laikotarpiu magdeburginė tradicija jau buvo įsigalėjusi miestuose, Joniškyje daugiau nei 100 m. (nuo 1616 m.), Merkinėje beveik du amžius (nuo 1569 m.). Tokiu būdu jau įmanoma pastebėti tam tikrus šios teisės atspindžius visuomenėje. Sakykime, kaip migracijos į miestą ribojimas, uždaresnis miestiečių luomas ir pan.

Tuo pačiu galima pažvelgti ir kaip didieji LDK įvykiai veikė miestus. Per šį laikotarpį jie keletą kartų prarado savivaldos teises. Joniškis ir Merkinė jas prarado, A. Miškinio duomenimis, 1776 m. Taip pat galima pastebėti, kokią įtaką miestų šeimų raidai darė Baro konfederacijos veikimo metai, ATR padalijimai.

Dėl šios priežasties pasirinktos temos chronologinės ribos gali padėti atskleisti ne tik kaip LDK įvykiai veikė miestą, tačiau kaip jų raidą stabdė ir magdeburginių teisių praradimas.

Tyrimo objektas. Mano baigiamojo darbo tyrimo objektas – XVIII a. II p. LDK miestiečio šeima.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai. Pagrindinis šio magistro darbo tikslas – išanalizuoti XVIII a. II p. Jonišio ir Merkinės miestų šeimoms ypatumus bei, taikant lyginamąjį metodą, išsiaiškinti, kokie bendri bruožai ir kokie jų skirtumai.

Siekiant nurodytų tikslų šiam darbui iškelti tokie uždaviniai:

1. Išanalizuoti abiejų miestų santuokos sudarymo ypatybes (tokias kaip amžius, mišrių santuokų galimybė (apylinkė/miestas) ir pan.)
2. Išsiaiškinti vaikų istorijos raidos bruožus abiejų magdeburginių miestų erdvėse ir apylinkėse.
3. Atskleisti našlystės tarpinio bruožus bei juos palyginti Jonišio ir Merkinės miestuose.
4. Išsiaiškinti sutuoktinių galimybes dalyvauti viešojoje miesto erdvėje.
5. Ištirti lyties veiksnio specifiką XVIII a. II p. Jonišio ir Merkinės miestiečių testamentuose.
6. Išanalizuoti socialinius ir ekonominius miestiečių šeimos santykius.
7. Palyginti Lietuvos ir pasaulio šeimos raidos specifiką mokslinėje literatūroje.

Tyrimo metodai. Tiriant Jonišio ir Merkinės miestiečio šeimos XVIII a. II p. istoriją ir problematiką bei formuojant šio darbo išvadas buvo remtasi statistiniu, lyginamuoju ir mokslinės literatūros bei šaltinių analizės tyrimo metodais, taip pat visai neseniai pradėtu taikyti prozopografiniu metodu.

Statistinis tyrimų metodas apima masinio reiškinio duomenų rinkimą, aprašymą ir sisteminimą bei analizavimą ir interpretavimą⁶². Šio metodo panaudojimą darbe lėmė noras išsiaiškinti populiariausius vardus, gimimų skirtumą tarp berniukų ir mergaičių, santuokų sudarymą per mėnesį, metus, sužinoti sutuoktinių amžių ir pan. Be to, trumpos metrikų žinutės tokiam sisteminimo būdui puikiai tiko.

⁶² Morkevičius V., Statistinės analizės pavyzdžių naudojant pavyzdinę skaitmeninę duomenų bazę medžiaga. *Statistinė kiekybinių duomenų analizė su SPSS ir STATA*. http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/stat/stat.html&course_file=stat_III_2.html [preiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 12]

Lyginamasis metodas – juo išsiaiškinama, kas yra bendra ir ypatinga reiškiniuose, gretinant vieną ar įvairius reiškinius, skirtingose istorinio vystymosi pakopose⁶³. Jis pasirinktas todėl, kad norint pastebėti Lietuvos miesto šeimos specifiškumą būtina jį tirti kitų šalių šeimų kontekste. Taip pat tarpusavyje lyginami tam tikri įvykiai galėję turėti įtakos šeimos istorijai. Taip pat lyginamos ir Jonišio bei Merkinės miesto šeimos specifikos, ne tik tarpusavyje, bet su apylinkėmis. Šio metodo taikymas ne tik atskleidžia skirtumus, tačiau lyginant atsiranda galimybė užpildyti tam tikrus netikslumus.

Mokslinės literatūros analizės metodas yra labiausiai prieinamas, bet kartu reikalaujantis bene daugiausia darbo sąnaudų tyrimo metodas. Jis reikalauja darbštumo, kruopštumo, erudicijos, bet ir gebėjimų kritiškai vertinti perskaitytą dalyką, išskirti tai, kas yra aktualu numatytam tyrimui apibendrinti, palyginti, analizuoti⁶⁴. Čia svarbiausiu objektu tampa visa prieinama literatūra. Šaltinių analizės metodas – tai pirminių duomenų rinkimas, kai įvairūs dokumentai naudojami kaip pagrindiniai informacijos šaltiniai⁶⁵. Mokslinės literatūros ir šaltinių analizės metodai naudojamas norint rasti tam tikrus Lietuvos, tiksliau Jonišio ir Merkinės, šeimos istorijos panašumus su Europos šeimomis, taip pat pateikti kontekstą, kuriame būtų aiškiai matyti vienokios ar kitokios sąlygos, dariusios įtaką šeimos instituto kaitai ir pan. Taip pat norėta sužinoti kompetentingą kitų autorių nuomonę šiuo klausimu.

Dar vienas metodas taikomas mano baigiamajame darbe – prozopografinis metodas. Vienas pirmųjų Lietuvoje apie šį metodą prakalbo Aivas Ragauskas, tirdamas Vilniaus miesto valdantįjį elitą XVII a. Autoriaus teigimu, šis metodas puikiai tinka lengvai apibrėžtoms ir palyginti mažoms, ne daugiau 100 m. laikotarpyje veikiančioms grupėms analizuoti, kai duomenys yra surinkti iš įvairių, vienas kitą papildančių ir praturtinančių šaltinių⁶⁶. Šiuo atveju metodas taikant kartu su genealogijos metodais. L. Stone teigimu šis metodas charakterizuoja istorijos „aktorių“ kolektyvines gyvenimo studijas. Metodo taikymas apima gimimą ir mirtį, santuoką ir šeimą, socialinę padėtį ir ekonominę poziciją, buvimo vietą, išsilavinimą, asmens sveikatą, religiją ir t.t. L. Stone teigimu, prozopografinis metodas sprendžia dvi pagrindines istorijos problemas. Pirmuoju atveju, papildomi politinių grupių istorijos tyrimai, kurie dažnai lieka po politinės retorikos skraiste. Jis padeda išanalizuoti politinių grupių socialinius ir ekonominius bruožus, išryškina politikos mašinos ypatybes, identifikuoja „pilkuosius kardinolus“. Antruoju atveju,

⁶³ Tidikis R., *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius, 2003, p. 409.

⁶⁴ Slizmantaitė R., Velička ., Teorinė lingvistikos ir glotoedukologijos tiriamųjų metodų interpretacija. *Santalka*. 2008, t. 16, nr. 4, p. 93 http://www.coactivity.vgtu.lt/upload/filosof_zurn/santalka_t16_no4_92-98_sklizmantaite.pdf [preiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 12]

⁶⁵ Tidikis R., *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius, 2003, p. 488.

⁶⁶ Ragauskas A., *Vilniaus miesto valdantysis elitas XVII a. antrojoje pusėje (1662 - 1702)*, Vilnius, 2002, p. 39 – 41.

analizuojamos socialinės struktūros ir jų mobilumas: viena problemų grupė apima padėtį visuomenėje, jos pokyčius laike specifinių (šiuo atveju miestiečių) arba elito (miesto valdančiojo) grupes. Kita grupė apima socialinio priklausomumo laipsnį ir jo pokyčius⁶⁷. Ši grupė ypač svarbi tiriant Joniškio miesto ir apylinkių santykį. Tiriant Joniškio ir Merkinės šeimos bruožus šis metodas pagelbėjo išsiaiškinti: našlystės laikotarpį, vaikų skaičių, laikotarpį tarp vaikų gimimo ir pan. Tokiu būdu sudaromas dar aiškesnis šeimos vaizdas.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro įvadas, trys dalys ir išvados. Kiekviena darbo dalis suskirstyta į mažesnius atskirus skyrius, pagal nagrinėjamo klausimo pobūdį ar norimą aptarti problemą. Tokiai darbo struktūrai įtakos turėjo pasirinktos temos specifika, išskelti uždaviniai bei norimos aptarti problemos.

Pirmoji ir antroji darbo dalys tai – apibendrinamojo pobūdžio skyriai, skirti pasauliniam ir Lietuvos šeimos kontekstui aptarti. Pirmajame skyriuje didžiausias dėmesys atkreipiamas į senojo kontinento šeimos raidą nuo seniausių laikų iki XVIII a. Ji aptariama pasitelkiant L. Stone sukurtu šeimos raidos modeliu, kuomet išskiriami trys pagrindiniai lūžiai.

Antrasis skyrius skirtas Lietuvos šeimos istorijai aptarti. Šio skyriaus chronologinės ribos apima šeimos istoriją nuo pirmųjų paminėjimų iki XVIII a. Šiame skyriuje Lietuvos šeima lyginama su Lenkijos – kaip vienos artimiausių pavyzdžių.

Trečiasis darbo skyrius – svarbiausias. Šioje dalyje lyginamos Joniškio ir Merkinės miestų šeimos. Tai daroma per keletą pjūvių. Pirmiausia aptariamos vedybos abiejuose miestuose. Aiškinamasi, koks sutuoktinių amžius, partnerio pasirinkimo aplinkybės, populiariausi mėnesiai ir švenčių įtaka vedyboms, turtinė jų dalis. Antruoju poskyriu aptariama ir lyginama vaikų istorija pasirinktuose miestuose. Nustatomas vaikų skaičius šeimoje, krikštynų bruožai, populiariausi vardai, pamestinukų padėtis. Trečiuoju poskyriu užbaigiamas šeimos gyvavimo ratas. Čia kaip ir kituose poskyriuose išskiriama keletas pagrindinių probleminių aspektų. Aptariama šeimos narių netektis ir laidotuvės, našlavimo tarpsnis bei testamentai, kaip pagrindiniai mažosios šeimos santykių atspindžiai.

⁶⁷ Stone L., Prosopography, *Historical Studies Today*, Vol. 100, No. 1, Winter, 1971, p. 46 (46 – 79)

1. Šeima pasaulio istorijoje.

Bėgant amžiams šeima kaip ir daugelis institucijų kito. Kito jos forma, samprata, pagaliau ir santykiai tarp jos narių. Didžiąją šeimą pakeitė individuali arba nuklearinė šeima. Pasaulio istorijoje šeima išgyveno daug įvairių metamorfozių, kol pagaliau įgijo šiokias tokias nusistovėjusias formas. Apie tai norėčiau detaliau pakalbėti šiame skyriuje. Aptarsiu šeimos istoriją iki XVIII a. pab. Skyriuje pateiktas pasaulinis kontekstas padės geriau suprasti Lietuvos, o vėliau ir Jonišio šeimos istorijos tendencijas.

Dar giliaisiais paleolito laikais įsigalėjusį matriarchatą, atėjus žemės ūkio revoliucijai neolite, pakeitė patriarchatas, vyrų valdžia. Tai buvo pats pirmasis šeimos instituto pokytis istorijoje. Imta gyventi sėsliai, dėl šios priežasties šeima galėjo įsitvirtinti vienoje vietoje, imtis kitokių žemės ūkio šakų bei sukurti geresnes gyvybines sąlygas. Tačiau visam tam reikėjo ir daugiau jėgos, tai aktualu tapo prasidėjus tarpgentiniams nesutarimams. Vyras tapo ne tik šeimos galva, bet ir pamažu besiformuojančios vyriškosios visuomenės nariu. Moteris tuo tarpu po truputį ima pasinerti į namų ūkį ir taip traukiasi iš aktyviosios, vyriškos, visuomenės. Ypač svarbi tampa moters nekaltybė, vaisingumas. Tai ypač svarbu toms šeimoms, kurių vyrai būdavo bendruomenės elitas.

Tačiau moters niekada taip ir nepavyko galutinai uždaryti tarp keturių didžiojo kambario sienų. Dažnai jos iškildavo meilužių, karališkųjų sutuoktinių, valdovių, mecenačių ir kitais pavidalais. Ne retai už kiekvieno galingo vyro lyg pilkasis kardinolas stovėjo moteris. Toks antraeilis vaidmuo neprieštaravo jos, kaip silpnos būtybės, vaidmeniui ir kartu nekompromitavo jos vyro kitų bendruomenės narių akyse. O didieji imperatoriai dažnai nesibodėdavo valstybinius reikalus spręsti kartu su sutuoktine. Nepamirštami pavyzdžiai istorijoje – Egipto faraonas Echnatonas ir jo žmona Nefertitė, Bizantijos imperatorius Justinianas ir jo žmona. Tai tikri to meto šeimos solidarumo pavyzdžiai.

Antikos požiūrį į individą ir visuomenę formavo nelygybės principas. Patriarchalinėje, vergovinėje Antikos visuomenėje, kurioje antros rūšies žmonėmis laikomi vergai ir moterys *a priori* negalėjo turėti jokių politinių teisių, visuotinėms žmogaus teisėms nebuvo vietos⁶⁸. Tokioje aplinkoje, kartu su besivystančia graikų kultūra bei filosofija, vėliau dar ir Romos iškilimu, atėjo naujos šeimos koncepcijos. Turbūt didžiausią akmenį į moters pusę metė didysis Antikos filosofas Aristotelis. Jo idėjos tapo tokios populiarios, kad neužmiršamos iki šiol. Aristotelio idėjos galutinai panardina moterį į namų ūkį. Anot Jean Bethke Elshtain, tai „užkerta kelią moters keitimuisi bėgant

⁶⁸ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998. p. 1.

laikui⁶⁹. „Tuo metu apie jokią kaitą nei moters, nei šeimos institute net nebuvo galvojama. Be to, Aristotelio teigimu, moteris yra tik indas naujai gyvybei, vyras joje palieka homunkulą, kuris vėliau ir bręsta. Pati moteris nesuteikia nieko esmingo ar lemiamo“⁷⁰. Žemesnė moters padėtis kilo iš jos riboto tinkamumo karinei tarnybai, tad ji tapdavo priklausoma nuo karių, vyro⁷¹. Toks moters vaidmens menkinimas kartu menkino ir jos vaidmenį šeimoje. Vyrishkosios lyties dominavimas Graikijoje tiek šeimyniniame, tiek politiniame gyvenime padėjo saugiai jaustis ne tik moteriai, bet ir pačiai šeimai, tačiau nesukūrė vientisos vaiko ugdymo aplinkos. Tiesa, Romos moteris turėjo tokią pačią paveldėjimo teisę kaip vyras, galėjo disponuoti turtu, pati surašyti testamentą⁷². Tad Romos moters padėtis buvo kiek geresnė tiek teisiškai, tiek morališkai.

Šeima Antikos žmogui buvo gyvybiškai svarbi politinių, ekonominių ir socialinių galimybių paskirstymo instancija. Šeimos sąvoka Graikijoje vartota keliomis prasmėmis – ir apibūdinant pagrindinę šeimą (tėvai, vaikai), ir platesnę giminę (*gens*), ir namų ūkio bendruomenę (*domus*), kuriai priklausė vergai bei atleistinai⁷³. Tiek Graikijoje, tiek Romoje šeimos statusas nulemdavo ir individo likimą, dažnai buvo paveldimas. Graikijoje šeima buvo monogaminė sudaryta iš vyro, žmonos ir vaikų. Atėnuose vyrai paprastai vedavo 30 metų, o mergaites tėvai ištekindavo vos sulaukus 14 – 15 metų⁷⁴. Toks ankstyvas santuokos amžius leido merginoms pratęsti reprodukcijos galimybę. Galima manyti, kad kartu taip buvo nusimetama ir auklėjimo, ir ekonominė našta. Spartoje vedavo vyresnio amžiaus. Tik piliečio šeimoje gimę vaikai buvo laikomi piliečiais. Mirus tėvui turtas buvo padalijamas sūnums. Tai viena svarbiausių šeimos ir jos nuosavybės nestabilumo priežasčių. Per sužadėtuves jaunikio įteiktas kraitis nebuvo žmonos nuosavybė. Žmona tapdavo nuosavybės savininke tik mirus vyrui, jei nebūdavo testamentu, ir, jeigu miręs vyras neturėdavo suaugusio sūnaus. Moterį vedavo artimiausias mirusiojo giminaitis, kurs imdavo valdyti turtą (bėgant laikui atsirado moters globėjai, kurie pakeitė šį paprotį. Moterų nuosavybė buvo tik jos asmeniniai daiktai⁷⁵. Taigi Antikos šeimos buvo itin specifinės. Juose veikė labai daug apribojimų tiek moterims, vaikams, tiek vyrams. Vėliau visus šiuos papročius, nors kiek modifikuotus perėmė Viduramžiai.

Apibendrinant pačias ankstyviausias šeimos formas, ne tik Graikijoje, Romoje, bet ir likusioje pasaulio dalyje, galima pasinaudoti L. Stone išskirtais keletu šeimos tipų. Antikai, ankstyviesiems viduramžiams, priskiriamas pirmasis šeimos tipas – atvira stipriai tiesioginei

⁶⁹ Elshtain B.J., *Vyro viešumas, moters privatumas*. Vilnius, 2002, p. 59.

⁷⁰ Elshtain B.J., *Vyro viešumas, moters privatumas*. Vilnius, 2002, p. 62.

⁷¹ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998, p. 3.

⁷² Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998, p. 4.

⁷³ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998, p. 8-9.

⁷⁴ Sireika J., *Glausta Senovės Graikijos civilizacijos istorija*, Šiauliai, 2009, p. 58.

⁷⁵ Sireika J., *Glausta Senovės Graikijos civilizacijos istorija*, Šiauliai, 2009, p. 58 - 59.

visuomenės įtakai šeima (*Open Lineage Family*)⁷⁶. Visuomenė, kurioje vyrauja tokio tipo šeima, pasižymi giminės interesų išskėlimu į pirmą planą, o individo ir privatumo interesai paprastai yra ignoruojami. Visuotinai yra deklaruojamas ne asmeninės laimės, o bendruomenės interesų paisymas, manoma, kad geresnis gyvenimas laukia anapus. Seksas pripažįstamas kaip būtinybė giminei pratęsti, o meilė tiek teologų, tiek moralistų neretai vertinama kaip liga. Tokio tipo šeimoje santykiai vyras – žmona ar tėvai – vaikai yra atviri išorės įtakai. Vedybos tokiu atveju ne intymus asmeninis pasirinkimas, o priemonė pasiekti klanui reikalingus tikslus. Tokioje šeimoje nedaug emocijų, tai – autoritarinė institucija, kuri turi spręsti daugelį gyvenime iškylančių klausimų. Tokia šeima neilgaamžė dėl dažnų sutuoktinių mirčių, pakartotinių vedybų, greito vaiko perkėlimo į suaugusiųjų pasaulį⁷⁷. Taigi dėl visų čia išvardintų priežasčių pačios ankstyviausios šeimos formos nebuvo stabilios, jos nuolat kito. Atsižvelgiant į tai galima teigti, jog tokiu būdu buvo neįmanoma užmegzti glaudžių, šiltų tarpusavio ryšių, todėl šeimose vyravo atsiribojimas, tačiau negalima teigti, kad taip buvo visur. Šeima ir yra tuo specifinė, kad joje santykiai gali visiškai nepriklausyti nuo vyraujančių tendencijų, arba priešingai, nelygu kaip į jas reaguoja šeimos galva, o vėliau ir kiti. Šeima gali perimti idėjas, ir jau po to modifikavus jas pritaikyti sau.

Viduriniai amžiai, perėmę Aristotelio idėjas ir pasiklydę Biblijos metaforiškume jungė šeimas į vis platesnes namų bendruomenes. Toks bendras šeimos gyvenimas turėjo apsaugoti individą, nuo šėtono gundymų, taip pat padėti palaikyti Bažnyčios diegiamas idėjas: kuklumo, doros, pamaldumo ir pan. Todėl neabejotina, jog „viename name“ gyvenantys žmonės „familia“ ankstyvaisiais Viduramžiais reiškė namų bendruomenę, o ne biologinę pagrindinę šeimą, siejo bendrystės jausmas, kuris buvo nesvetimas ir ne kraujo giminaičiams bei samdiniams. Šiai bendruomenei priklausė net mirusieji⁷⁸. Tai nenuostabu, nes ankstyvaisiais Viduramžiais, dėl technologinio žemės dirbimo ir kitų įrankių netobulumo, vienai biologiniai šeimai išgyventi būtų buvę tiesiog neįmanoma. Be to, pačios laiko realijos: darbas, amatas, šiluma, bendravimas, skatino žmones jungtis į didesnes grupes, padėti vienas kitam išgyventi. Krikščionybė, skelbdama visų individų lygybę prieš Dievą, suteikė moteriai galimybę tapti bendruomenės dalimi⁷⁹. Deja, vieni visada būna lygesni už kitus. Čia ir vėl dominuoja vyrai, šeimos gavos, kurie disponavo visų šeimynykščių valdžios teise (*Munt*)⁸⁰. Jų įtakos sferoje buvo visos šeimos problemos bei klausimai, tarnai, samdiniai. Moterys, kuomet į jas buvo atkreiptas dėmesys, taip pat galėjo būti pašauktos kovoti už bendrą reikalą, tačiau ne kaip antikos didvyriai, mojuodamos kalavijais, o kaip tvirtų

⁷⁶ Stone L., *The Family, Sex and Marriage in England 1500 – 1800*. London, 1977, p. 4.

⁷⁷ Sarcevičienė J., Vyro ir žmonos santykių modelis XVI a. II pusės – XVII a. I pusės proginėje literatūroje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – patriarchatas ar partnerystė?, *Kultūrų sankirtos*. Vilnius, 2000, p.193.

⁷⁸ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998, p. 18.

⁷⁹ Elstain B.J., *Vyro viešumas, moters privatumas*. Vilnius, 2002, p. 81.

⁸⁰ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998., p. 18.

įsitikinimų vedinos gyvos aukos⁸¹. Atitinkamai buvo ugdomos ir moters dorybės: kuklumas, pamaldumas ir pan. dar Antikos laikais ugdytas lyčių sferų pasiskirstymas, Viduramžiais išliko toks pats. Vyrai daugiausia dirbdavo ne namie – lauke, kariuomenėje, dvare, moteris apsiribojo namais. Svarbiausios jos veiklos sritys buvo valgio gaminimas ir aprūpinimas drabužiais⁸². Taigi vyras ir toliau tobulėjo, nuolatinis bendravimas keitė jo kalbos manierą, stovėseną. Moters bendravimo įgūdžius apribojo privati erdvė: namų, kaimo. Iš čia natūraliai moteris linko paklusti daugiau mačiusiam, net jei tai ir buvo tik gretimas miestelis, vyrui. Viduramžiais moterų gyvenimo trukmė buvo aštuoneriais metais trumpesnė nei vyrų, tai įtakojo gimdymai, prasta mityba ir sunkus darbas⁸³. Todėl santuokos, norint pratęsti giminę, buvo sudaromos ganėtinai anksti. Nors liaudies įstatymai gynė moterį, tačiau tų įstatymų negalima traktuoti, kaip moters teisinio statuso išaugimo, greičiau kaip paprasčiausio daikto apsaugos.

Prasidėję Kryžiaus karai, maro epidemijos, kai kur atsiradusi *jus primae noctis* neigiamai veikė šeimą. Sunkus to meto gyvenimas, didelis vaikų mirtingumas, santuokos, sudaromos dėl finansinių išskaičiavimų – niūri kasdienybė. Visa tai taip giliai jaugo į žmogaus sąmonę, kad šios tendencijos dar aiškiai buvo juntamos Naujųjų amžių pradžioje. Tiek laiko ugdytas šeimos šaltumas ir atskirumas pagaliau pralaužtas buvo tik XVIII a. pabaigoje. Dar vienas smūgis šeimai buvo viduramžiais prasidėję, inkvizijos kuruojami, raganų procesai. Jų dėka pasėtas nepasitikėjimas atsiliepė ne tik bendruomenei, bet ir šeimai. Procesų metu per kankinimus, kuomet žmogus būdavo suluošinamas, ar egzekucijas šeima netekdavo vieno iš maitintojų. Abiem atvejais po to šeimai grėsė dideli finansiniai sunkumai. Tačiau nepaisant visko šeima buvo akylai stebima bažnyčios patriarchų ir įvairių moralistų.

Jau Bažnyčios tėvų požiūriu šeimos centras buvo sutuoktinių pora⁸⁴. Deja, romantizmu visko čia grįsti netenka, merginos ir toliau buvo tekinamos ne savo valia. Vėliau bažnyčios tėvų pradėta darbą perėmė kiti. Šeima per visus Viduriniuosius amžius nebuvo išleista iš teologų, moralistų akių⁸⁵. Viskas, pradedant santuoka, vaikų auklėjimu, baigiant vyro ir moters vaidmenų pasiskirstymu, plačiai aptarinėjama. Begalinės moralistų, filosofų ir teologų diskusijos, atsiradus spausdintam žodžiui, pasklido po Europą, pasiekė kiekvieno išsilavinusio žmogaus namus. Kartu su tuo paplito idealizuoti moters – motinos – našlės paveikslai, nepriekaištingos šeimos vizija pagrįsta šventąja šeima⁸⁶. Į ją turėjo lygiuotis ir kiti. Norint išlaikyti santarvę ir darną namuose, kaip dar

⁸¹ Elshtain B.J., *Vyro viešumas, moters privatumas*. Vilnius, 2002, p. 79.

⁸² Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998, p. 19.

⁸³ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998., p.20.

⁸⁴ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998, p. 19.

⁸⁵ Sarcevičienė J., *Lietuvos didikės proginėje literatūroje. Portretai ir įvaizdžiai*. Vilnius, 2005, p. 51.

⁸⁶ Sarcevičienė J., *Lietuvos didikės proginėje literatūroje. Portretai ir įvaizdžiai*. Vilnius, 2005, p. 52.

teigė krikščionių tėvas Augustinas, reikėjo moters paklusnumo ir abiejų tėvų atsakomybės už savo vaikus. Tokį modelį jis grindė tradicija⁸⁷. Pamažu imta kur kas rimčiau žiūrėti į šeimos reikalus, įvedant į juos tiek vyrą, tiek moterį, padarant juos bent jau namų aplinkoje beveik lygiaverčiais. Jau XVI a. Martinas Liuteris, reformacijos pradininkas, ima kalbėti apie jausmus kuriant šeimą. Jis teigė, jog santuoka niekada netaps vilčių išsipildymu, jei vyrų ir moterų neskaitins susijungti jų seksualiniai potraukiai ir troškimai, poreikiai⁸⁸. Tai radikalus pokytis mąstant apie santuoką, nes iki tol kur kas didesnis dėmesys buvo skiriamas anapusinės, dieviškosios meilės paieškoms. Tačiau nors pokytis ir akivaizdus, tačiau iššauktas visuomenės pokyčių. Vokiečių miestelėnų laišku tyrimai parodė, jog nuo XV a. vid. renkantis žmoną „svarbiausia yra nebe draugija ir luomas, kuriam priklausoma, bet asmeninės individo savybės, nes tik jos apibūdino žmogų.“⁸⁹ Tai rodo, kaip keitėsi visuomenės pozicija, o kartu su ja ir mąstytojų mintys. Liuteriui šeima – žmogaus socialinės būties epicentras: užuojautos, gerumo, jausmų sritis, tačiau ir pirmoji institucija, pratinanti žmogų paklusti įstatymui, iš pradžių tėvui ir motinai, vėliau valstybei. Vaikas išmokęs paklusnumo šeimoje, niekada netaps maištingu valdiniu⁹⁰. Martino Liuterio teiginuose atsispindi nauja šeimos koncepcija, parodoma, jog šeima ne tik būdas valdyti ir suvaldyti silpnesnius, tačiau ir be galo svarbi valstybinio gyvenimo institucija. Tokias mintis vėliau ims plačiai plėtoto XVII – XVIII a. mąstytojai.

Kartu su mąstymo pokyčiais, kito ir pati šeima. Anot L. Stone, maždaug nuo 1530 m. gimsta naujas šeimos modelis, arba antrasis šeimos tipas – ribota patriarchalinio branduolio šeima (*Restricted Patriarchal Nuclear Family*)⁹¹. Tokio tipo šeima dominuoti pradeda 1580 m., vyrauja iki 1640 m. ir nuslopsta 1700 m. Tuomet ji galutinai ir išnyksta. Tuo laikotarpiu silpsta giminės patrono ir vietinės bendruomenės (išorės) įtaka šeimai. Individas tampa labiau priklausomas nuo šeimos vidaus santykių. Tačiau tuo pat metu stiprėja tiek Bažnyčios, tiek valstybės noras didinti patriarchalines nuostatas šeimos viduje. Vyro ir tėvo galia žmonos bei vaikų atžvilgiu smarkiai išauga, jam tampant „mažu namų tironu“⁹². Kaip minėta jau anksčiau, nuo vyro priklausė visos šeimos tiek biologinės, tiek samdytos gerovė. Regine Pernoud nuomone, kuo labiau augo ir tvirtėjo miestelėnų galia, tuomet kai jis paima į rankas ne tik ekonominę, bet ir politinę valdžią, tuo labiau mažėja moters vaidmuo visuomenėje⁹³.

⁸⁷ Elshtain B.J., *Vyro viešumas, moters privatumas*. Vilnius, 2002, p. 189.

⁸⁸ Elshtain B.J., *Vyro viešumas, moters privatumas*. Vilnius, 2002, p. 103.

⁸⁹ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius, 1998, p. 25.

⁹⁰ Elshtain B.J., *Vyro viešumas, moters privatumas*. Vilnius, 2002, p. 107.

⁹¹ Stone L., *The Family, Sex and Marriage in England 1500 – 1800*. London, 1977, p. 5.

⁹² Sarcevičienė J., Vyro ir žmonos santykių modelis XVI a. II pusės – XVII a. I pusės proginėje literatūroje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – patriarchatas ar partnerystė?, *Kultūrų sankirtos*. Vilnius, 2000, p.193.

⁹³ Pernoud R., *Moteris katedrų laikais*, Vilnius, 2007, p. 5

Naujaisiais amžiais Vakarų Europoje šeima, taip kaip ir darbas, yra pagrindinis asmens tapatybės atskaitos taškas⁹⁴. Į šeimos istoriją atėjo ir naujos idėjos. Pasikeičia požiūris į ją. Bėgant laikui tiksliau pasakius XVIII a. pab. jau imama visai kitaip žiūrėti ir į atžalas, ima megzti daug emocionalesni tėvų ir vaikų santykiai. „Šeimos“ sąvoka, kuria tik XVIII a. pradėta įvardinti nedidelę socialinę grupę, susidedančią iš tėvų ir vaikų, viduramžiais ir Naujųjų amžių pradžioje reiškė visus nuo šeimos galvos priklausančius asmenis taip pat ir šeimynykščius. Ne tik samdiniai ir tarnai, bet ir žmonos, vaikai, tėvai ir svečiai priklausė „namiškių“ kategorijai⁹⁵. Taigi šeimos atsiskyrimo procesas užsitęsė gana ilgai, kai kur jis vis dar buvo ir po XVIII a. Tai labai priklausė nuo visuomenės sanklodos, šeimos vyro, tėvo autoriteto, tradicijos. Daug kur prasidėjęs monarchijų žlugimas taip pat keitė visuomenę, o tuo pačiu ir šeimą. Tačiau kai buvo kalbama apie šeimą, tiek valstybė, tiek Bažnyčia prieidavo prie vienos išvados, kad svarbiausias sustiprintas tėvo autoritetas, kuris iš apačios turi palaikyti socialinę ir politinę santvarką⁹⁶. Visam tam padėti įsitvirtinti turėjo santuoka, vaikų auklėjimas. Nuo XVII a. apibrėžiamos tėvų ir vaikų pareigos, sugriežtinamos bausmės vyrams už moterų mušimą, o dar XVI a. apribojamos slaptos santuokos. Žinoma, vyrų ir moterų tarpusavio bendravimo moralinės normos nebuvo paliktos be dvasininkų priežiūros, ir dvasininkai dėjo daug pastangų, kad priverstų visuomenę paklusti savo mokymui. Tačiau jau XVIII a. požiūriai keičiasi. Kaip pavyzdį būtų galima paminėti Škotiją. XVIII a. Škotijoje viešos bausmės, viešas pasityčiojimas iš meilužių tapo vis retesni. Juos pakeitė mokestis pinigais⁹⁷. Iš to matyti, kad šeimos institutas buvo vis labiau liberalizuojamas ir ima išstrūkti iš griežtų dogmų gniaužtų. Keičiantis realijomis, pasikeitė ir sutuoktinių amžius. Žmonės ima tuoktis vyresni, daugėja viengungių, antrą kartą nebesituokiančių našlių. Šią temą Vakarų istorikai ima gvildinti tik XX a. 7 deš. Nors dar XVIII a. senmergystė buvo greičiau išimtis nei taisyklė, tačiau nemažai moterų rinkdavosi tokį gyvenimą. Nors tuomet jų laukė ganėtinai sunki dalia. Tokiam likimui save pasmerkdamo ne vien tos moterys, kurios atsiduodavo vienuoliškam gyvenimui, tačiau ir tos, kurioms ši idėja buvo nepriimtina. Tokiu atveju senmergėmis palikdavo tų šeimų moterys, kurios neturėjo didelio kraičio, tėvas nenorėjo dalybų metu išsklaidyti turto. Venecijoje šiuo atveju turtas buvo telkiamas vienose vyriausio sūnaus rankose. Kitiems palikuonims, o ypač moteriškos giminės teko rinktis vienuolės abitą. Net 60 procentų t.y. 3 ir 5 merginų Venecijoje XVIII a. tapdavo vienuolėmis, nes negaudavo kraičio dalies⁹⁸. Tuo tarpu Rusijoje moteriai tapti vienuole galimybė

⁹⁴ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998, p. 33.

⁹⁵ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998, p. 33 – 34.

⁹⁶ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius 1998, p. 34

⁹⁷ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius, 2002, p. 28.

⁹⁸ Casey J., *Family and Community in Early Modern Spain the citizens of Granada, 1570–1739*, Cambridge, 2007, p. 100

XVIII a. atsirasdavo tiks sulaukus 40 m. amžiaus⁹⁹. Tai rodo, kad tapti vienuole moteris čia galėjo tik tuomet, kai užaugindavo, pagimdydavo keletą vaikų, tuo pačiu jei žiūrėsime į tai, kad santuokų laikotarpis trumpas, tokia moteris, jau greičiausiai našlę, buvo visiškai išstumiamą iš viešosios erdvės. Kartais tėvai ar artimi giminaičiai patys ragino merginas neištekėti ir tam jas rengė nuo pat vaikystės. Dažnai tai buvo daroma tuomet, kai brolis nevedavo, o jo sesuo namuose atlikdavo tartum surogatinės žmonos – namų šeimininkės vaidmenį¹⁰⁰. Taigi čia iškyla klausimas, kiek tokį gyvenimo būdą įtakojo pats moters noras, o kiek šeimos, visuomenės įtaka? Kol kas šiuo klausimų tyrimų nėra. Kita svarbi grupė buvo našlės. Santuoka iki XIX a. Vakarų Europoje trukdavo nuo 16 iki 20 metų¹⁰¹, tačiau realiai, manau, šis skaičius gali būti dar mažesnis. Vyrai našliais tapdavo dažniau, nei moterys, be to jų galimybės vesti antrą kartą buvo kur kas didesnės. XVIII a. Vokietijoje net 80 proc. vyrų našlių vedavo per pirmuosius našlavimo metus ir tik 40 proc. moterų našlių ištekėdavo. Norvegijoje vedavo antrą kartą 60 proc. – našlių vyrų ir 30 proc. – moterų. Danijoje (XVIII a.) 25 proc. – vyrų, 22 proc. – moterų¹⁰². Taigi moteriai ištekėti antrą kartą buvo ypatingai sudėtinga. Papildomomis problemomis tapdavo amžius ir turimi vaikai. Vyrams šiuo atveju minėti aspektai jokių kliūčių nekėlė. Kiekvienas našlės turimas vaikas jos galimybę ištekėti sumažindavo apie 9 proc. Pridėjus dar amžių kaip kliūtį, skaičiai gali tapti įspūdingi. Vyrams tuo atveju buvo kur kas lengviau, vaikai iš ankstesnės santuokos jų galimybę vesti sumažindavo apie 1 proc¹⁰³. Kas tai lėmė, atsakyti sunku. Galima manyti, kad vyrai sunkiau prisiimdavo atsakomybę už svetimus vaikus nei moterys. Taip pat atsižvelgiant į moters amžių ir vaikų skaičių buvo sprendžiama ir apie jos reprodukcinę galimybę. Didžiausią dėmesį į tai sutelkia Joanne Bailey, jos teigimu sudarant naują santuoką buvo svarbu ne tik tai kaip buvo gyvenama našlavimo periodą, tačiau ir abiejų sutuoktinių sveikata, nes pirmiausia buvo galvojama apie vaikų gimdymą¹⁰⁴. Negalima atmesti ir psichologinio išvaizdos faktoriaus. Ne visos moterys po daugelio gimdymų sugebėdavo išlaikyti atitinkamas figūras, taip pat šeimos ir vaikų auginimo rūpesčiai, įsireždavo veide, kas grubiai, tariant gadindavo, „prekinę išvaizdą“. Taip pat ne ką mažesnę įtaką galėjo daryti ir turtiniai reikalai, nuskurdusioms našlėms naujo partnerio susiradimas taip pat turėjo tapti nemaža

⁹⁹ Hughes L., „The Crown of Maidenly Honour and Virtue‘: Redefining Femininity in Peter I’s Russia, *Women and the Gender in the 18 –th Century Russia*, England, 2003, p. 46

¹⁰⁰ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius 2002, p. 41 - 42.

¹⁰¹ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius 2002, p. 43.

¹⁰² Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius 2002, p. 43.

¹⁰³ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius 2002, p. 44.

¹⁰⁴ Bailey J., *Quiet Lives: Marriage and Marriage Breakdown in England, 1660–1800*, Cambridge, 2003, p. 89

problema. jos teigimu Lengvesnis gyvenimas buvo miesto našlėms, dėl didesnės galimybės turėti savo turto ir verslą. Tačiau visą tai lengvai galėjo perimti suaugęs sūnus, arba gildija, kuri uždrausdavo vienai likusiai moteriai verstis vyro amatu arba veiklą labai apribodavo. Anglijoje našlės neskubėdavo sudaryti naujos santuokos. Geras finansinis gyvenimas joms leido tai daryti. Minimas Margaretės atvejis, kuomet ji atsisako tekėti, nes puikiai ir be skolų išgyvenanti ir iš savo verslo¹⁰⁵.

Kalbant apie turto palikimą vaikams galima remtis Anglijos pavyzdžiu. R. J. Morris tirdamas moters, vyro ir nuosavybės santykio klausimą XVIII a. pab. – XIX a. pastebi, kad vaikai vyrų testamentuose minimi pakankamai dažnai. Apie 70 procentų vyrų testamentų kalbama apie vaikus, tačiau jų teisinis statusas ir galėjimas pretenduoti į testamentą paliekamą turtą buvo įmanomas tik sulaukus 21 m. amžiaus. Kaip teigia autoriaus, tuomet kai būdavo sukuriama šeima arba verslas¹⁰⁶.

XVI – XIX a. jokia visuomenė nebuvo aiškiai orientuota į vaikus. Šis požiūris į atžalas buvo atėjęs dar iš viduramžių, taip pat lemiamos reikšmės turėjo ir didelis kūdikių mirtingumas. XVII – XIX a. nesulaukęs savo pirmojo gimtadienio vidutiniškai mirdavo 1 iš 4 naujagimių. Anglijoje (1600 – 1749 m.) iš 1000 naujagimių mirdavo nuo 250 iki 340. Prancūzijoje mirdavo nuo 200 iki 400 naujagimių. Švedijoje neišgyvendavo 200 kūdikių¹⁰⁷. Dideliam vaikų mirtingumui įtakos darė sanitarinės sąlygos, tėvų požiūris, taip pat pasenusios vaikų auginimo tradicijos (kaip antai kietas vaiko vystymas). Kalbant apie vaikų vardus, buvo sekama senomis dar viduramžiais prigijusiomis tradicijomis, vaikui duodamas „šeimos galvos“ vardas. Jis galėjo būti duodamas ir keliems vaikams iš eilės, apsidraudžiant, kad bent vienam mirus, vardas bus išsaugotas¹⁰⁸. Tai rodo, kaip svarbu buvo turėti palikuonį, šeimos tradicijos, turto perėmėją. Per visus Naujųjų laikų amžius požiūris į vaikus kito, darėsi šiltesni vaikų ir tėvų santykiai. Buvo atsisakoma praktikos vaikus siųsti mokytis į internatus, jie atsiimami iš mokyklų. Vaikams imta samdyti privačius mokytojus, kad tik būtų galima juos kuo ilgiau išlaikyti namuose. Taip pat atsisakoma žindyvių praktikos. Sunkus buvo ir krikštatėvių klausimas. Mokslinėje literatūroje pastebima, kad tik 33 – 45 procentai naujagimių V. Europoje turėjo krikštatėvius. Dažniausiai tik vieną iš jų arba krikštamotę ar krikštatėvį¹⁰⁹. Krikštatėviai turėjo padėti naujagimiui socializuotis, nelikus tėvų galbūt net jį priglausti. Esant tik tokiam jų procentui daugelis vaikų tėvų mirties atveju likdavo visiškai vieni.

¹⁰⁵ Bailey J., *Unquiet Lives: Marriage and Marriage Breakdown in England, 1660–1800*, Cambridge, 2003, p. 69.

¹⁰⁶ Morris R. J. *Men, Women and Property in England, 1780–1870*, Cambridge, 2008, p. 109.

¹⁰⁷ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius, 2002, p. 6.

¹⁰⁸ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius, 2002, p. 9.

¹⁰⁹ Alfani G., *Fathers and Godfathers Spiritual Kinship in Early-Modern Italy*, England, 2009, p. 209

Tačiau net labai uždarai gyvenanti šeima, kuri visą savo egzistenciją rėmė individualumu, galėjo sau turėti nemalonumų mieste, nes vis dar nebuvo aiškios ribos skiriančios namų tvarką ir viešąjį gyvenimą. Šeimininkė, šiuo atveju moteris atstovavo namų ir vyro garbę¹¹⁰. Todėl galima teigti, jog moters vaidmuo bent išoriškai išaugo.

Kartu su šeimos institucijos liberalėjimu ir vis didesniu atskirtumu nuo visuomenės t.y. išorės veiksmų, prasidėjo ir jos irimas. Turbūt stipriausias nuosmukis matomas XVIII a. Venecijoje. Šilkais išsidabinusi, po spalvotomis kaukėmis pasislėpusi ji išgyvena paskutines savo dienas. Aukštuomenės moterys, pasidavusios paleistuvystės ir įvairiausių pompastiškų, teatrališkų ritualų vilionėms, vis dažniau pamiršta šeimą. Tiesa, kitos Europos dalies moterys, tokiu laisvumu pasidžiaugti negalėjo, ypač Europos periferijose, kur dar ilgai išliks itin stipri vyro, tėvo valdžia. Venecijoje labai supaprastėjusi skyrybų procedūra leido kur kas greičiau „atsikratyti“ įgriusiu sutuoktiniu¹¹¹. Tuo metu vis dar daugelis santuokų sudaroma finansiniais sumetimais. Tačiau ir toliau garbinama tradicinė šeima. Vyras ir čia laikomas visa ko šeimininku ir šeimoje jis yra neginčijamas autoritetas. Dar 1793 m. italų mąstytojas Tentori savo darbe „Filosofiniai santuokos apmąstymai“ teigia, jog moters paskirtis – auginti vaikus, o vyras parengs juos gyvenimui¹¹². Autorius taip pat aukština ir santuoką, kaip aukščiausią meilės laipsnį. Visi jo apmąstymai mažai kuo skiriasi nuo ankstesnių amžių mąstytojų minčių.

XVIII a. Anglijoje šeima vis dar nebuvo nuklearinė. Jos atsiskyrimo procesas užsitęsė. Terminu „šeima“ čia dažnai apibūdinami žmonės, susiję ne tik giminystės, bet ir kitais (samdos, draugystės, bendruomenės) saitais. Kartais šeima vadinami ir viename name gyvenantys žmonės¹¹³. Tačiau sunku pasakyti, kiek jų siejo giminystės, o kiek samdos, tarnystės saitai. Dabartiniai Anglijos šeimos tyrimai kaip tik ir pasuko šia kryptimi.

Visa Naujųjų amžių šeimos istorija blaškosi tarp naujų idėjų ir tradicijos. Nors požiūriai keičiasi, tačiau labai iš lėto. Tokiu metu susiformuoja trečiasis, L. Stone išskirtas, šeimos tipas – uždara namų branduolio šeima (*Closed Domesticated Nuclear Family*)¹¹⁴. Šis šeimos tipas figūruoja visą XVIII a. Tai didelių permainų šeimos santykiuose laikotarpis, kai svarbiausia tampa individualumas, personalinė autonomija. Asmuo gauna vis daugiau teisių savarankiškai planuoti savo ateitį, artimų ar tolimų giminaičių lūkesčiai saisto jį vis mažiau. Daugiau dėmesio skiriama vaikams. Imama suprasti, kad vaikystė – visiškai savitas žmogaus vystymosi periodas, reikalaujantis iš suaugusiųjų specialių elgesio su vaiku taisyklių. Pamažu atsisakoma lemiamo tėvų

¹¹⁰ Dinzelbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*, Vilnius, 1998, p. 35.

¹¹¹ Rallo R.E., *Moteris Kazanovos laikais*, Vilnius, 2007, p. 51.

¹¹² Rallo R.E., *Moteris Kazanovos laikais*, Vilnius, 2007, p. 53.

¹¹³ Tadmor N., *Family & Friends in Eighteen Century England*, Cambridge, 2004, p 19.

¹¹⁴ Stone L., *The Family, Sex and Marriage in England 1500 – 1800*, London, 1977, p. 6.

vaidmens pasirenkant santuokos partnerį¹¹⁵. Aiškiai ima matytis šeimos liberalėjimas, atrandamas vaikystės amžius.

Bėgant laikui šeimos institutas nuolat kito. Kito sutuoktinių amžius, požiūris į vaikus. Šeimos istorijoje įvyko trys svarbūs šeimos formos lūžiai. Atvirą įtakoms šeimą pakeitė ribota patriarchalinio branduolio šeima, kuri vėliau transformavosi į liberaliausią, uždarą namų branduolio šeimą. Visi šie formos lūžiai į šeimos gyvenimą atnešė naujovių. Menkindami ankščiau sukurtus autoritetus, keisdami bendravimą, skatindami individualumą. Nors visų namų jungiamoji grandis per visus amžius išliko vyras, tačiau bėgant laikui išaugo ir moters reikšmė, sprendžiant įvairius klausimus, vaikų auklėjime ir pan. Tačiau ne visur tokio modelio šeimos raida buvo vienoda. Kai kur viena šeimos forma užsibūdavo trumpiau, kitur ilgiau. Ne taip greitai pasikeitė ir žmonių požiūris į šeimą, bendravimą joje, vaikus. Daug kas priklausė ir nuo regiono, ir nuo šeimos instituto sugebėjimo greitai perimti naujoves.

¹¹⁵ Sarcevičienė J., Vyro ir žmonos santykių modelis XVI a. II pusės – XVII a. I pusės proginėje literatūroje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – patriarchatas ar partnerystė?, *Kultūrų sankirtos*. Vilnius, 2000, p.193 - 194.

2. Šeima Lietuvoje

Šeimos ir moters Lietuvoje istorija per ilgus šimtmečius buvo rašoma vien užsieniečių. Tendencingos mintys apaugino šią istoriją mitais ir legendomis, dažnai labai ryškiai prasilenkiančiais su realybe. Todėl ypač sunku atrasti lietuvių šeimos specifiką.

Patys seniausieji šaltiniai apie prūsų šeimas rašyti dar XII a. 1217 m. popiežiaus rašte ir dar vėliau parašytoje Christburgo taikoje užsimenama apie papročius pirkti/parduoti nuotakas, vesti artimas giminaites, turėti ne vieną žmoną. Tačiau ar galima tokiais šaltiniais pasikliauti? Atsakyti sunku, tačiau konfesiniai bei kultūriniai skirtumai įtakos tam galėjo turėti. Kaip teigia J. Sarcevičienė: „krikščionys vertino savo kultūros požiūriu, matė jų visuomenėje smerkiamą, o pagonių viešai toleruojamą paleistuvystę. Galima suprasti to meto autorius – jie neįžvelgė kultūrų ir mąstymo skirtumo tarp Europos ir Lietuvos. Bet įdomiausia, kad jo „nematė“ ir vėlesni autoriai¹¹⁶.“ Vėlesnių laikų autorių „neišmanymą“, jei galima jį taip pavadinti, galima pateisinti tik politinėmis, diplomatinėmis realijomis. Jis tapo būdu kompromituoti jauną krikščionišką šalį. XV a. paplito mitas apie visišką lietuvių moterų seksualinę laisvę, jų galimybę, priklausomai nuo vyro pajėgumo, turėti nuo vieno iki kelių sugulovų¹¹⁷. Vėliau ši mintis buvo nuolat kartojama ir atgydavo tai vienuose, tai kituose veikaluose. Toks požiūris galėjo menkinti ne tik pačios moters, bet ir jos šeimos autoritetą. Kiek jis atitiko realybę, pasakyti sunku. Tačiau pačių lietuvių rašyti įvairūs dokumentai rodo didelę pagarbą moteriai, šeimai. XIV a. Prūsų teisyne užsimenama apie neišsidalijusias šeimas, taip pat paskirtos dvigubos nuobaudos už moters sužalojimą. Tai liudija didelę pagarbą moteriai, greičiausiai kaip vienai iš svarbiausių giminės pratęsėjų. Vėliau visi šie nuostatai buvo įtraukti į visus tris XVI a. sudarytus Lietuvos Statutus¹¹⁸. Tai rodo, jog visuomenė suprato, kokia svarbi jai yra saugi moters padėtis, tačiau tai nereiškė, kad moteriai suteikiama didelė teisinė laisvė.

Lietuvoje, kaip ir Lenkijoje, siekiant sudaryti santuoką XVI – XVII a. reikėjo įveikti nemažai formalumų. Tik visus juos išpildžius santuoka buvo laikoma teisėta. Natalia Śliz nagrinėdama šlėktų vestuves, pateikė ir būtinus reikalavimus, kad jos įvyktų: pasoga turėjo sudaryti ne mažiau $\frac{1}{4}$ tėvų turto, kraitis $\frac{1}{3}$ tėvų turto. Būtinus tėvų globėjų sutikimas, tinkamas santuokos

¹¹⁶ Sarcevičienė J., Vieno stereotipo istorija: LDK moters įvaizdis istoriografijoje. *Feminizmas, visuomenė, kultūra*, straipsnių rinktinė. Vilnius, 1999, p. 31.

¹¹⁷ Sarcevičienė J., Vieno stereotipo istorija: LDK moters įvaizdis istoriografijoje. *Feminizmas, visuomenė, kultūra*, straipsnių rinktinė. Vilnius, 1999, p. 30.

¹¹⁸ Vyšniauskaitė A., Kalnius P., Šaknienė – Paukštytė R., *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius, 2008, p. 21.

amžius¹¹⁹. Vėliau tokios sąlygos jaunuolius pavers tėvų norų įkaitais. Nes pagal šias sąlygas tėvams neskyrus dalies, jokia santuoka įvykti negalėjo. Autorė ypatingą dėmesį skiria ir pirmųjų dviejų Statutų reikšmei šeimos instituto raidai. Aptardama santuokos sudarymą, autorė pabrėžia jų ištaigingumą, piršlybų iniciatyvą siejo su jaunuoju. Tačiau kiek šios tradicijos veikė LDK miestuose, pasakyti sunku. Tinkamas santuokos amžius taip pat buvo nustatomas įvairiai. Pagal Magdeburgo miesto teises jos galėjo būti 13 metų mergaitėms, o berniukams 14 metų. Tačiau savarankiškais laikyti nuo 21 m. Tapaty situacija ir Lenkijos miestuose¹²⁰. Kaip paaiškės vėliau, šis santuokos amžius buvo tik sąlyginis ir santuokos buvo sudarinėjamos ir pakankamai anksti, ir jau gerokai perkopus 30 m. ribą.

Gerada (pasoga), kuri buvo privalomas jaunosios atributas, buvo viena iš kelių moters statusą šeimoje nulėmusių veiksnių. Ją sudarė drabužiai, papuošalai, verpalai, tam tikri baldai, ir namų apyvokos daiktai (skrynios, suolai, žvakidės ir pan.), kai kurie naminiai gyvuliai bei paukščiai, kartais ir biblinės knygos. Gerada po žmonos mirties atitekdavo dukroms, o jei šių nebūdavo, kitoms moteriškos lyties paveldėtojoms arba dvasininkais tapusiems priešingos lyties palikuonims. Šio instituto antipodą sudarė vyriškos linijos palikuonių paveldima „vyriška“ turto dalis, kuriai buvo priskiriamas arklys, ginklai, vėliau – vyro kasdien naudojamų daiktų visuma¹²¹. Galima numanyti, jog prabangesnius daiktus, pavyzdžiui, papuošalus ar pinigų sumas gaudavo tvirtesnę finansinę padėtį užėmusių tėvų dukros. Tuo tarpu ne tokių turtingų – dažniausiai kaip savo turtą atsinešdavo namų apyvokos daiktus, gyvulius.

Apie miesto šeimą žinių, deja, išimtinai maža. XVI a. kaunietės bei vilnietės padėties tyrimas padeda susidaryti abstraktų to meto šeimos vaizdą. Šiuose miestuose žinota ir taikyta Europos viduramžių, o iš dalies ir ankstyvųjų Naujųjų laikų teisenos principas – moteris turi būti globojama vyro¹²². Iš čia matome, kad Lietuvoje, kaip ir daugelyje Europos šalių, pagrindinius svertus šeimoje ir visuomenėje turėjo vyras. Našlei atstovaudavo ir ją globodavo velionio testamentu paskirti asmenys¹²³. Lenkijoje situacija analogiška. A. Głowackos teigimu, vyrui mirus moterims buvo paskiriami globėjai, o esant gyvam sutuoktiniui jis tapdavo moters globėju visam gyvenimui. Tačiau pastebimas šiuo atveju ir esminis skirtumas – kur kas laisvesnė nei Lenkijos

¹¹⁹ Śliż N., Obrzędy weselne jako droga przekazywania tradycji w rodzinie szlacheckiej w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI-XVII wieku, *Tradycja - metody przekazywania i formy upamiętnienia w państwie polsko-litewskim, XV - pierwsza połowa XIX wieku: materiały XIX konferencji Komisji Lituanistycznej przy Komitecie Nauk Historycznych PAN w dniach 21-22 września 2010*, Warszawa 2011, p. 187.

¹²⁰ Głowacka A., Women in a small Polish Town in the 16th – 18th Centuries, *Acta Poloniae Historica*, 94, 2006, p. 144.

¹²¹ Karpavičienė J., "... Magdeburgo teisėje gerada turi dukrai tekti", *Lituanistica*, 2001, Nr.3 (47), p. 5.

¹²² Karpavičienė J., *Moteris Vilniuje ir Kaune XVIa. pirmojoje pusėje. Gyvenimo sumiestinimo Lietuvoje atodangos*. Vilnius, 2005, p. 41.

¹²³ Karpavičienė J., *Moteris Vilniuje ir Kaune XVIa. pirmojoje pusėje. Gyvenimo sumiestinimo Lietuvoje atodangos*. Vilnius, 2005, p. 59.

moterų LDK miestų gyventojų turtinė padėtis. Autorės teigimu, Lenkijos miesto gyventoja turėjo ne tik ribotas teises rūpintis jokių turtu, tačiau ir mirus vyrui, vaikų išlaikymu, tekinimu ir pan. viską už ją atlikdavo priskirtas globėjas¹²⁴. LDK tuo tarpu būdavo atvejų, kai našlė pati išsirinkdavo savo atstovus. O juo labiau rūpinosi vaikų gerove.

Lenkijoje, o tuo pačiu ir Lietuvoje, XVIII a. namų ūkis vis dar buvo labai glaudžiai susijęs su žemės ūkiu ar prekyba, todėl moters darbas turėjo labai didelės reikšmės¹²⁵. Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, jog šeimos ūkio sistema Lenkijoje, o tuo pačiu ir LDK (tik šiek tiek vėliau XV a.), atsirado ne kaip natūralios agrarinės sistemos raidos, o kaip XIII – XV a. pertvarkytos slavų teisės ir ekonominių susitarimų padarinys. Šiems pertvarkymams didžiausią įtaką turėjo krašte įsigalėjusi krikščionybė ir paskui jas sekusių Vakarų institucijų įsitvirtinimas, paremtas vokiškuoju *Hufenverfassungssystem*. Per du sekančius amžius ši sistema pasiekė ir mažiau išsivysčiusius rytų kraštus¹²⁶. Kaip ir daugelyje Europos šalių, Lietuvoje taip pat, našlės galėjo tęsti velionio ūkinę veiklą ir taip įsitraukti į miesto bendruomenę¹²⁷, dabar jau niekam jos neužgožiant. Kartu moteris tapdavo šeimos maitintoja, kol atsirasdavo naujas partneris ar užaugdavo sūnus. Taip pat, nepaisant visko, moteris galėjo būti įvairaus turto valdytoja, ne tik to, kurį atsinešdavo kaip kraitį. Suprantama, kad Lietuvoje kaip ir daugelyje kitų šalių moters veiklą ribojo namai bei vaikai. Tačiau esant reikalui, ypač neturtingesnėse šeimose, moteris imdavosi įvairios veiklos ir tapdavo viena iš šeimos maitintoju¹²⁸. Galima daryti išvadą, kad Lietuvoje nebuvo taip griežtai žiūrima į lyčių darbų pasiskirstymą ar moters dalyvavimą viešajame gyvenime.

Bažnytinės santuokos institutas atsirado su katalikybės įvedimu. Be kita ko šis institutas buvo ypatingai svarbus tiek Lenkijos, tiek LDK moters gyvenime, kaip viena iš vietų jos raiškai¹²⁹. Visais merginos ištekimo reikalais rūpinosi tėvas. Galima sakyti, kad kraičio skyrimas buvo esminis dukterį ir tėvą apibrėžiantis veiksnys¹³⁰. Tai buvo jo kaip „šeimos galvos“ pareiga, tačiau kraičio dydis priklausė nuo šeimos išgalių. Kartu kraitis simbolizavo dukters „atidavimo“ vyrui procedūrą ir žymėjo vieną svarbiausių momentų dukters ir tėvo ryšio nutraukime¹³¹. Tai buvo abiejų

¹²⁴ Głowacka A., Women in a small Polish Town in the 16th – 18th Centuries, *Acta Poloniae Historica*, 94, 2006, p. 145 – 146

¹²⁵ Bogucka M., *Women in Early modern polich Society, against the europine back ground, England*, 2004, p. 32.

¹²⁶ Szołtysek M., Three kinds of preindustrial household formation system in historical Eastern Europe: A challenge to spatial patterns of the European family, *History of the Family*, 13, 2008, p. 231

¹²⁷ Karpavičienė J., *Moteris Vilniuje ir Kaune XVIa. pirmojoje pusėje. Gyvenimo sumiestinimo Lietuvoje atodangos*. Vilnius, 2005, p. 79.

¹²⁸ Karpavičienė J., *Moteris Vilniuje ir Kaune XVIa. pirmojoje pusėje. Gyvenimo sumiestinimo Lietuvoje atodangos*. Vilnius, 2005, p. 129.

¹²⁹ Głowacka A., Women in a small Polish Town in the 16th – 18th Centuries, *Acta Poloniae Historica*, 94, 2006, p. 152

¹³⁰ Karpavičienė J., *Moteris Vilniuje ir Kaune XVIa. pirmojoje pusėje. Gyvenimo sumiestinimo Lietuvoje atodangos*. Vilnius, 2005, p. 148.

¹³¹ Martinaitytė G., Miestietė Joniškyje XVIII a., *Žiemgala*, 2011/2, p. 24.[prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 01 – 05]

naujųjų sutuoktinių patekimas į suaugusiųjų pasaulį, reiškė jų atskiro ir savarankiško gyvenimo pradžią.

Taigi, kaip ir daugelyje to meto kraštų, Lietuvoje šeimos samprata ir moters statusas buvo susietas su vedybomis. Be jų nebuvo įsivaizduojama šeima. Skyrėsi tik šeimos sudarymo kriterijai Vilniuje, Kaune, t.y. didžiuosiuose miestuose, buvo stengiamasi tuoktis su savo luomo atstovais (miestietis su miestiete), o periferiniuose miesteliuose, kaip antai Joniškėje, santuokos sėkmingai vykdavo ir tarp miestiečių, ir tarp apylinkių gyventojų¹³². Toks maišymasis mažuosiuose miesteliuose buvo ganėtinai dažnas reiškinys. Tačiau grįžkime prie santuokos, nes be jos nebuvo įsivaizduojama nei viena šeima. Tik tokiu būdu: „žmonių pora sujungiamą bendru ištikimybės ir pagalbos pažadu.“, nes: „santuoka yra ne kas kita, kaip vyro ir moters sujungimas nedalomai gyvenimo bendrystei, t.y. bendrumui laimėje ir nelaimėje¹³³“. Šie mąstytojo žodžiai parodė, kokia svarbi institucija tuo metu buvo šeima ir kokiais rimtais moralės ir dorovės saitais ji susiedavo sutuoktinius. Tačiau labai gaila, kad Lietuvos mąstytojai, filosofai neįsijungė į XVII – XVIII a. itin įsibėgėjusias diskusijas apie šeimą. Todėl visą vaizdą reikia bandyti atkurti remiantis tik jų amžininkų iš Lenkijos pateiktomis mintimis¹³⁴. Tiesą pasakius, šios mintys ne daug ką skyrėsi nuo Europos filosofų minčių. Tai tik rodo, kad ATR mąstytojai ėjo koja kojon su naujausiomis idėjomis, nors nereikia užmiršti, kad neretai jos buvo modifikuojamos, pritaikant vietos specifikai.

Lietuvoje į šeimą buvo žiūrima su didele pagarba. Ji buvo laikoma vienu iš svarbiausių institutų, galima sakyti, valstybės pamatu. Bet to, tik oficialioje santuokoje, gyvenančioje šeimoje, buvo galima gimdyti ir auklėti vaikus.

Teisėtoje šeimoje augančių vaikų auginimu dažniausiai rūpindavosi motina, auklėjimas buvo išskirtinė tėvo pareiga. Nors negalima teigti, jog moteris buvo visiškai išstumta iš šio proceso. Mergaičių auklėjimui ji įtakos turėjo daugiau, berniukų – mažiau. Skaitant amžininkų mąstytojų darbus, kaip antai Arono Aleksandro Olizarovijaus ir kt., skirtus šeimai ir vaikų auklėjimui, galima susidaryti vaizdą apie to meto vaikystę. Tačiau ir čia galutinių išvadų daryti negalima, nes daug kas priklauso nuo šeimos, vietos ir laiko specifikos. Pirmiausia vaikų lepinimas buvo laikomas neigiamu dalyku, viskas šeimoje turi būti su saiku: meilės, pagarbos, gražių rūbų, net gero maisto. Svarbiausias dalykas, kurį turėjo išugdyti šeima buvo paklusnumas, ramumas, pagarba žmogui ir pirmiausia valstybei. Daug kur vyravo tendencija, kaip ir Europoje, palikuonims duoti tokius pačius kaip tėvo vardus. Vaikų kasdienybę praturtindavo įvairūs žaidimai, kurie kartu pasitarnaudavo ir jų

¹³² Martinaitytė G., Miestietė Joniškėje XVIII a., *Žiemgala*, 2011/2, p. 25 - 26.[prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 01 – 05]

¹³³ Olizarovijus A.A., *Apie politinę žmonių sąjungą*. Vilnius, 2003, p. 73.

¹³⁴ Sarcevičienė J., *Lietuvos didikės proginėje literatūroje. Portretai ir įvaizdžiai*. Vilnius, 2005, p. 48.

ugdymui. Dažniausiai žaidimai atspindėdavo vienokias ar kitokias suaugusių žmonių gyvenimo sferas¹³⁵. Taip jaunesni Lietuvos gyventojai buvo ruošiami suaugusiųjų gyvenimui.

Šeima Lietuvoje mažai kuo atsiliko nuo europinio šeimos modelio. Europoje vyraujančios tendencijos pasiekdavo ir Lietuvos miestų gyventojų šeimas, kaimas šiuo atveju naujoves priimdavo sunkiau. Tačiau kaip ir visur daugelis naujų idėjų buvo modifikuojama ir pritaikoma savam regionui, minčiai. Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, pagrindiniu ir turbūt būtiniausiu šeimos egzistavimo aspektu buvo laikoma santuoka. Per ją tiek vyras, tiek moteris patekdavo į suaugusiųjų pasaulį. Santuoka tapdavo moters saugumo garantu. Lietuvoje veikiant Statutams ir magdeburginėms privilegijoms, šeima buvo pakankamai teisiškai apsaugota. Nebloga buvo ir našlių padėtis, neretai jos, po vyro mirties, tapdavo turto savininkėmis ir toliau sėkmingai arba nelabai disponuodavo paliktu turtu. Sudarant santuoką mažesniuose miestuose į luominę priklausomybę atsižvelgiama nebuvo. Vaikai Lietuvoje buvo ugdomi pagal iš Europos atėjusias idėjas. Tačiau nors XVIII a. pab. Europoje tėvų ir vaikų santykiai ima šiltėti, Lietuvoje jie ir toliau lieka ganėtinai konservatyvūs, griežti. Ugdant jaunąjį LDK gyventoją svarbiausia buvo įdiegti jam pareigos ir pagarbos jausmus. Lavinimui reikšmės turėjo žaislai ir žaidimai. Taigi Lietuvos šeima sekė, nors kiek modifikuotu, tačiau europiniu šeimos modeliu.

¹³⁵ Blaževičius P., Vaikų žaislai ir žaidimai XIII – XVII a. Lietuvoje (remiantis archeologijos duomenimis). *Lietuvos archeologija*, 2008, t. 33, p. 71.

3. XVIII a. II p. Šeima Joniškyje ir Merkinėje. Visi skirtingi visi panašūs: lyginamoji analizė

3.1 Vedybos Joniško ir Merkinės bendruomenėse XVIII a. II p.

3.1.1 Teisinis santuokos reguliavimas

Santuoka – vienas iš didžiausių ir svarbiausių lūžių žmogaus gyvenime. Dažniausiai kaip tik ji, pakeitusi žmogaus statusą, tampa vartais į suaugusiųjų pasaulį. Ji svarbi ir dėl galimybės išsaugoti/padidinti kapitalą, sukurti saugią buitį, pratęsti giminę ir pan. Vedybas, kaip ir daugelį kitų gyvenimo aspektų, XVIII a. LDK reguliavo Bažnyčia ir tebegaliojantis III Lietuvos Statutas. Joniško miestiečių santuokos ir turto reikalus papildomai reguliavo miestui suteiktos magdeburginės teisės, kurios itin pagelbėjo apsaugojant šeimos turtą.

Pirmiausia reikėtų trumpai aptarti III Lietuvos statute numatytus santuokos sudarymo aspektus. Santuokai skiriamas nemažas dėmesys, ypač turtiniams jos santykiams, tačiau Lietuvos Statutuose, ne tik III-jame, šeimos teisei, kaip ir kitoms teisės normoms, nesudarytas atskiras skyrius, nes teisės aktas pagal to meto valstybės valdžios sampratą ėjo iš valdovo valios ir malonės¹³⁶. Statute aptariamos santuokos sudarymo sąlygos bei turtinių klausimų reguliavimas. Dėl šios priežasties Joniško miesto šeimą aptarimą pradėsiu nuo santuokos sudarymo sąlygų.

Santuokai sukliudyti galėjo giminystės ryšiai, ankstesnės santuokos, religijų skirtumai, giminių nepritarimas. Tekančiai merginai pastarasis buvo itin svarbus, nes kitu atveju ji galėjo negauti kraičio. Taigi, trumpai tariant, santuokai be pilnametystės (to laiko supratimu) be galo svarbus buvo šeimos pritarimas ir kraičio klausimas, kuris suteikdavo moteriai šokios tokios nepriklausomybės. Moters dalį sudarydavo pasoga, šią dalį suruošdavo tėvas, ir tai būdavo pinigai, žemė ir pan. Motina dukrai suruošdavo kraitį – dažniausiai audiniai, drabužiai, audiniai, namų apyvokos reikmenys, baldai. Nors atsinešta pasoga dažnai pereidavo vyro dispozicijon, tačiau mainais į tai jaunoji gaudavo dalį vyro turto. Duota pasoga ir kraitis dažnai įrašomos į miesto aktų knygas, kad esant reikalui jas būtų galima atsiimti be jokių komplikacijų¹³⁷. Psichikos būklė nebuvo didelė kliūtis santuokai sudaryti, tačiau gana rimta paskata jai nutraukti, nors tuo metu apie santuokos nutraukimą kalbėti itin sudėtinga. Kadangi visos santuokos įteisinamos bažnyčioje, „prieš Dievą“, jas nutraukti gali tik popiežius. Toks santuokos nutraukimas labai ilgas ir brangus,

¹³⁶ Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius, 2003, p. 39.

¹³⁷ Baliulis A., *Joniškio miestiečiai XVIII amžiuje, Lietuvos istorijos metraštis 1993 metai*. Vilnius, 1994, p. 37.

todėl juo galėjo pasinaudoti tik visuomenės elitas¹³⁸. Todėl Joniškio miesto gyventojai, kaip ir kiti LDK visuomenės nariai, tiesiog gyvendavo atskirai.

Svarbiausias santuokos sudarymo aspektas buvo sutuoktinių amžius. Nustatant sutuoktinių amžių buvo keletas veiksnių. Statute aptariant santuokinį amžių buvo atsižvelgiama į merginos sugebėjimą atlikti motinystės funkciją, o vaikinui svarbi buvo fizinė – lytinė ir psichologinė branda. Todėl Statutas nustatė merginai 13 metų amžiaus, o vaikinams – 18 metų ribą¹³⁹. Toks amžius jau buvo laikomas pilnametyste. Magdeburginės miesto teisės vedybinį amžių merginoms nustatė – 13, vaikinams – 14 metų. Tačiau pilnamečiais ir už save atsakingais jaunuoliai galėjo būti sulaukę 21 metų amžiaus¹⁴⁰. Tačiau dėl amžiaus sutariama nebuvo. Štai filosofas Aronas Aleksandras Olizarovijus siūlo moterims tuoktis – 18, vyrams – 30 (37), nes kitu atveju jauni tėvai neturės pakankamai valdžios, nes tarp jų ir vaikų bus per mažas skirtumas, o, be to, ir per ankstyvas geismas iščiulpia jėgas, ir palikuonys būna geibūs¹⁴¹. Tačiau Joniškio ir Merkinės miestuose kur kas didesnis dėmesys sudarant santuoką buvo skiriamas sugebėjimui užtikrinti gerą materialinę šeimos būklę bei nepriklausomybę. Vis dėlto realus Joniškio ir Merkinės gyventojų sutuoktinis amžius gana smarkiai skyrėsi nuo dokumentais reglamentuoto. Vidutiniškai Joniškio merginos tuokdavosi sulaukusios 23, vyrai apie 27 metų amžiaus (žr. prieduose 1a lentelė). Merkinės gyventojai santuokas sudarinėjo panašiai: moterys – 21, vyrai – 26 metų (žr. prieduose 1b lentelę). Štai galima rasti keletą pavyzdžių iš abiejų miestų. Jauną vyro santuokos amžių iliustruoja Joniškio miesto gyventojas Jono Morkūno santuoka. Jis gimė 1748 m. gegužės 14 d.¹⁴², tuokėsi 1771 m. lapkritį¹⁴³ t.y. sulaukęs 23 m. su Joniškio miesto gyventoja Elena Čepulyte. Pats jauniausias sutuoktinis – vos septyniolikos sulaukęs Jonas Stašaitis. Merkinėje šiuo atveju jauniausias sutuoktinis vyras turėjo 20 m., o jauniausia nuotaka 13 m. Atsižvelgiant į tai, kad santuokos amžius labai ankstyvas, galima teigti, jog tuoktis vertė finansiniai sunkumai šeimoje. Nes, sakykime Joniškyje, jauniausias sutuoktinis vyras veda jau našlę. Atmetus emocines priežastis, galima teigti, jog santuoka aiškiai sudaroma ekonominiais tikslais. Našlės abejuose miestuose turėjo neblogą finansinę padėtį, taigi santuokos su jomis galėjo išgelbėti finansiškai nestabilius sutuoktinius.

¹³⁸ Sarcevičienė J. Moterys. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Vilnius, 2001, p.404.

¹³⁹ Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius, 2003, p. 42.

¹⁴⁰ Ten pat, p. 43.

¹⁴¹ Olizarovijus A.A., *Apie politinę žmonių sąjungą*, Vilnius, 2003, p. 93.

¹⁴² *Joniškio RKB gimimo metrikų knyga 1748--1765 m.*, l. 20

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internet, žiūrėta 2014 – 04 – 14]

¹⁴³ *Joniškio RKB santuokos metrikų knyga. 1751--1775 m.*, l.157

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3241> [prieiga per internet, žiūrėta 2014 – 04 – 14]

Įdomus Jurgio Varganovičiaus atvejis. Vyras veda tik sulaukęs 36 m. amžiaus. Kaip išaiškėjo vėliau, vyras buvo Jonišio tarėju (*consul*). Vėlyvą santuoką galėjo lemti municipalinės karjeros siekis.

Ši santuokų amžiaus analizė leidžia teigti, kad teisės normų bei kitų dokumentų realiai laikomasi nebuvo. Mano manymu, tuokiamasi buvo tuomet, kai šeimai jau buvo galima užtikrinti stabilumą. Taip pat toks amžius jau leidžia jaunai šeimai būti visiškai nepriklausomiems nuo tėvų, sumažina galimybę jų kišimuisi ar reguliavimui, suteikia finansinę nepriklausomybę. Joniškėčių santuokinis amžius palyginti su XVIII a. Prancūzija, kurioje merginos tekėdavo sulaukusios vidutiniškai 26,5 metų amžiaus, ir XVIII a. Lenkija, kurioje santuokinis merginų amžius siekė 24,6 metų¹⁴⁴. Vyrų šiuo atveju Europoje tuo pačiu laikotarpiu vesdavo 28 – 30 metų amžiaus¹⁴⁵. Tai leidžia kalbėti, kad ankstyvas santuokinis joniškėčių moterų amžius liudijo gana gerą finansinę situaciją XVIII a. Joniškyje, t. y. žmonių pajamos buvo pakankamos ir reguliarios. Lenkijos tyrinėtojų duomenimis skirtinguose regionuose išryškėjo ir skirtingi santuokų modeliai: Didžiojoje Lenkijoje, kur vyrų santuokinis amžius svyravo tarp 25 – 29, o moterų – tarp 20 – 24, jis buvo artimesnis vadinamajam Vakarų modeliui, o rusėniškuose Lenkijos – Lietuvos valstybės regionuose, kur vyrai vesdavo iki 25 metų, o moterys tekėdavo apie 20 metų, modelis buvo artimesnis Rytų santuokos tipui¹⁴⁶. Šiuo atveju Jonišio ir Merkinės gyventojų santuokos sudarymo amžių galima priskirti Vakarų modeliui.

Vyresnis sutuoktinių amžius turėjo ir neigiamos reikšmės. Tokios gana vėlyvos santuokos labai sutrumpindavo santuokos laiką. Kaip pavyzdį galima pateikti to paties Jonišio tarėjo Jurgio Varganovičiaus atvejį. Jis veda 1766 m. Jonišio miesto gyventoją Rozaliją Baltuškevičiūtę, miršta 1772 m. sulaukęs 42 m. amžiaus. Taigi santuoka truko tik 6 metus. Tokį patį amžių nustatė ir lenkų istorikė Maria Bogucka, tyrusi moters vietą XVI – XVII a. visuomenėje. Kiti autoriai šį skaičių nukelia iki 10 – 15 metų¹⁴⁷. Taigi lietuvių šeimos santuokos vidutiniškai trukdavo panašiai kaip ir lenkų. Taigi tradicinės šeimos amžius buvo trumpas, o sudėtis kintanti: per šeimos egzistavimą galėjo pasikeisti beveik visi nariai¹⁴⁸. Tačiau santuoka galėjo tęstis ir žymiai ilgiau arba dar trumpiau. Jei pažvelgsime į europinį kontekstą, tai santuokos iki XIX a. trukdavo nuo 16 iki 20

¹⁴⁴ Martinaitytė G., Miestietė Joniškyje XVIII a., *Žiemgala*, 2011/2, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 01 – 05]

¹⁴⁵ Devolder D., *Hajnal's European marriage pattern and the evolution of agrarian structures in Western Europe from the fifteenth to the eighteenth centuries*. Centre d'Estudis Demogràfics, Texas, 1999, p. 3.

¹⁴⁶ Sarcevičienė J., „Krikštas – tai ne gimimas, o laidotuvės ne mirtis“: parapijų metrikų knygos istorinės demografijos ir šeimos tyrimų kontekste, *Ministri historiae. Pagalbiniai istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose*. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas dr. E. Rimšos 65-mečiui. Vilnius: LII, 2013, p. 466.

¹⁴⁷ Sarcevičienė J., Moterys. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Vilnius, 2001, p. 402.

¹⁴⁸ Utrio K., *Ievos dukterys. Europos moters ir šeimos istorija*, Vilnius, 1998, p. 158.

metų¹⁴⁹. Jonišio ir Merkinės miestų gyventojų santuokos čia gali būti ne išimtis. Tačiau greičiausiai santuokos laikas būdavo daug trumpesnis. Dėl to daug žmonių greitai likdavo našliais/našlėmis.

3.1.2 Partnerio pasirinkimas

Nagrinėjant Jonišio miesto santuokas XVIII a., matyti keletas pagrindinių tendencijų. Be santuokos amžiaus nustatymo labai svarbu išsiaiškinti, kaip buvo renkami partneriai. Pirmiausia Jonišio miestiečiai dažnai tuokdavosi su gretimų miestelių gyventojais (žr. prieduose 2a lentelę). Per trisdešimt aštuonerius metus (1751 – 1789 m.) tokios santuokos atitinkamai sudarė 8,7 %. Taigi Jonišio miestiečiai nevengdavo tuoktis ir su žmonėmis iš apylinkių. Kaip pavyzdžius būtų galima paminėti Onos Straževičiūtės ir Jokūbo Bagdono¹⁵⁰ sudarytą 1751 m. spalio 14 d. santuoką. Jaunoji yra iš Jonišio, jaunikis iš gretimo Kirnaičių kaimo. Tą pačią dieną tuokėsi Stanislovas Šimkus iš Jonišio ir našlė Magdalena Jerefeviečienė iš Gaičiūnų¹⁵¹. Tokių santuokų skaičius nemažas. G. Martinaitytės paskaičiuota, kad 70,6 proc. šių santuokų sudarė joniškietė mergina ir vaikinai iš apylinkės, ir tik 29,4 proc. santuokų įvyko tarp vaikinai iš Jonišio ir apylinkėje gyvenančios merginos¹⁵². Jei kalbėtume apie tai, kas labiau siekė patekti į miesto terpę iš apylinkių – tai galima daryti išvadą, jog vyrai (žr. prieduose 3 lentelę). Tačiau palyginus su G. Martinaitytės duomenimis, pastebima, jog XVIII a. II p. susilygino vyrų ir moterų skaičius, kurie siekė patekti į miestą iš apylinkių. Jaunosios iš Jonišio mišrioje santuokoje sudaro – 58 %, vyrai iš Jonišio – 42 %. Tuo tarpu 10,9 % santuokų buvo sudaryta abiejų Jonišio miesto gyventojų. Galima ir čia paminėti keletą pavyzdžių. 1751 m. lapkričio 07 d. tuokėsi Mykolas Katkovskis ir Rozalija Butkevičiūtė¹⁵³. Abu jie Jonišio miestiečiai (*civite Janiscensi*). 1751 m. sausio 16 d. buvo sudaryta Stanislovo Bildos ir Agotos Mortenytės santuoka¹⁵⁴. Abu sutuoktiniai yra iš Jonišio miesto, tačiau ne miestiečiai. Jie tiesiog įvardijami *ambo de Janiscki* (išvertus – abu iš Jonišio). Analogiškai įvardijami buvo ir tų pačių metų lapkričio 23 d. santuoką sudarę Jokūbas Mikučiauskas ir Ona Kaztauskytė¹⁵⁵. Šiuos skirtumas galėjo įtakoti tai, kad pastarosios poros neturėjo privačios nuosavybės mieste. Jie tiesiog nuomavosi arba pas ką nors gyveno „ant kampo“. Dažnai magdeburginiuose miestuose reikėdavo išgyventi tam tikrą metų skaičių. Galbūt šios poros jų dar

¹⁴⁹ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius, 2002, p. 41.

¹⁵⁰ Jonišio RKB santuokos metrikų knyga 1751—1775 m., l. 5. [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁵¹ Jonišio RKB santuokos metrikų knyga 1751—1775 m., l. 5. [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁵² Martinaitytė G., Miestietė Joniškyje XVIII a., *Žiemgala*, 2011/2, [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 01 – 05]

¹⁵³ Jonišio RKB santuokos metrikų knyga. - 1751-1775 m., l. 4. [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁵⁴ Jonišio RKB santuokos metrikų knyga. - 1751-1775 m., l. 6 [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁵⁵ Jonišio RKB santuokos metrikų knyga. - 1751-1775 m., l. 6 [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

nebuvo išgyvenusios. Priežastys, deja, nėra aiškios. Sutuoktinis taip pat galėjo būti įvardijamas tiesiog Jonišio gyventoju (*incola Janiscensi*). Taip atsitiko Pranciškaus Žioknovo ir Onos Atakniūtės santuokos atveju¹⁵⁶. Jaunikis Jonišio RKB santuokos metrikose įvardintas būtent tokiu statusu. Likusią santuokų dalį sudaro gyventojai, kurie abu yra iš Jonišio miesto apylinkių. Tai rodo, kad renkantis sutuoktinį gyvenamoji vieta didelės reikšmės neturėjo. Merkinėje šiuo atveju galima pastebėti visiškai priešingas tendencijas. Čia santuokos su apylinkių gyventojais nesudarinišamos (žr. prieduose 2b lentelę). Tam įtakos galėjo turėti keletas priežasčių: pirmiausia, Merkinės miestas magdeburgines teises gavo daug anksčiau nei Jonišis, t.y. 1569 m., todėl kurtis uždaram miestiečių luomui buvo geresnės sąlygos. Kita priežastis – daug skurdesnė Merkinės apylinkių gyventojų socialinė padėtis. Tokiu atveju miesto gyventojas apylinkėje sunkiai rasdavo sau lygų. Trečioji priežastis – Merkinės apylinkėse daug daugiau elito (*nobilis*) šeimų. Taigi galima daryti išvadą, jog ten ir didesnė baudžiava, kuri itin riboja žmonių migraciją. Visos šios priežastys galėjo apsunkinti miesto gyventojų sąlytį su apylinkių gyventojais. Tačiau per beveik penkiasdešimties metų laikotarpį pasitaikė kelios mišrios santuokos. Jų atsiradimą galima sieti su 1776 m. miestų reforma, kuomet Merkinė prarado savo Magdeburgo teises. 1778 m. sausį tuokėsi Matas Kanulis iš Kaibučių ir Merkinės miesto gyventojas Ona Bobrauskytė¹⁵⁷. 1789 m. tuokėsi Jonas Kačiulinas iš Preikių ir Merkinės gyventojas Judita Misevičiūtė¹⁵⁸. 1786 m. Merkinės gyventojas Ignas Moisevičius į savo namus parsivedė nuotaką iš kaimo Ruska Wies (manoma, kad tai vėliau buvo Gudakiemis)¹⁵⁹. Iš kelėtos pavyzdžių matyti, kad vyrai iš apylinkių labiau veržėsi į miesto erdvę nei miesto merginos į apylinkes. Tai galėjo lemti baimė prarasti savo statusą. Taip pat negalima atmesti galimybės, kad iš pateiktų pavyzdžių vyrai buvo pakankamai prakutę, kad galėtų imti į žmonas miesto merginą, ir jos tėvai tam neprieštarautų. Žinoma galimas ir atvirkščias variantas, nuskurdusi šeima neturėjo pasirinkimo. Deja, apie šias aplinkybes sunku ką nors ir pasakyti, nes magistrato knygoje apie šiuos asmenis jokių žinių nėra.

Kitas kriterijus sutuoktiniui buvo jo šeimyninė padėtis (žr. prieduose 4a ir 4b lenteles). Tiriant 1751 – 1789 m. laikotarpį ir tada sudarytas santuokas pastebėta, jog didžiausią dalį sudarė asmenys besituokiantys pirmą kartą 78%. Ši tendencija pastebima abiejuose miestuose. Tokiu

¹⁵⁶ Jonišio RKB santuokos metrikų knyga 1751—1775 m., l. 11 [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁵⁷ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 134.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

¹⁵⁸ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 162.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

¹⁵⁹ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 154.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

atveju prie vardo ir pavardės dar būdavo pridedami žodžiai *juvenem* – vaikinams ir *virgine* – merginoms.

Tačiau nebuvo vengiama tuoktis ir su našliais/ našlėmis. Tokių santuokų skaičius sudaro 19.6%. Dažniau našliais likdavo vyrai. Tačiau skirtumas labai nežymus. Iš šimto mišrių santuokų, kurias sudarė vienas našlys/našlė ir nevedęs/netekėjęs asmuo,¹⁶⁰ penkiasdešimt tris sudarydavo vyrai, o keturiasdešimt septynias moterys. Tai lemia keletas faktorių. Pirmiausia tai mano jau minėtos sanitarinės sąlygos, atsiliepusios tiek vyrų, tiek moterų sveikatai. Antra, gimdymas, kuris tuo metu buvo labai pavojingas moters gyvybei. Tačiau ne pats gimdymas buvo pavojingiausias, o bet koks nukrypimas nuo normos ar komplikacija galėjo turėti lemtingų pasekmių¹⁶¹. Dėl šių priežasčių, mano manymu, vyrai našliais likdavo kur kas dažniau nei moterys. Populiareesnės našlės buvo iš Joniškio miesto nei iš apylinkių, o Joniškio vyrai našliai rinkdavosi merginas iš apylinkių. Norėdama geriau iliustruoti savo žodžius, pateiksiu keletą pavyzdžių. 1752 m. vasario 6 d. tuokėsi Medginių gyventojas Mikalojus Vaikovskis ir Zaračiovienė Elena iš Joniškio¹⁶². Tų pačių metų lapkričio 5 d. našlys iš Jačiūnų Sebastijonas Krištopaitis vedė merginą iš to paties miestelio Elžbietą Štupaitytę¹⁶³. To pačio mėnesio 12 dieną Joniškio gyventojas našlys Jonas Buknys vedė joniškietę merginą Reginą Višvekytę¹⁶⁴ ir t.t. Merkinėje santuokos su našliais buvo itin retas dalykas. Tokio tipo santuokų skaičius mieste liko išimtinai mažas. Tačiau galima rasti keletą pavyzdžių. 1796 m. Florijonas Rimgaila (*juvenem*) veda našlę Barbarą Bancevičienę¹⁶⁵. Tais pačiais metais gegužės mėnesį buvo sudaryta santuoka tarp Merkinės gyventojų našlio Jono Jovarausko ir Marijonos Kalinauskytės (*virgine*)¹⁶⁶.

Tačiau abu našliai tuokdavosi itin retai. Tokios santuokos sudaro tik 2,4%. Todėl Joniškio RKB santuokos metrikos knygoje jos greičiau atsitiktinumas nei taisyklė. Galbūt tokioms santuokoms trukdė vaikai arba paties našlio/našlės finansinė, fizinė, psichologinė būklė. Dar mažiau santuokų tarp abiejų našlių pastebima Merkinės mieste. Santuokos tarp abiejų našlių šiame mieste buvo pradėtos sudarinėti tik po 1771 m. Net ir tada tokių santuokų per metus pasitaikydavo nuo 1 – 3. Tam įtakos galėjo turėti panašios priežastys kaip ir Joniškyje, bet taip pat ir daug skurdesnė

¹⁶⁰ Atrinkta šimtas santuokų iš Joniškio RKB santuokos metrikų knyga 1751—1775 m. [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁶¹ Sarcevišienė J., Moterys. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Vilnius, 2001, p. 406.

¹⁶² Joniškio RKB santuokos metrikų knyga 1751—1775 m., l. 7 [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁶³ Joniškio RKB santuokos metrikų knyga 1751—1775 m., l.11 [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁶⁴ Joniškio RKB santuokos metrikų knyga 1751—1775 m., l.12 [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁶⁵ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 183

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

¹⁶⁶ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 180

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

Merkinės gyventojų padėtis. 1797 m. sausio mėnesį tuokiasi Merkinėje abu našliai Jonas Gietvanauskas ir Kristina Soboliauskienė¹⁶⁷. 1786 m. Andrius Kibildžius ir Agota Lepešienė abu našliai įregistravo savo santuoką¹⁶⁸.

Rinkdamiesi partnerį Jonišchio jaunosios ar jaunieji nevengdavo tuoktis ne tik su gretimų apylinkių gyventojais, bet ir su svetimšaliais. Štai 1756 m. sausio 05 d. Kotryna Prekytė, liuteronė iš Preikių, tuokėsi su Jonu Cenits iš Mintaujos¹⁶⁹ (dabar Jelgava). Jaunikis atvykęs gyventi į Joniškį galėjo būti prekybininkas ar amatininkas. Kita panaši santuoka įvyko 1773.01.30. Antanas Cerntis, Rygos miestietis, vedė Oną Krutytę iš Jonišchio apylinkėse esančių Linkaičių¹⁷⁰. Deja, tokių santuokų skaičius itin mažas, todėl pasakyti, ar yra kokia nors tendencija, ar tai tiesiog atsitiktinumas, neįmanoma. Merkinėje situacija panaši. Dėsningumų nustatyti yra neįmanoma. 1788 m. balandį Merkinėje tuokėsi šio miesto gyventoja Liudvika Jankauskytė ir atvykėlis iš Rusijos (*de Rusia*) Jurgis Boleslovas¹⁷¹.

Nei viename Lietuvos Statute nėra normų, kuriuos tiesiogiai ir atvirai apribotų asmenų, išpažįstančių skirtingus tikėjimus, santuokos sudarymą. Manoma, kad krikščionių ir nekrikščionių santuokos negalimumas ano meto visuomenėje buvo savaimė suprantamas ir aiškus dalykas¹⁷². Tačiau abejuose miestuose šių teisės normų laikomasi nebuvo. Dažnai siekdami sudaryti santuoką asmenys net ryždavosi keisti religiją. Kaip pavyzdį galima paminėti Merkinės gyventojų Vinco Kvietkausko ir Onos Dervinytės santuoką. Sutuoktinis įvardijamas kaip *ex Judaismo*¹⁷³. Joniškyje tuo tarpu 1782 m. laidojama Kotryna kaip įvardijama schizmatiko pagal tautybę maskviečio Juozapo Vionovo dukra¹⁷⁴ (*schismatici natione de Moschovia*¹⁷⁵). Faktas, kad dukra laidojama pagal Romos katalikų bažnyčios papročius rodo, kad šeima religijos atžvilgiu buvo mišri. O gal sutuoktiniai priimdavo katalikybę santuokos metu. Tačiau tuomet kyla klausimas kodėl šis vyras nebuvo įvardintas *ex schismatici* t.y buvęs schizmatikas, nes persikrikštijusių liuteronu atveju

¹⁶⁷ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 184.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

¹⁶⁸ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 154.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

¹⁶⁹ Jonišchio RKB santuokos metrikų knyga 1751—1775 m., l. 43. [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁷⁰ Jonišchio RKB santuokos metrikų knyga 1751—1775 m., l. 165. [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

¹⁷¹ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m. l. 159.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

¹⁷² Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius, 2003, p. 57 - 58

¹⁷³ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 133.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

¹⁷⁴ Jonišchio RKB mirties metrikų knyga. 1772--1802 m., l. 100.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3243> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

¹⁷⁵ Kalba netaisyta.

naudojamos tokios formuluotės. Bbelieka daryti išvadą, jog santuokos metu vyras nebuvo pakeitęs religijos.

Tačiau istoriografijoje fiksuojama, kad tėvas riboja bet kokius savarankiškus jaunos moters veiksmus, taip pat vyro pasirinkimą¹⁷⁶. Istorikė Olwen Hufton šią situaciją apibūdino „jaunuoliai buvo turto įkaitai“¹⁷⁷. Tai galėjo įtakoti tai, kad palyginus vėlai buvo kuriamos šeimos. Tačiau negalima į šį reiškinį žiūrėti tik neigimai. Marijos Boguckos nuomone, tėvų prerogatyva buvo užtikrinti dukrai gero gyvenimo galimybę¹⁷⁸.

3.1.3 Santuokos bruožai

Joniškio mieste daugiausia santuokų buvo sudaryta 1758, 1766, 1772, 1773, 1778 m. Tuo metu buvo sudaryta atitinkamai 116, 108, 103, 128 ir 109 santuokos. Mažiausiai santuokų sudaryta 1770, 1774, 1777, 1785, 1786 metais (žr. prieduose, 5a lentelė). Tais metais sudarytos atitinkamai tik 54, 32, 52, 55 ir 53 santuokos. Tačiau didesnės įtakos LDK padalijimai ar kiti įvykiai Joniškio šeimai nepadarė. 1795 m. (III ATR padalijimas), 1768 m. (Baro konfederacijos veikla) ir kitų svarbių įvykių metai Joniškio miesto santuokų skaičiaus neįtakėjo. Kartais net santuokų skaičius būtent šiais metais padidėdavo palyginus su prieš tai buvusiais. Merkinės mieste net skaičiuojant kartu su apylinkėmis (žr. prieduose, 5b, 5c lenteles) santuokų skaičius kone trečdaliu mažesnis. Didžiausias santuokų skaičius čia pastebimas 1720 m. Pastebima, jog šiame mieste santuokos sudarymo skaičiui įtakos turėjo ir didieji LDK įvykiai. Štai Baro konfederacijos veiklos metais 1768 m. Merkinėje krito kone dešimčia, t.y. 39 santuokos per metus. Tuo tarpu 1767 m. santuokų – 49. Pirmojo padalijimo metu 1772 m. santuokų sumažėja iki 33. Santuokų skaičius krenta ir kitų padalijimų metu.

Daugiausiai santuokų buvo sudaroma spalio ir lapkričio mėnesiais (žr. prieduose lenteles nr.5a, 5b). Tai taip pat lėmė seni lietuvių papročiai. Tais mėnesiais dažniausiai jau visi lauko darbai būdavo pabaigti, nuimtas derlius, būdavo daugiau laisvo laiko, todėl galima suruošti didesnę šventę. J. Sarcevičienė atsižvelgia ir į susisiekiimo sudėtingumą, kuris, anot autorės, žemę sukausčius įšalui pagerėdavo būtent spalio – lapkričio mėnesiais ir sausio – vasario¹⁷⁹. Gruodžio mėnesį neužfiksuota nei vienu vedybų. Tai galėjo įtakoti to mėnesio specifika. Gruodžio mėnesį prasidėdavo Adventas.

¹⁷⁶ Karpiński A. *Kobieta w mieście polskim w drugiej połowie XVI i w XVII wieku*, Warszawa, 1995, s. 26.

¹⁷⁷ Duby G., Perrot M. *A history of woman in the West. Renaissance and Enlightenment paradoxes*, t. III, Harvard university press, 1994, p. 28.

¹⁷⁸ Bogucka M. *Białogłowa w dawnej Polsce. Kobieta w społeczeństwie polskim XVI–XVIII wieku na tle porównawczym*, Warszawa, 1998, s. 37.

¹⁷⁹ Sarcevičienė J., „Krikštas – tai ne gimimas, o laidotuvės ne mirtis“: parapijų metrikų knygos istorinės demografijos ir šeimos tyrimų kontekste, *Ministri historiae. Pagalbiniai istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose*. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas dr. E. Rimšos 65-mečiui. Vilnius: LII, 2013, p. 466

Tuo metu draudžiama linksmintis, šis laikas buvo skirtas susikaupimui ir atgailai. Dėl šios priežasties santuokų ir nesudaroma. Velykų metu santuokos taip pat nesudarinėjamos (kovo – balandžio mėnesiai). Prasidėjusi Gavėnia nukeldavo vedybų datą jau po velykinių švenčių. Mažai santuokų sudaroma ir vasaros mėnesiais. Vedyboms galėjo trukdyti karščiai ir vasaros darbai. Tiriant pastebėta, jog nuo 1788 m. ir šis paprotys nyksta. Nebeatsižvelgiama į Velykų šventes. Per Kalėdas ir Adventą santuokos ir toliau nebuvo sudarinėjamos. Abiejuose miestuose šiuo atveju tendencijos kone identiškos, tai rodo didelę Bažnyčios įtaką.

Taigi sutuoktinių amžius nebuvo itin griežtai reguliuojamas teisės normų bei kitų aktų. Santuokos buvo sudaromos jau ganėtinai brandaus, virš dvidešimties metų, amžiaus. Vedybomis dažniausiai buvo suinteresuotos abi pusės, nes tik taip gaudavo suaugusiojo statusą ir užsitikrindavo socialinę bei ekonominę poziciją¹⁸⁰. Populiariausi mėnesiai santuokai buvo spalvis ir lapkritis, tokiam pasirinkimui įtakos galėjo turėti lauko darbai, oro sąlygos, sutuoktinių norai ir pan. Sudarant santuoką nei gyvenamoji vieta, nei finansinė ar socialinė padėtis didesnės įtakos neturėjo. Tai rodo itin glaudžius Joniškio miesto ir apylinkių gyventojų santykius. O taip pat nemažą skirtumą nuo Vilniaus miesto šeimų, nes ten svarbiausia buvo ištekinti dukras už potencialių valdančiojo elito narių, vėliau juos prastumti į suolininkus¹⁸¹. Merkinės mieste tokios tendencijos nebuvo ryškios. Taigi santuokinis ryšys funkcionavo daugeliu pavidalu: kaip šventas sakramentas, kaip mažiausia, tačiau svarbi visuomenės struktūros dalis, kaip institucija, kurioje vyras ir žmona turi aiškiai apibrėžtas pareigas¹⁸². Tačiau santuoka buvo sudaroma ne tik dėl finansinių ar kitokių veiksnių. Svarbiausia jos sudarymo priežastis buvo giminės pratęsimas, vaikai buvo vienas iš svarbiausių vedybų tikslų. Jaunuosius Joniškio ir Merkinės gyventojus ir aptarsiu tolimesniame skyriuje.

3.1.4 Sutuoktinių turto dalis – naujos šeimos ekonominis pagrindas

Svarbu iširti, kokią turto dalį sutuoktiniai atsinešdavo į šeimą. Pavyzdžiu galėtų tapti Agotos Stakaitytės (*Agacie Stakyciowej*) ir Stanislovo Giedraičio (*Stanislawo Gieydraczow*) Joniškio miesto aktų knygose surašytos dalys. Agotos motina Sofija (*Zofia Stacka*)¹⁸³, mirus vyrui, rūpinosi dukros vedybomis ir duoda jai karvę, patalynės, rūbų. Vaikinas tuo tarpu atsivedė arklį ir turėjo sklypą. Kitoje tų pačių metų santuokos sutartyje sutuoktinis Ignacas Vaicekavičius (*Ignacego Woyciechowicza*) disponuoja žemės sklypu Livonijos gatvėje (*disponowac gruntu ulicy*

¹⁸⁰ Sarcevičienė J., Vyro ir žmonos santykių modelis XVI a. II pusės – XVII a. I pusės proginėje literatūroje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – patriarchatas ar partnerystė?, *Kultūrų sankirtos*. Vilnius, 2000, p. 197.

¹⁸¹ Ragauskas A., *Vilniaus miesto valdantysis elitas XVII a. II p. (1662 – 1702)*, Vilnius, 2002, p. 179.

¹⁸² Sarcevičienė J., *Lietuvos didikės proginėje literatūroje. Portretai ir įvaizdžiai*. Vilnius, 2005, p. 52.

¹⁸³ 1750-1760 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15349, l. 40.

Inflianskies)¹⁸⁴. Turto dalis atsinešama į santuoką priklausė nuo daugelio dalykų. Pirmiausia nuo šeimos išgalių. Tačiau visur siekiama dalį duoti taip, kad jauni porai būtų iš ko pradžioje gyventi. Jei to negalima padaryti pinigais, bandoma atlyginti/išlyginti daiktais.

Kartais testamentai gali parodyti, ar santuoka buvo sudaryta tarp lygiaverčių partnerių. Štai 1750 m. gegužės 20 d. sudarytame testamente Steponas (*Stefan*) nieko nepalieka savo žmonai Sofijai Strackytei (*Sofiy Strackiey*), nes anot jo: pastaroji „šeimai nieko nedavė“ (*w Rodzinie nic podawać*)¹⁸⁵. Galima teigti, jog mergina ko gero, kurdama šeimą, negalėjo sau leisti atsinešti kraičio arba savo turto dalį jau buvo praradusi (žr. prieduose, 6a, 6b lenteles).

Tiriant Merkinės sutuoktinių ekonominius santykius situacija sudėtingesnė. Dokumentuose įvardintų asmenų šeimyninis statusas sunkiai nustatomas. Galima pateikti keletą pavyzdžių. 1794 m. kovo 14 d. įrašas, kuomet Merkinės magistratas perleidžia namą, esantį šalia miesto aikštės Sofijai Lomianskai. Minima, jog moteriai teisė gyventi ir naudotis šiuo nekilnojamoju turtu suteikiama amžinai (kitais tariant iki jos mirties)¹⁸⁶. Lieka visiškai neaiškus moters šeimyninis statusas. Tačiau kaip bebūtų turimas turtas tapo jos kraičio dalimi, nepriklausomai, ar ji tuoksis pirmą kartą, ar jau kurs antrąją. Kad sutuoktiniai veiktavo kartu paliudija ir kitas faktas. Merkinės žemės sklypų pirkimo/pardavimo aktai. Perkant žemės broliams Simonui ir Andriejui Karpavičiams turtas rašomas ne tik jiems, bet ir jų žmonoms (*i ych zonami*)¹⁸⁷

Taigi turtinė padėtis ar socialinis sluoksnis, gyvenamoji vieta ir pan. didesnės įtakos santuokos sudarymui neturėjo. Kaip rodo ankstesni tyrimai joniškiečiai bendravo, tuokėsi ne tik su savo sluoksniu miestiečiais, tačiau lengvai tuokdavosi ir su apylinkių gyventojais. Merkinės gyventojai šiuo atveju sukūrė kur kas uždaresnį miestiečių luomą.

3.2 Vaikai ir vaikystė XVIII a. II p. magdeburginiuose miestuose

3.2.1 Vaiko laukimas

Istorikus dažniausiai domina iškilūs valstybės vyrai ir moterys – karvedžiai, karaliai, karalienės, visuomenės ir politikos veikėjai. Vaikų istorijos tyrimai ganėtinai populiarūs Vakaruose, Lietuvoje kol kas žengia pirmuosius žingsnius. Šiame skyriuje bus siekiama aptarti kelis, XVIII a. II pusės Jonišio ir Merkinės miesto, vaikų gyvenimo aspektus: krikštą, populiariausius vardus, nesantuokinių vaikų padėtį, žaislus ir pan. Pagrindinių šaltinių bazę šiam pranešimui sudaro:

¹⁸⁴ 1750-1760 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15349, l. 52.

¹⁸⁵ 1750-1760 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15349, l. 69.

¹⁸⁶ Merkinės magdeburgija, LVIA, f. SA, b. 5855, l. 16-17.

¹⁸⁷ Merkinės magdeburgija, LVIA, f. SA, b. 5855, l. 15.

Joniškio Romos katalikų bažnyčios metrikos bei miesto magistrato knygos, kuriuose yra pateikiami testamentai ir pan.

Tėvystė ir motinystė – vienas iš svarbesnių to meto žmonių gyvenimo tikslų. Vaikai tapdavo ne tik turto paveldėtojais, garantuodavo giminės pratęsimą, bet ir būdavo pagalbininkai namų bei ūkio darbuose. Tačiau vaikų gimstamumas nebūdavo didelis. Gimdoma buvo tiek, kiek leisdavo sveikata ar „Dievas duodavo“, ne dėl to, kad nežinota apsisaugojimo būdų, bet todėl, kad jas draudė visuomenės moralė¹⁸⁸. Nepaisant to, moterys stengdavosi nėštumus kontroliuoti, tai būdavo tarsi natūralus nėštumų planavimas. Europoje šeimos planavimas pagreitį įgavo jau XVI – XVII a.¹⁸⁹. Dažniausiai norėdamos atsikratyti nepageidaujamo nėštumo, moterys naudodavosi tradicinėmis priemonėmis – maudydavosi karštoje pirtyje, šokinėjo nuo stalų arba dirbo itin sunkų fizinį darbą, vartodavo įvairius užpilus (parako su taukais gėrimas), ypač populiarius XVIII a. Žemaitijoje, ir pan.¹⁹⁰. Kuomet nėštumą nutraukdavo jaunos merginos, į jas būdavo žiūrima atlaidžiau. Jų nėštumas buvo laikomas didele nelaime. Vyrai nors kartais dėl jų kaltės moterys vengdavo vaikų, už tai nebuvo atsakingi¹⁹¹.

Įdomi šiuo atveju B. Bryson knygoje pateikta Edmond Halley natūralaus gimdymo planavimo terija. Mokslininkas tirdamas Braclavą (dabar Vraclovas Lenkijoje) paskaičiavo, kad joje gyveno septyni tūkstančiai moterų, kurios pagal amžių galėjo gimdyti, tačiau kasmet gimdavo tik tūkstantis du šimtai vaikų, t.y. šiek tiek daugiau nei šeštadalis. Mokslininko nuomone, akivaizdžiai matyti, kad moterys uoliai stengėsi nepastoti ir čia gimdymas tapo ne neišvengiama našta, o laisvai pasirinkamam dalyku¹⁹². Nemažiau svarbų indėlį į istorinės demografijos tyrimus įdėjo Louis Henry. Tirdamas natūralų šeimos planavimą jis sukūrė „šeimos rekonstravimo metodą“. Remdamasis šiuo metodu Henry apžvelgė ne bendrus populiacijos dydžius, tačiau atskirų šeimų reprodukcinę elgseną, kuriuos sudarė beveik tūkstantis atvejų. Natūralus šeimos planavimas, Henry nuomone, tai demografinis režimas, kuomet vaikų skaičius ribojamas, mažinant jų susilaukimo galimybes, tai buvo daroma pavyzdžiui atidėliojant santuoką¹⁹³. Galima teigti, kad abejuose miestuose panašios tendencijos vyravo, nes tiek Joniškio, tiek Merkinės RKB metrikose XVIII a. II p, pab. vis daugėja reproduktyvaus amžiaus asmenų, kurie įvardijami kaip *virgine* ar *juvenem*.

¹⁸⁸ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius, 2002, p. 17.

¹⁸⁹ Дэвис З. Н., Души предков, родственники и потомки: некоторые черты семейной жизни во Франции начала нового времени, *Thesis*, nr. 6, 1994, c.2.

¹⁹⁰ Šaknienė – Paukštytė R., Gimimų reguliavimo būdai ir jų raiška istoriografiniame kontekste, *Mokslo darbai*, 2008/5, p. 32.

¹⁹¹ Dundulienė P., *Senieji lietuvių šeimos papročiai*. Vilnius, 2005, p. 64.

¹⁹² Bryson B., *Namie. Trumpa privataus gyvenimo istorija*, Vilnius, 2011, p. 410.

¹⁹³ Koczyński M., English and American Historians on Family and Household in Early Modern Times, *Acta Poloniae Historica*, 98, 2008, p. 147.

Nėštumas, kaip ir daugelis dalykų tuo metu, buvo siejamas su įvairiais prietarais, draudimais ir pan. Nėščia moteris buvo laikoma ypatingoje pagarboje, nebuvo galima nei ant jos šaukti, nei kitaip užgauti, nes tai galėjo pakenkti būsimam vaikeliiui¹⁹⁴. Tačiau saugotis gimdyvė turėjo ir pati. Svarbiausia jai buvo vengti gaisrų, triukšmo, išgąščio ir kitų nemalonių dalykų, nes visa tai galėjo turėti įtakos vaisiaus fiziniams savybėms. Gimdymo metu gydytojai kviečiami nebuvo, tas pareigas perimdavo pribuvėjos. Vyriui gimdyje dalyvauti nebuvo leidžiama.

3.2.2 Vaikų skaičius šeimoje

Tiriant Jonišchio bažnyčios metrikų knygose esančią informaciją, kuri, beje, puikiai tinka sudarant statistines lenteles, pastebėta, jog šeimos nebuvo didelės. Retai kada atžalų skaičius šeimoje perkopdavo tris (žr. priedai, lentelė Nr. 7a.). Dar rečiau šeimoje būdavo penki ar daugiau vaikų. Merkinėje šiuo atveju situacija visiškai skirtinga, daugelis šeimų susilaukia 4 ir daugiau vaikų.

Galima pateikti ir keletą Merkinės krikšto pavyzdžių. Tyrimui ypatingai svarbus tampa ir laiko tarpas tarp vedybų ir pirmųjų atžalų atsiradimo. Merkinėje aptikta keletas pavyzdžių. Simonas Kompa ir Marijona Zmuidzinevičiūtė susituokė 1753 m. gegužę, tuo tarpiu pirmosios dukros Kotrynos susilaukė jau tų pačių metų spalį, kuomet buvo praėję vos penki mėnesiai. Taip pat Antanas Mieteuskas ir Kotryna Bobrovska, susituokę 1761 m. sausį, dukros Reginos susilaukė tų pačių metų gegužę (laikotarpis siekia keturis mėnesius). Juozo Ripšinsko ir Magdalenos Bobrovskos šeima pagausėjo praėjus vos trims mėnesiams po santuokos 1762 m. sausį. Sūnus Antanas jiems gimė 1762 m. balandį. Reikia nepamiršti, jog metrikose užfiksuota ne kūdikių gimimo, o jo krikšto diena. Pastaroji data sekė jau praėjus tam tikram laikotarpiui nuo vaiko gimimo. Taigi kartais santuoka buvo sudaroma, jau žinant, jog laukiama būsimosios šeimos pagausėjimo. Kita vertus, egzistuoja ir tokių šeimų, kuriose pirmosios atžalos gimdavo praėjus kur kas ilgesniam bendro gyvenimo laikui. Pavyzdžiui, Jonas Tonikevičius su Kristina Lovicka susituokė 1760 m., tuo tarpu sūnaus Martyno jie susilaukė tik 1766 m., praėjus šešeriems santuokinio gyvenimo metams. Antanas Kaminskas su Marijona Šilinskaite susituokė 1762 m. o dukra Kotryna jiems gimė 1769 m. (po 7 m.). Antanas Ringaila su Regina Dervinaite sūnaus Motiejaus susilaukė jau po 9 m. laikotarpio nuo santuokos įteisinimo 1751 m., iki vaiko krikštynų 1760 m. Galbūt tokie ilgoki laikotarpiai galėtų reikšti, jog kuomet merginos tekėjo, jos buvo per jaunos, kad išnešiotų sveikus vaikus ir juos greitai prarasdavo¹⁹⁵. Joniškyje situacija panaši. Jonas

¹⁹⁴ Mickevičius, J. Žemaičių krikštynos, In *Tėvų ir protėvių žemė*, II knyga, Vilnius, 2009, p. 50.

¹⁹⁵ Jareckaitė E., *Moters kasdienis gyvenimas Merkinėje XVIII a.* Bakalauro darbas, Šiauliai, 2013, p. 32 - 33

Beinoras pirmųjų savo atžalų susilaukia 1748 m. vasarį ir spalį (motinos skirtingos). Prabėgus vos devynių mėnesių tarpui. Tačiau trečiosios atžalos reikėjo laukti net 26 metus. Tarp kitų aptiktų vaikų gimimų pirmojo ir antrojo vaiko gimimą skirdavo apie pusantrų metų. (žr. prieduose 7a lentelė). Merkinėje laiko tarpas tarp pirmųjų dviejų vaikų gimimų būdavo 3,6 metų. (žr. prieduose 7b lentelė).

Palyginimui galima pasakyti, kad Vilniaus elito šeimose vaikų būdavo nuo 1 iki 6¹⁹⁶. Taigi Merkinės miesto šeimos kur kas panašesnės į Vilniaus miesto elito šeimas nei Joniškio. Visam tam įtakos galėjo turėti ir mirtingumas, ir natūralus šeimos planavimas.

Taip pat galima pastebėti, kad XVIII a. II pusės Joniškio ir Merkinės miesto šeimose gimdavo daugiau berniukų nei mergaičių (žr. lentelės 8a, 8b). Vidutiniškai per metus gimdavo apie 35 naujagimius – Joniškyje ir apie 20 – Merkinėje (žr. lentelės 9a, 9b). Vidutiniškai daugiausiai vaikų gimdavo kovo mėnesį, o mažiausiai birželį. Toks gimdymų pasiskirstymas galėjo būti įtakotas lauko darbų, nes birželį prasideda lauko darbai, o nėsčioji nenorėdavo likti viena ilgam. Žinant, koks pavojingas gimdymas buvo tuo metu, tai nuostabos nekelia. Atskaičiavus nėštumui reikalingus devynis mėnesius dažniausiai buvo pastojama liepos mėnesį, po darbų. Didžiausias vaikų gimstamumas Joniškyje buvo 1759 ir 1774 m. Šiuo laikotarpiu per mėnesį vidutiniškai gimdavo apie 37 vaikus. Mažiausias gimstamumas Joniškyje pastebimas 1748 – 1749 m. Taigi galima daryti išvadą, jog XVIII a. II p. buvo kur kas geresnės galimybės (finansinės, medicininės) gimdyti vaikus. Vidutiniškas gimusių vaikų skaičius Merkinės mieste įregistruotų krikštų duomenimis kone perpus mažesnis nei Joniškio. 1760 m., 1768 m., 1792 m. per mėnesį vidutiniškai gimdavo nuo 17 iki 19 vaikų. Mažiausias vaikų skaičius taip pat buvo 1748 – 1749 m., tuo metu atitinkamai vidutiniškai per mėnesį gimdavo 8 ir 10 vaikų. (žr. priedai, lentelės Nr. 9a 9b). Šie duomenys rodo, kad XVIII a. I p. buvo itin sudėtinga. Siautę karai, badas ir ligų epidemijos keitė ir deformavo šeimos vaizdą. Šeima kaip institutas atsigauti pajėgė tik nuo XVIII a. II p. vidurio. Daugiausia naujagimių abėjuose miestuose gimdavo santuokoje. Merkinėje pastebimas tik kur kas didesnis elito šeimų vaikų krikšto , o kartu ir gimstamumo skaičius. (žr. lentelės 12 a, 12b).

3.2.3 Krikštynos

Kitas svarbus žingsnis vaiko gyvenime buvo krikštynos. Taip jaunas miesto gyventojas tapdavo pilnateisiu miesto bendruomenės nariu. Kartu su šiomis apeigomis kūdikis buvo įtraukiamas ir į parapijos bendruomenę, kuri turėjo padėti ugdyti moralinius pagrindus, diegti tam tikrą savimoneį ir pan.

¹⁹⁶ Ragauskas A., *Vilniaus miesto valdantysis elitas XVII a. II p. (1662 – 1702)*, Vilnius, 2002, p. 176.

Tiriant populiariausius vaikų vardus XVIII a. II p. Joniškyje pastebėtina, jog čia nemažą įtaką darė šventųjų kultai, krikščioniška pasaulėžiūra, naujakrikščio šventasis globėjas¹⁹⁷. Pavyzdžiui, prieš Šv. Juozapą (03.19), Šv. Joną (06.24), Šv. Petrą (06.29) padaugėja Juozapų, Petrų (1748 m. 06. 27 – 28 dieną krikštytą po vieną vaiką abiem duotas Petro vardas, 06.30 – pakrikštyti 2 Petrai iš keturių berniukų) ar Jonų (1748 m. 06.16 – pakrikštyti du Jonai iš 2, 06.23 – vienas iš penkių berniukų). Su mergaičių vardais situacija analogiška. Tokios pat tendencijos pastebimos ir Merkinės mieste. 1761 m. kovo 19 d. prieš Šv. Juozapą Merkinės prefekto Stanislovo Grukovskio sūnus taip pat gauna be kitų vardų ir Juozapo vardą¹⁹⁸. Nors reikia pastebėti, jog bėgant laikui, Joniško ir Merkinės gimimo metrikose tokių atvejų mažėja. Tradicinius vardus pakeičia retesni vardai: Bogumila, Sofija, Teodora, Juozapota, Gabrielis, Julijus, Silvestras ir pan. Mergaitės dažniausiai krikštijamos Magdalenos (1615 m. – 19,5%¹⁹⁹, 1748 m. – 14.5%, 1768 m. – 8.9%), Onos (1615 m. – 8.5%, 1748 m. – 18,5%, 1768 m. – 15.3%), Elžbietos (1615 m. – 2.44%, 1748 m. – 9.5%, 1768 m. – 8.5%) Elenos (1615 m. – 9.1%, 1748 m. - 6%, 1768 m. – 9,5%), Rozalijos (1615 m. – nėra, 1748 m. - 6%, 1768 m. – 5.3%), Barboros (1615 m. – nėra, 1748 m. - 3%, 1768 m. – 5.3%) ir Agotos (1615 m. – nėra, 1748 m. – 4.5%, 1768 m. – nėra) vardais. Tačiau net šių vardų populiarumas labai kito. Jei paskaičiavus apskritai jie dominuoja, tai peržiūrėjus pamečiui vaikų pakrikštytų tokiomis vardais nėra iš viso. Atliekant skaičiavimus nebuvo rasta nei vienos mergaitės pakrikštytos Marijos vardu. Kodėl taip buvo? Atsakyti sunku, šiuo klausimu galima kelti vien tik hipotezes (žr. priedai, lentelės Nr. 7a,7b,7c,7d,7e). Berniukų vardynas kur kas įvairesnis. Populiariausi berniukų vardai buvo Juozapas (1615 m. – nėra, 1748 m. – 15.1%, 1768 – 10.4%), Jonas (1615 m. – 5.2%, 1748 m. - 7%, 1768 m. – 8.6%), Kazimieras (1615 m. – nėra, 1748 m. – 8.6%, 1768 m. – 3.6%). Mažiau populiarūs – Andrius (1615 m. – nėra, 1748 m. – 3.8%, 1768 m. – 4.5%), Antanas (1615 m. – nėra, 1748 m. – 2.1%, 1768 m. – 1.8%), Tadas (1615 m. – nėra, 1748 m. – 9.1%, 1768 m. – 11.3%), Martynas (1615 m. – 2.1%, 1748 m. – 9.7%, 1768 m. – 8.1) (žr. priedai, lenteles Nr, 10a, 10b,10c,10d,10e ir 11 a – e). Populiariausi vardai Merkinėje panašūs (žiūrėti prieduose 10a¹, 10b¹,10c¹,10d¹,10e¹ ir 11 a¹ – e¹ lenteles). Štai iš 1748 m. gimusių 44 mergaičių Merkinės mieste net 17 jų pavadintos Marijonos vardu. Tai sudaro 39 procentus naujagimių. 1753 iš 70 mergaičių Marijonos vardą gavo 20. 1748 m. iš 54 berniukų gimusių berniukų 28 gavo Juozapo vardą. Tai kone 52 procentai. Analogiška situacija ir kitais tirtais metais.

¹⁹⁷ Paknys M., Šventųjų kultas LDK XV – XVII a. pradžioje. *Šventieji vyrai, šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV – XVII a.* Vilnius, 2005, p. 15.

¹⁹⁸ *Merkinės RKB gimimo metrikų knyga 1760 – 1768 m.* Įrašas 1761 m. kovo 19 d., LVIA, f. 1541, ap. 1, b. 12, l. 13

¹⁹⁹ 1615 m. duomenys paimti iš Jovaiša L., Krikšto vardai XVII a. pirmos pusės Lietuvoje. *Šventieji vyrai, šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV – XVII a.* Vilnius, 2005, p.151 – 152. Kiti metai apskaičiuoti, naudojantis Joniško RKB gimimo metrikomis, autorės Veronikos Gudaitės.

Neretai pasitaikydavo, jog kūdikiai buvo krikštijami tėvų, krikstatėvių garbei ir gaudavo tuos pačius vardus. Pavyzdžiui, 1748 m. sausio 2 d. gimusi Jadvyga, pakrikštyta tokiu vardu, motinos Jadvygos Dobrikiienės, garbei²⁰⁰. 1750 m. balandžio 2 d. Vilhelmo ir Marijonos Bitnerių šeimoje gimė mergaitė, pakrikštyta Onos – Marijonos vardu²⁰¹. Antrasis vardas turbūt irgi uždėtas motinos garbei. Krikstatėviais tapdavo šeimai gerai pažįstami žmonės. Kaip pavyzdį, kuomet vardą nulemia krikstatėvis, galima pateikti tų pačių metų balandžio 18 d. pakrikštyto Jurgio krikštynas²⁰². Šis atvejis įdomus tuo, jog krikstatėvis Jurgis Naimytis turbūt yra kūdikio motinos Sofijos Naimytės, brolis. Galbūt todėl vaikui ir dedamas toks vardas. 1760 m. rugsėjo 14 Merkinėje buvo pakrikštyta Marijona Bonišiūtė. Mergaitei vardas galėjo būti duodamas krikšto mamos Marijonos Zmuidzenevičiūtės garbei²⁰³. Tų pačių metų lapkritį krikštytas Martynas Vitkauskas, taip pat galėjo būti krikštytas krikšto tėvo Martyno Kaminskio garbei²⁰⁴. Tačiau Merkinė pastebima tendencija vaikams vardus duoti iš vis nesusijusius nei su krikšto tėvais ar tėvais, o su tos dienos šventuoju. Kartais paimamas visai atsitiktinis vardas. Neturint tikslesnių duomenų galima manyti, kad tokie vardai galėjo būti dedami senelių garbei.

Merkinėje pastebimas ir nemažas elito šeimų vaikų krikšto skaičius. Tuomet kūdikis įvardijamas *nobilium*. 1759 m. sausį Merkinės mieste gimė Juozapas, kurio tėvai įvardijami kaip *nobilium*²⁰⁵. Vaiko krikstatėviais tapo Merkinės valdančiojo elito atstovai. Tai rodo pakankamai glaudžius mieste gyvenusių kilmingų asmenų ir miesto elito santykius.

Kartais tie patys asmenys tapdavo kelių naujagimių krikstatėviais. Taip pat pastebimas dar vienas įdomus faktas, jog dažnai miestiečių vaikų krikstatėviais tapdavo kaime gyvenantys asmenys ir atvirkščiai. Tai rodo gana glaudžius ir vis dar nenutrūkusius miesto bei kaimo santykius. Kaip pavyzdį būtų galima paminėti 1769 m. sausio 29 d. kaimiečių Augustino ir Justinos šeimoje gimęs sūnus Kazimieras krikstatėvius turėjo Joną ir Rozaliją, kilusius iš Jonišio miesto²⁰⁶. Kūdikis, jei jis yra sveikas ir jo gyvybei negresia pavojus, dažniausiai krikštijamas vienai ar pusantros savaitės

²⁰⁰ Jonišio RKB gimimų metrikų knyga 1748 – 1765, l. 3.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10].

²⁰¹ Jonišio RKB gimimų metrikų knyga 1748 – 1765, l. 114.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10].

²⁰² Jonišio RKB gimimų metrikų knyga 1748 – 1765, l. 116.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10].

²⁰³ Merkinės RKB gimimų metrikų knyga 1760 – 1768, l. 6.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3410> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁰⁴ Merkinės RKB gimimų metrikų knyga 1760 – 1768, l. 8.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3410> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁰⁵ Merkinės RKB gimimo metrikų knyga. 1748--1760 m., l. 92.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3408> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁰⁶ Jonišio RKB gimimo metrikų knyga. - 1771--1775 m., l. 137.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3242> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10].

praslinkus nuo gimimo dienos, nes ilgiau laikyti nekrikštytą vaiką bijoma – tikima, kad piktoji dvasia gali padaryti blogą įtaką vaikui²⁰⁷. Be to, reikėdavo pasiūti krikšto drabužėlius, suruošti nors ir kuklią šventę. Koks laiko tarpas nuo gimimo iki krikšto turėjo praeiti kartais galima aptikti ir RKB Jonišio, ir Merkinės krikšto įrašų knygose. Pastebima, jog ilgesnis laiko tarpas tarp gimimo ir krikšto yra miestų apylinkėse. 1772 m. sausio mėnesį krikštijami vaikai iš Merkinės apylinkėse esančio Mordasovo ir Dubnikių miestelių. Pirmuoju atveju vaikai pakrikštijami 4 – 5 dienų skirtumu nuo gimimo. Antruoju po savaitės²⁰⁸. Miesto ribose toks ilgas laiko tarpas pastebimas retai, čia vaikai krikštijami prabėgus dienai ar dviem. Tačiau pasitaikydavo, kad krikštytynų data ir labai nusitęsėdavo. Merkinės gyventojas Jurgis Juregelvičius gimęs 1777 m. kovo 13 dieną krikštijamas tik 24 d., t.y. prabėgus kone 11 dienų²⁰⁹.

3.2.4 Nesantuokiniai vaikai – užmiršta istorija

Kitas labai svarbus aspektas be krikšto vaiko gyvenime buvo tai, jog jis gimtų teisėtoje santuokoje, nes tik tuomet bus užtikrintas giminės tęstinumas, atžalų teisė į turta, socialinė padėtis. Tik tuomet vaikai po tėvo ar motinos mirties galėjo pretenduoti į mirusiojo turto dalį. Tačiau pasitaiko atvejų, kai Jonišio bažnyčios metrikose yra įrašyti nesantuokiniai vaikai arba kitaip tariant pavainikiai. Šie vaikai kanonų teisėje įvardijami įvairiai, priklausomai nuo jų atsiradimo aplinkybių. Dažnai jie vadinami gamtos *naturales* vaikais, jei gimsta nesusituokusiems asmenims, tarp kurių buvo santuoka tuo metu; jei toks vaikas gimė prostitutei yra vadinamas *manzeres*; jeigu moteris yra nei prostitutė, nei sugulovė – *bastardi*. Tie, kurių atsiradimo metu tėvai nebuvo sudarę santuokos - *spurii*; tačiau, jei neįmanoma nustatyti ar kūdikis pradėtas santuokoje ar dar prieš ją - *ex damnato coitu* ; kai vienas iš tėvų yra vedęs - *nothi* ; jei abu yra vedę - *adulterini*; jei tėvai buvo susiję giminyste - *incestuosi* ; jei tai susiję tiesioginę liniją - *nefarai, ignotus* – tėvas nežinomas, *illegitimi thori* – gimė ne santuokoje²¹⁰.

Joniškio ir Merkinės RKB knygose dažniausiai aptinkami neteisėtų vaikų įvardijimai kaip *illegitimi thori, spurrii, ignotus*. Pirmasis įvardijamas būdingesnis Joniškiui, o pastarieji du – Merkinei. 1783 m. Merkinėje gimsta Marijona. Tėvas nėra įvardintas, šalia jo parašyta raidė *N.Gali*

²⁰⁷ Mickevičius, J. Žemaičių krikštytos, In: *Tėvų ir protėvių žemė*, II knyga, Vilnius, 2009, p. 57.

²⁰⁸ *Merkinės RKB gimimo metrikų knyga. 1768--1778 m.*, l. 76.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3411> [prieiga per internetą, žiūrėta 2015 – 05 – 01]

²⁰⁹ *Merkinės RKB gimimo metrikų knyga. 1768--1778 m.*, l. 79.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3411> [prieiga per internetą, žiūrėta 2015 – 05 – 01]

²¹⁰ *Legitimation* <http://www.newadvent.org/cathen/09131e.htm> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

būti, kad tai *nothi* santrauka, tuomet išeina, kad jos tėvas buvo vedęs²¹¹. 1773 m. Merkinė gimęs Matas įvardijamas kaip *sine patre*²¹². Merkinės gyventojai 1767 m. Marijonai Krupovičiūtei gimęs sūnus Bartolomiejus įvardijamas kaip *spirium*²¹³. Tai reiškia, kad jo atsiradimo metu abu tėvai buvo nevedę. Deja, lieka neaišku, tada kodėl tėvas nepripažino savo vaiko.

Pastebėtina, jog tokių atvejų pasitaikydavo neretai (žr. priedai, lentelė Nr. 12 a). Tuomet nurodomas tik mamos (*matris*) vardas ir pavardė, kartais kilmės vietovė. Tiriant pastebėtina, jog dažniau nesantuokinius vaikus turinčios merginos minimos iš aplinkinių kaimų, nei iš Joniškio. Tai galėjo lemti tai, jog iš baimės būti pasmerktos, merginos savo „gėdą“ siekdavo paslėpti kuo toliau. Kartu tai sumažindavo galimybę ir būti atpažintai.

Galima pateikti įvairių pavyzdžių. Štai 1749 m. vasario 27 d. Kristinai Graižiūnaitėi iš Joniškio gimė pavainikis sūnus Kazimieras²¹⁴. Tų pačių metų gegužės 11 d. Marijonai Navatovskytėi iš Pavirčiūvių gimė nesantuokinė dukra Magdalena²¹⁵. Tų pačių metų gegužės 18 d. Marianai Bartulytei iš Joniškio gimė nesantuokinis sūnus Mykolas²¹⁶. Šis atvejis įdomus dar tuo, jog vaikučio tėvas vis dėl to įrašytas (Teodoras Janušas), tačiau vėliau išbrauktas ir, vaikas pripažintas neteisėtu. Sunku pasakyti, kaip toliau klostydavosi tokių vaikų likimas. Tačiau neretai jie tapdavo marginaliniu visuomenės sluoksniu: elgetomis, klajūnais ir pan. Jų egzistavimas buvo akivaizdus, tačiau ne visuomet toleruojamas. Tačiau pati mergina galėjo kreiptis į teismą ir ginti savo garbę. Teismui pripažinus vyro kaltę, jis turėdavo nukentėjusiąją vesti²¹⁷. Nėra aišku, kaip dažnai merginos iš Joniškio ir jo apylinkių naudodavosi šia galimybe. Merkinėje neteisėtų vaikų skaičius buvo kur kas mažesnis. Didelį pamestinukų skaičių Joniškyje galėjo įtakoti jo kaip pasienio miesto statusas. Taip pat ir silpnesnė baudžiava miesto apylinkėse, nes tiriant čia beveik neaptikta bajorų (įvardijami kaip *nobiles*). Merkinėje šiuo atveju situacija priešinga. Skaičiuojant vaikų gimstamumą pastebimas ir labai didelis elito šeimų skaičius. Stipri bajorijos pozicija miesto apylinkėse ribojo migracija, o tuo pačiu mažino ir galimybę atsirasti neteisėtiems vaikams. Neteisėtų vaikų atsiradimo priežastis galima sieti ne tik su migracija, ar ne visiškai įsigalėjusiomis

²¹¹ Merkinės RKB gimimo metrikų knyga. 1760--1768 m., l. 35.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3410> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²¹² Merkinės RKB gimimo metrikų knyga. 1768--1778 m., l. 48.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3411> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²¹³ Merkinės RKB gimimo metrikų knyga. 1760--1768 m., l. 84.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3410> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²¹⁴ Joniškio RKB gimimų metrikų knyga 1748 – 1765. m., l. 65.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

²¹⁵ Joniškio RKB gimimų metrikų knyga 1748 – 1765 m., l. 72.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

²¹⁶ Joniškio RKB gimimų metrikų knyga 1748 – 1765 m., l. 73.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 10]

²¹⁷ Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius, 2003, p. 72.

krikščionybės normomis. Marija Bogucka tai sieja su vidiniais jaunų žmonių troškimais. Jos teigimu, jauni žmonės, kuriuos finansinės priežastys vertė tuoktis vėlai, surasdavo būdų kaip patenkinti kūniškus troškimus. Dažniausiai tai nutikdavo tarp šeiminių ir samdytų asmenų²¹⁸.

D. Marcinkevičienė dėl pamestinukų iškėlė labai įdomią mintį. Autorė teigia, jog nesantuokinius vaikus į prieglaudą Lietuvoje dažniau atiduodavo miestietės, o dauguma valstiečių moterų juos nužudydavo arba pagimdžiusios tiesiog palikdavo laukuose ar tvartuose²¹⁹. Tačiau tiriant Joniškio miesto pamestinukų istoriją šios tendencijos nematyti. Merginos iš apylinkių net dažniau atnešdavo savo vaikus į prieglaudą, nei joniškietės. Kita vertus, tai labai priklauso nuo moters emocinės būsenos bei psichologijos. Tvirtesnio būdo merginos galėjo palikti savo vaikelius laukuose. Tačiau apie tai sužinoti neįmanoma.

3.2.5 Vaikų auklėjimas

Teisėtoje šeimoje augančių vaikų auginimu dažniausiai rūpindavosi motina, auklėjimas buvo išskirtinė tėvo pareiga. Nors negalima teigti, jog moteris buvo visiškai išstumta iš šio proceso. Mergaičių auklėjimui ji įtakos turėjo daugiau, berniukų – mažiau. Tačiau pradiniu vaiko gyvenimo etapu didžiausia įtaką ir svarbiausia buvo mama, ji padėdavo naujo visuomenės nario socializacijos pagrindus²²⁰. Iš čia matoma, koks svarbus buvo motinos vaidmuo. Tačiau sutuoktiniai - ne tik pratęsti giminę, bet ir pasirūpinti, kad būtų užtikrinta paveldėtojų ateitis. Tiesa, tai buvo vyrų prerogatyva²²¹. Svarbiausias dalykas, kurį turėjo išugdyti šeima buvo paklusnumas, ramumas, pagarba žmogui ir pirmiausia valstybei. Tokiame griežtame auklėjime persistengti taip pat nebuvo galima, sutuoktiniai vienodai atsakė už smurtą prieš savo vaikus²²². Kaip pamokymas jiems galėjo būti taikomos įvairios finansinės ar lengvos, jei mažesni, kūno bausmės. Tačiau ne visuomet viską pavykdavo įgyvendinti. Šios epochos matė „blogus“ vaiko prigimties bruožus ir todėl vaikams skirdavo griežtą discipliną, o fizinės bausmės tapo savaimė suprantamos. Jos buvo tarsi tėvų meilės liudijimas. Polemizuodama su Ph. Aries'u J. Sarcevičienė teigia, kad tėvams praeityje trūko ne meilės vaikams, o emocinio brandumo, leidžiančio pažinti savo vaiką²²³. Nesutarimus šeimoje, vaikų padarytas nuoskaudas, auklėjimo klaidas galima įžiūrėti tiriant XVIII a. II pusės Joniškio ir Merkinės gyventojų testamentus.

²¹⁸ Bogucka M., *Women in Early modern Polish Society, against the European background, England*, 2004, p. 23.

²¹⁹ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius, 2002, p. 16.

²²⁰ Sarcevičienė J., *Moterys. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Vilnius, 2001, p.398.

²²¹ Sarcevičienė J., *Lietuvos didikės proginėje literatūroje. Portretai ir įvaizdžiai*. Vilnius, 2005, p. 70.

²²² Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius, 2003, p. 74.

²²³ Sarcevičienė J., *Vaikas XVI – XVII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje: galimi auklėjimo ir socializacijos modeliai, Menotyra*, Nr 2 (31), 2003, p. 4.

Kitas ne ką mažiau svarbus dalykas padedantis ugdyti ir lavinti jaunąjį Jonišio gyventoją buvo žaislai ir žaidimai. Tačiau nors artefaktų Lietuvos mastu sukaupta nemažai, išsamių tyrimų iki šiol trūksta²²⁴. Archeologiniai duomenys rodo, kad šios grupės dirbinių gausą ir išlikimą pirmiausia lemia archeologinių paminklų vietovėje tyrimas, kultūrinių sluoksnių sandara. Jonišio mieste vaikų žaislų rasta labai mažai. Pagrindinis artefaktas atrastas archeologo E. Vasiliausko XVII - XIX a. švilpukas, kuris buvo arkliuko formos ir pagamintas iš molio. Kodėl artefaktų tiek mažai, atsakyti sunku, bet galima numanyti, kad tam įtakos turi nepalankus kultūrinis sluoksnis. Todėl kalbant apie Jonišio vaikų žaislus reikia remtis kituose regionuose rastų artefaktų pavyzdžiais. Pirmiausia reikia paminėti, jog visi XVIII a. žaislai buvo rankų darbo. Taip pat prekybos, asmeninių ryšių, diplomatijos dėka Lietuvos, o taip pat galima numanyti ir Jonišio ir Merkinės, vaikus pasiekdavo žaislai iš užsienio. Dažniausiai vėliau pagal jų pavyzdį vietos meistrai gamindavo analogiškas kopijas. Antra, dažnai žaislai, kaip ir rūbai, kiti namų ūkio rakandai, keliaudavo iš kartos į kartą, kol susidėdavo. Tai gali būti dar viena priežastimi, kodėl žaislų yra išlikę tiek mažai pavyzdžių. Pagrindinės medžiagos, iš ko būdavo gaminami žaislai: medis, molis, gyvūnų kaulai (iš jų gaminami lošimo kauliukai), stiklas, oda ir pan. Žmogaus formos žaislai dažniausiai buvo gaminami iš molio arba vaško, kamuoliai – odos, švilpukai – moliniai, vilkeliai, kalavijai, peiliai, strėlės – mediniai. Visi vaikų žaislai gali būti suskirstyti į penkias sritis, kurios atspindi atitinkamos suaugusiųjų gyvenimo veiklos: karybos (kardai, ietys, strėlės ir pan.), buities, ūkio (kastuvai, raktai), globos (lėlės), pramogų (vilkeliai, sukučiai)²²⁵. Taikomoji šių sričių žaislų paskirtis yra supažindinti vaikus su pagrindiniais darbais ir prievolėmis reikalingomis suaugusiojo gyvenime. Paaugę berniukai padėdavo tėvams namuose, išvykdavo mokyti, merginos ir toliau savo lavinimą tęsdavo namuose²²⁶.

Apie vaikų aprangą pasakyti ką nors sunku, dažniausiai ji būdavo „paveldima“ iš vyresnių brolių ir seserų. Nešiojama tol, kol visiškai susidėdavo. Detaliau pasakyti apie tai sunku, nes nėra išlikę archeologinių duomenų, o testamentuose išsamiau aptarinėjami turtiniai, žemės palikimo reikalai, nei buitinės smulkmenos.

Tačiau aprangos raidos tyrėjai sutaria, jog vaikai buvo rengiami kukliau. Berniukai iki 6 metų buvo rengiami į suknelę panašiais ilgais marškiniais, vėliau apranga imdavo panašėti į suaugusiojo. Mergaitės nuo mažumės pratinamos prie moteriškų suknelių²²⁷. Tačiau tikslesnių

²²⁴ Blaževičius P., Vaikų žaislai ir žaidimai XIII – XVII a. Lietuvoje (remiantis archeologijos duomenimis). *Lietuvos archeologija*, 2008, t. 33, p. 73.

²²⁵ Blaževičius P., Vaikų žaislai ir žaidimai XIII – XVII a. Lietuvoje (remiantis archeologijos duomenimis). *Lietuvos archeologija*, 2008, t. 33, p. 73.

²²⁶ Sarcevičienė J., Moterys. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Vilnius, 2001, p.399.

²²⁷ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas, Vilnius, 2002, p.11.

išvadų dėl vaikų aprangos daryti negalima, kol nėra rasta daugiau archeologinių, ikonografinių ar kitokių pavyzdžių.

Apibendrinant pateiktą informaciją galima teigti, jog XVIII a. II p. Joniškio ir Merkinės miestų vaiko padėtis nieko nesiskyrė nuo kitų Lietuvos regionų vaikų gyvenimo, taip pat ir nuo Europos. Neišnyko tėvų vaidmenų pasiskirstymas, tačiau vaikai auklėjami griežčiau.

Vaikų istorijos apžvelgimas tik keliais pagrindiniais aspektais, vargu, ar padės susidaryti išbaigtą vaizdą apie to meto vaiko kasdienybę. Tačiau visa tai gali atverti galimybes imtis kitų išsamesnių tyrimų, kurie galbūt paneigs nusistovėjusius mitus, atvers naujus horizontus, padedančius susidaryti išsamesnį XVIII a. visuomenės vaizdą, o taip pat į istorijos tyrimų lauką įves ir naują grupę.

3.3 Mirtis ir našlystė

3.3.1 Šeimos narių netektis ir laidotuvės Merkinės ir Joniškio miestuose

Remiantis XVIII a. laikotarpio mirčių rodikliais, galima įvertinti, kad vidutinis amžius tuo metu, kai asmuo netekdavo tėvo ir motinos, buvo 29,5 metų, lyginant su 55-eriais metais 1970-aisiais²²⁸. XVIII a. ir XIX a. pr. 13 proc. 21 – mečių nebeturėjo abiejų tėvų, o trys ketvirčiai jų iš viso nebeturėjo vyresniųjų giminaičių. Ankstesniais laikais kartos sekė viena kitą be persidengimo²²⁹. Pastebima, jog abejuose miestuose didžiausias mirtingumas buvo vyrų. Tik labai retais atvejais moterų mirtingumas per vienerius metus (sausis – gruodis) viršydavo vyrų (žr. lentelė 13). Didžiausia tikimybė netekti šeimos nario abejuose miestuose buvo pavasario laikotarpis, t.y. kovo, balandžio, gegužės mėnesiai. Šiuo laikotarpiu įregistruota vos mažiau nei pusė abiejų miestų mirčių (žr. lenteles 14a, 14b).

Tiriant, abiejų miestų RKB mirties metrikų įrašai buvo suskirstyti į keletą amžiaus grupių. Pirmasis amžiaus tarpsnis apima laikotarpį nuo gimimo iki 5 metų amžiaus. Toks laikotarpis pasirenkamas, nes kaip tik tuomet šeimos netekdavo didžiausios dalies savo atžalų. Kitos amžiaus grupės skirstyto 9 m. intervalais. Tai buvo daroma norint pastebėti, ar kito rizikos grupės ir kaip jos kito. Paskutiniosios amžiaus grupės pasirinktą metų intervalą nuo 65 iki viršaus paskatino tai, kad nuo XVIII a. atsiranda senatvės samprata ir su šiuo laikotarpiu dažniausiai buvo siejami asmenys sulaukę 65 m. amžiaus. Šeimos gyvenimo aspektus galima skirstyti ir kitaip. Michał Kopczyński siūlo šeimos amžiaus grupių tyrimus dalinti į kiek kitokias grupes: pirmoji grupė turi būti susijusi su vaikystės periodu, t.y. 10 – 15 m. amžius. Šeimos namų palikimo periodas 15 – 19 m. Santuokos

²²⁸ Rapolienė G., *Ar senatvė yra stigma? Senėjimo tapatumas Lietuvoje*, Daktaro disertacija, Vilnius, 2012, p. 70.

²²⁹ Rapolienė G., *Ar senatvė yra stigma? Senėjimo tapatumas Lietuvoje*, Daktaro disertacija, Vilnius, 2012, p. 71.

sudarymo periodas moterims virš 26 metų, vyrams 28 – 29 metų amžių imant kaip pagrindą. Kitas periodas siejamas jau su naujo namų ūkio kūrimu. Vaikų susilaukimo periodu. Paskutinis periodas siejamas su paskutiniojo vaiko gimimu ir iki abiejų sutuoktinių mirties²³⁰. Tačiau autoriaus pateiktas šeimos mirštančiųjų amžiaus grupių tyrimams nėra patogus. Pirmiausia autorius neįvardija jokios grupės skirtos naujagimiams ir vaikams iki 5 metų amžiaus. Atsižvelgiant į tai, kad šeimas Jonišio ir Merkinės miestuose palikdavo kur kas vyresni vaikai, o ir santuokos sudaromos jaunesnio amžiaus. Galima teigti, kad vaikai abejuose miestuose per santuoką išeidavo į savarankišką gyvenimą. Abejotinas ir paskutinysis amžiaus tarpsnis. Santuokos gyvavimo trumpumas, kartais per 8 metus galėjo pasikeisti visi šeimos nariai, iškreiptų šios amžiaus grupės rėmus. Dėl šios priežasties buvo pasirinktas skirstymas pagal mano jau anksčiau minėtą schemą.

Skirstant mirusius į amžiaus grupes pastebima, kad pagrindinį skaičių mirusiųjų abiejose miestuose sudarydavo vaikai iki metų amžiaus. Jų mirtys apima kone pusę visų įregistruotų mirčių. Reikia pastebėti, kad mergaičių ir berniukų iki 5 m. mirtingumas labai panašus. Merkinėje teko aptikti ir pavyzdžių, kuomet prarandama ir motinos, ir vaiko gyvybė. Dažniausiai tam įtakos turėjo tuo metu siautusios įvairios infekcinės ligos. 1800 m. vasarį tą pačią dieną mirė Agota Juknevičienė (40 m. amžiaus) ir jos dviejų metų sūnus Ignas Juknevičius²³¹. Abu jie iš Radauskų. Tuo pačiu metu Merkinės mieste miršta Jurgis Danilevičius (40 metų) ir jo duktė 12 m. sulaukusi Marijona Danilevičiūtė²³². Tokios įdomios mirties aplinkybės verčia manyti, kad tuo metu Merkinėje ir jos apylinkėse siautė kokia nors infekcinės ligos epidemija.

Didelis kūdikių mirtingumas kūrė ir savitus tėvų bei vaikų santykius. B. Brysonas polemizuodamas su kitais autoriais (Edward Shorter, Barbara Tuchman), pateikia savitą požiūrį į vaikų ir tėvų santykius. Pastarieji autoriai teigia, kad didelis kūdikių mirtingumas neleido prie jų prisirišti, o B. Tuchman teigia, kad apgaubti vaikus meile iš vis „neapsimokėjo“ ir tai buvo jėgų švaistymas. Brysonas, nors ir sakydamas, kad vaikystė nebuvo ilga ir nerūpestinga, tačiau tėvai savo vaikus mylėjo²³³. Tačiau vaikų mirtingumo rodikliai XVIII a. buvo išties dideli: trečdalis vaikų mirdavo pirmaisiais savo gyvenimo metais, o pusė nesulaukdavo penktojo gimtadienio. Didelis vaikų mirtingumas nepriklausė nuo tėvų socialinės padėties, jis buvo būdingas visoms

²³⁰ Koczyński M., Life Cycle in the Polich Countryside in the late 18th Century, *Acta Poloniae Historica*, 97, 2008, s. 76.

²³¹ Merkinės RKB mirties metrikų knyga. 1757--1812 m., l. 102.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3409> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 50 – 10]

²³² Merkinės RKB mirties metrikų knyga. 1757--1812 m., l. 102.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3409> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 50 – 10]

²³³ Bryson B., *Namie. Trumpa privataus gyvenimo istorija*, Vilnius, 2011, p. 407 – 408.

visuomenėms klasėms. Tai galėjo lemti ir tai, jog dažnas kūdikis miegodavo kartu su mama, ir ši neretai jį tiesiog užguldavo.

Vėliau mirtingumo skalė keičiasi ir didesnis mirtingumas apima jau įvairias vyrų amžiaus grupes. Didžiausios rizikos grupė Joniškio gyventojams buvo 46 – 55 metų, o vėliau virš 65 metų amžiaus. Merkinės gyventojams vyrams sudėtingas amžius nuo 36 iki 45 ir vėliau kaip ir Joniškyje nuo 65 m. amžiaus (žr. lenteles 15 a, 15b). Moterų mirtingumo rodikliuose matomi kur kas ryškesni pasikeitimai. XVIII a. II p. 8 deš. Joniškio moterų didesnis mirtingumo rodiklis matomas 26 – 35 m. amžiaus grupėje. O tuo tarpu XVIII a. II p. 9 – 10 deš. jau 56 – 64. Tam įtakos galėjo turėti vis didesnis natūralus šeimos planavimas. Tačiau palyginus su Joniškio vyrų rodikliais moterų sulaukusių virš 65 m. amžiaus skaičius kur kas mažesnis. Merkinėje tuo tarpu moterų mirtingumas visą tirtą laikotarpį (1768 – 1800 m.) liko nepakitęs. Daugiausiai mirčių užfiksuojama 46 – 55 m. moterų amžiaus grupėje (žr. lentelės 16a, 16b). Moterų mirtingumo pokyčiai gali būti proporcingai susiję su vis vėlyvesniu vaikų gimdymu ir santuokomis. Tokiu atveju išvengiama galimai mirtinų gimdymo padarinių. Be to, vėlyvos santuokos sumažina ir reprodukcijos bei pastojimo galimybę.

Tačiau kalbant bendrai apie mirties sampratą XVIII a. pab. galime pamatyti jos pokytį. Arūno Norkaus nuomone XVIII amžiaus viduryje prasidėjusi sekuliarizacija palaiapsniui ėmė keisti ir mirties sampratą. Gimstanti nauja modernizmo epocha įtakojo naują požiūrį į mirtį. Šį procesą veikė ne tik naujos pakraipos filosofijos (egzistencializmo) atsiradimas, aiškinęs, jog mirtis liečia tik individus, o giminė lieka nemirtinga, bet ir kiti kintamieji. Šiuos kintamuosius galima išskirti: urbanizacija, senstančiųjų ir mirstančiųjų atskyrimas, išplėstinės šeimos nykimas, mirties masiškumas.

Dėl visų šių kintamųjų kilo mintis, kad mirtis – beprasmybė, ji tapo neigiama (nepripažįstama) sąvoka²³⁴. Galbūt dėl šios priežasties Joniškio ir Merkinės gyventojų testamentuose vis mažesnę reikšmę užimdavo religinis aspektas. Ilgą laiką testamentuose buvo nurodoma, kur palaidoti, kaip užpirkti mišias, kartais paliekama turto bažnyčiai. Tokiu būdu buvo ruošiamasi mirčiai ir laidotuvėms, kurios galėjo užtrukti nuo kelių dienų iki savaičių. Iki XVIII a. mirtis buvo natūresnė žmogaus gyvenimo dalis, negu dabar. Mirštantysis paprastai žinodavo, kad mirs ir laukdavo savo mirties. Mirtis būdavo vieša ir organizuota ceremonija. Visi lankydavo mirštantįjį, su juo atsiseikindavo. Mirties apeigos buvo atliekamos iškilmingai, tačiau be dramatiškumo ar kraštutinių emocijų²³⁵. Iš Joniškio testamentų išnyksta jų pradžioje visą XVIII a. pr. rašytos įvairios religinio pobūdžio išsireiškimai: „*Wo imie Ojca y Syna, y Duchu Swiętego.*

²³⁴ Norkus A., *Mirties sampratos raida* www.skrynia.lt/biblioteka/mirtis.doc [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²³⁵ Polukardienė O. K., *Netekčių psichologija*, Vilnius, 2008, p. 20.

*Amen.*²³⁶ Taip pat kalbama apie savo kūno laikinumą²³⁷. Tokių pavyzdžių Joniškyje galima rasti labai daug. Merkinėje, deja, tokie cituoti žodžiai testamentuose nevarojami. Čia dažniau nurodoma kur palaidoti, kiek paaukoti. Tokį posūkį galėjo lemti ne tik supratimas apie mirties beprasmybę, tačiau ir palyginti kur kas ramesnė antroji XVIII a. pusė. Pasibaigus karų periodui, nusilpo kario kaip krikščionybės gynėjo įvaizdis, toks pokytis galėjo paliesti ir miestiečių testamentus, kuomet ramybės laikotarpiu aktualesni tapo materialiniai dalykai, sakykime, palaidojimo vieta.

Labai svarbią vietą mirties kultūroje užėmė ir paskutinis ligonio patepimas. Joniško mirties metrikose įrašoma, ar mirusysis tokį gavo, ar ne. Tačiau ne visi suspėdavo gauti paskutinį patepimą. 1777 m. balandžio 25 d. mirė Tadeušas Bagdonas²³⁸. Jis mirė negavęs paskutinio patemimo. Kodėl taip nutiko, galima numatyti. Galima kelti tik prielaidą, kad kunigas pavėlavo, ir tiesiog nespėjo suteikti jam paskutinio patemimo arba mirštantysis jo atsisakė. Tačiau antrasis variantas žinant, kokia didelė religijos įtaka – sunkiai įmanomas. 1784 *sine sacramentis* buvo palaidotas Joniško gyventojas Jonas Rakauskas²³⁹.

Kartais pakeitus religiją, o mirties patale bijant amžinų kančių grįžtama į buvusį tikėjimą. Taip nutiko Agotos Pietaknienės atveju. Buvusi liuteronė (*ex liuterano*). Ji mirties patale grįžta į katalikybę²⁴⁰.

3.3.2 Našlystė ir našlių padėtis

XVIII a. trijų kartų koegzistavimas šeimoje buvo trumpas ir gana retas²⁴¹. Daug asmenų anksti likdavo našliais. Kaip rodo Joniško ir Merkinės miestų tyrimai, moterys našlėmis likdavo kur kas dažniau nei vyrai. Abiejų lyčių asmenis sutuoktinio mirtis reiškė naujo gyvenimo pradžią. Moterims likus našle atsirasdavo galimybė įsitraukti į miesto viešąją erdvę. Kaip teigia Bill Bryson, iki XIX a. buvo kur kas daugiau abiejų lyčių našlių ir kad jie po netekties tuokdavosi dažniau ir greičiau. Moterims dažniausiai tai buvo ekonominė būtinybė, o vyrus skatindavo antrą kart tuoktis noras, kad jais rūpintųsi. Autoriaus nuomone praktiniai sumetimai turėjo ne mažiau reikšmės nei jausmai²⁴². Autoriaus paskaičiavimais tuo metu net ketvirtadalis santuokų buvo pakartotinės.

²³⁶ 1722 - 1753 m. Joniško miesto magistrato aktų knyga, LVIA., f. SA-15345, l. 11.

²³⁷ Ten pat. l.11

²³⁸ Joniško RKB mirties metrikų knyga. 1772--1802 m., l. 35.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3243> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²³⁹ Joniško RKB mirties metrikų knyga. 1772--1802 m., l. 127.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3243> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁴⁰ Joniško RKB mirties metrikų knyga. 1772--1802 m., l. 86.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3243> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁴¹ Rapolienė G., *Ar senatvė yra stigma? Senėjimo tapatumas Lietuvoje*, Daktaro disertacija, Vilnius, 2012, p. 70.

²⁴² Bryson B., *Namie. Trumpa privataus gyvenimo istorija*, Vilnius, 2011, p. 341.

Miestietė pagal Magdeburgo teisę tekėti galėjo turėti praėjus ne mažiau nei 6 mėnesiams po vyro mirties, taip norint apsaugoti galimai užsimezgsią gyvybę²⁴³. Joniškyje laikotarpis, skyręs pirmą ir antrą moters santuokas, siekė vidutiniškai 7,1 metus²⁴⁴. Tačiau moteris ar vyras santuoką sudarydavo kur kas anksčiau. Joniškyje laikotarpis tarp santuokų truko 1–2 metus. Moterys antrąją santuoką sudarydavo praėjus šiam laikotarpiui. Vyrai tuo tarpu neretu atveju paskirto laiko neišlaukdavo. Kaip pavyzdį galima paminėti Jonišchio tarėjo Jurgio Varganovičiaus²⁴⁵. Jis 1766 m. vedė Rozaliją Baltuškevičiūtę. 1772 m. Jurgis Varganovičius sulaukęs 42 metų miršta. Jų santuoka truko 6 m. Rozalija antrąją santuoką sudarė po metų 1773 m. Ji ištekėjo už jaunuolio (*juven*) Jono Mikalskio iš Linkuvos²⁴⁶. Per visus našlavimo metus moteris pakankamai aktyviai veikė miesto erdvėje, tapo ne vieno kūdikio krikšto mama, taip pat ėmėsi pamestinukų globos. Kas paskatino moterį vėl sudaryti santuoką, pasakyti sunku. Vyrai, kaip ir minėjau, dažnai neišlaukdavo paskirto našlavimo laikotarpio. Jonas Beinoras (*Joannes Beynaras*) 1748 m. vasario 15 d. su Magdalena Bagutyte (*Magdalena Baguticia*) krikštijo savo dukrą Oną²⁴⁷. Neprabėgus nei metams tų pačių metų spalio 30 d. kartu su Jonišchio gyventoja Pranciška (pavardė nenurodyta) krikštijo sūnų Tada²⁴⁸. Galima kelti prielaidą, jog antrąją santuoką pagreitino naujagimis, kuriam reikėjo motinos globos.

Merkinėje matoma visai kitokios našlavimo tradicijos. Čia našlystė laikotarpis kur kas ilgesnis. Tarpas tarp naujos santuokos užimdavo nuo 3 iki 12 metų. Tačiau čia išvesti gyventojų našlavimo periodo vidurkį neįmanoma. Didelė gyventojų dalis turėjo tas pačias pavardes, o ir metrikose našlio ar našlės statusas, ne visada įrašomas. Įrašų, kuriuose jau aiškiai įvardijama sutuoktinių šeimyninė padėtis, padaugėja tik XVIII a. pab. Tačiau galima aptikti keletą pavyzdžių. Kartais galima atsekti net vienos šeimos narių pasikeitimus. 1779 m. susituokė Jonas Novilas ir Ona Kapulytė²⁴⁹. 1784 m. J. Novilas vedą antrą žmoną Juditą Kraučiuonaitę²⁵⁰. Tačiau santuoka mėgavosi

²⁴³ Andriulis V. *Lietuvos statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*, Vilnius, 2003, p. 55.

²⁴⁴ Martinaitytė G., *Miestietė Joniškyje XVIII a., Žiemgala*, p. 38.

http://www.ziemgala.lt/saugykla/pdf/4_martinaityte_1.pdf [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁴⁵ *Joniškio mirties metrikų knyga*. 1772.02.17 mirė Jurgis Varganovičius (Joniškio tarėjas) (~ 42 m.) GIMĖ ~ 1730

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3243> p. 3 [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁴⁶ *Joniškio santuokos metrikų knyga* p. 163 <http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3241> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁴⁷ *Joniškio RKB gimimo metrikų knyga*. 1748--1765 m., l. 8.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁴⁸ *Joniškio RKB gimimo metrikų knyga*. 1748--1765 m., l. 40.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁴⁹ *Merkinės RKB santuokos metrikų knyga*. 1722--1797 m., l. 136.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁵⁰ *Merkinės RKB santuokos metrikų knyga*. 1722--1797 m., l. 150.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

neilgai. 1788 m. Judita Novilienė išteka už Jono Gilevičiaus²⁵¹. Tarpas tarp šių asmenų santuokų buvo 5 ir 4 metai. Kaip rodo šie pavyzdžiai vienos šeimos nariai galėjo labai greitai pasikeisti. O atsižvelgiant į tai, kad ir santuokos buvo sudarinėjamos pakankamai vėlai – trumpas santuokos laikas nekelia abejonių. Merkinės gyventoja Barbora Kručiauskytė antrąją savo santuoką sudaro po 5 metų našlystės 1796 m.²⁵². Jos sutuoktiniu tapo to paties miesto gyventojas Florijonas Ringaila. Našlavimo periodas galėjo užtrukti ir kur kas ilgiau. Merkinės gyventojas Laurynas Savickas našlavo net 12 metų. Naują santuoką su Kotryna Dervinyte jis sudarė tik 1793 m.²⁵³. Tačiau kartais sutuoktinio gedima buvo ir vos vienerius metus. Įdomus šiuo atveju Merkinės gyventojas Mykolas Janulio ir Onos Biabonovaitės atvejis. Pastarasis vedė Oną 1770 m. gegužės 5 d., 1771 m. rugsėjį šeima susilaukė sūnaus Dominyko. Tačiau jau kitų metų sausį, Mykolas Janulis vesdamas antrą kartą Marijoną Aleksandravičiūtę, metrikose jau buvo minimas kaip našlys²⁵⁴.

Nevienodi norai, finansinis stabilumas lėmė skirtingus našlių gyvenimo modelius. Dalis moterų neįtė poreikio ar neturėjo galimybės nei tekėti dar kartą, nei užsiimti prekybine veikla. Tokias moteris tenkino našlės statusas. Kartais našlauti buvo paranku, ypač jei tekėti nebuvo paskatos, t.y. po vyro mirties paveldėtas turtas užtikrino galimybę gyventi patogiai. Tokiu atveju vaikų gerovė, namų ūkio priežiūra buvo pagrindiniai našlių gyvenimo palydovai²⁵⁵.

Įsitraukimas į miesto viešąją erdvę, naujo sutuoktinio paieškos nenuneigė našlės ir jos vaikų ryšio. Našlė, net ir sukūrusi naują šeimą, nenustojo rūpintis savo vaikų finansine, dvasine gerove. Jos rūpinosi savo vaikų iš ankstesnės santuokos vedybiniais klausimais. Detaliau moterų našlių padėtis yra aptariama E. Jareckaitės ir G. Martinaitytės darbuose, dėl šios priežasties čia jų neplėtosiu.

3.3.3 Testamentai – apžvalga

Norint toliau detaliau nagrinėti ekonominius šeimos santykius reikia nusistatyti, ką laikysiu šeima. Šeima kaip terminas gali apimti ne tik tėvus ir vaikus (kaip šeimos branduolį/mažąją šeimą) tačiau ir giminaičius: seseris, brolius (tėvų), pusbrolius ir pan. Tačiau dažniausiai testamentuose ir bylų dokumentuose atsispindi mažosios šeimos santykiai. Taigi pirmiausia mažoji šeima – teisėtoje

²⁵¹ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 157.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁵² Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 183.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3405> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁵³ Merkinės RKB santuokos metrikų knyga. 1722--1797 m., l. 173.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3405> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

²⁵⁴ Jareckaitė E., *Moterskasdienis gyvenimas Merkinėje XVIII a.*, Bakalauro darbas, Šiauliai, 2013, p. 34.

²⁵⁵ Martinaitytė G., *Miestietė Joniškyje XVIII a., Žiemgala*, p. 38.

http://www.ziemgala.lt/saugykla/pdf/4_martinaityte_1.pdf [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]

santuokoje gyvenantys vyras ir moteris bei jų vaikai. Tokiu apibrėžimu vadovaudamasi toliau ir tirsiu Jonišio miesto šeimos ekonominius santykius.

Testamentas yra vienintelis juridinis faktas, kuris užtikrina turtinių teisių ir pareigų tęstinumą pagal *paskutiniąją mirusio asmens valią* jo turto atžvilgiu. Paveldėjimas pagal įstatymą, žinoma, užtikrina turtinių teisių ir pareigų tęstinumą, tuo garantuodamas kreditorių teisių ir teisėtų interesų apsaugą, tačiau čia testatoriaus apsisprendimas, kaip tvarkyti jo turtą po mirties, pageidavimas, kuriam mylimam ar patinkančiam žmogui, nesvarbu, giminaičiui ar draugui savo turtą palikti²⁵⁶ yra labai svarbus, nes nuo to priklauso, kaip su juo bus elgiama, ar bus išlaikyta šeimos gerovė ir pan. Testamentai, kaip istorijos šaltinis, seniau ir dabar tiriama italų, prancūzų, vokiečių, lenkų ir kitų kraštų istorikų. Visi jie tiria vis kitaip, vieni tam tikrus (dvarininkų, didikų, miestiečių ir pan.) socialinius sluoksnius, kiti - kaip testamentuose atsispindi šeimos, turtiniai santykiai, požiūris į turtą, giminystės ryšius ir pan.²⁵⁷. Savo darbe siekiu apžvelgti ekonominius šeimos santykius, kaip buvo dalijamas turtas, kam teikiama pirmenybė ir pan.

Prieš pradėdama išsamiau nagrinėti testamentus, norėčiau trumpai aptarti testamentų istoriją Lietuvos Statutuose. Nors testamentinio paveldėjimo teisės normų būta jau I Lietuvos Statute (1529 m.)²⁵⁸, ir jame buvo pateiktas pirmas išsamesnis testamentas, kaip juridinio dokumento, teisinių normų apibrėžimas Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, o II ir III Lietuvos Statutuose testamentui skiriamas visas VIII skyrius, buvo nurodyti testamentą galintys sudaryti subjektai, testamentų sudarymo tvarka, teisė nušalinti nuo palikimo, testamentų sudarymo savitumai ypatingomis sąlygomis, ribojimai (skirtingos luominės priklausomybės asmenims) palikti turtą testamentu ir panašios nuostatos, visgi testamentas sąvoka dėmesio nesusilaukė²⁵⁹. Tiriamuoju laikotarpiu galiojo Trečiasis Lietuvos Statutas. Tačiau į teisinę Statuto pusę darbe nesigilinsiu, man daug svarbiau tai, ką gali atskleisti testamentai kaip šeimos turtinių santykių atspindžiai.

Magdeburginių miestų gyventojai taip pat turėjo teisę paveldėti turtą, galėjo disponuoti savo namu, ūkiniais pastatais, kitu turtu, arba kaip teigiama formuluotėse: „žemę duoti, dovanoti, keisti, nuomoti ir amžinai parduoti“²⁶⁰. Miestiečiai galėjo tvarkyti visą turtą arba jo dalį. Miesto magistratas miestiečių nuosavybę nusavindavo tik tais atvejais, kai nelikdavo paveldėtojų. Pagal Magdeburgo teisę miestiečių nuosavybė baigėsi septintuoju giminystės laipsniu²⁶¹. Tuomet jau turtas pereinavo miesto arba kitos giminės dispozicijon.

²⁵⁶ Snarskytė I., *Testamentas: sąvoka, rūšys ir registracija*. Magistro darbas, Vilnius, 2004, p. 3.

²⁵⁷ Jučas M., *Lietuvos parapijos XV - XVIII a.* Vilnius, 2007, p. 151 – 152.

²⁵⁸ Valikonytė I., Lazutka S., Gudavičius E. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)*, Vilnius, 2001, p. 172-174

²⁵⁹ Snarskytė I., *Testamentas: sąvoka, rūšys ir registracija*. Magistro darbas, Vilnius, 2004, p. 6.

²⁶⁰ 1750-1760 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga. LVIA, f. SA-15349, l. 18

²⁶¹ Kryževičius V., *Lietuvos privilegijuotieji miestai*, Vilnius, 1981, p. 62.

Dažnai būtent testamentai tapdavo akistata su Dievu, žmonėmis ir pačiu savimi. Būtent stovėdamas mirties prieangyje kiekvienas žmogus, Ph. Arieso nuomone, apžvelgdavo savo gyvenimą, vienaip ar kitaip suvokdamas savo biografijos, vadinasi, ir savo asmenybės savitumą²⁶². Taip pat rašant testamentus būdavo peržvelgiami ir santykiai su artimaisiais, prisimenamos nuoskaudos, išdėstomos viltys ir t.t. Testamentai – neabejotinai iškalbingi tyrinėjamos temos liudininkai, nepaisant kartais jų griežtos struktūros bei nusistovėjusių teisinių formuluočių.

3.3.4 Testamento sudarymo amžius ir aplinkybės

XVIII a. Lietuvoje, o taip pat Joniškio mieste trumpas žmogaus amžius, įtakotas blogu sanitarinių sąlygų, menkos medicininės pagalbos, skatino sudarinėti testamentus. Turto savininkas, sunkiai susirgęs ar dėl senatvės jausdamas artėjančią mirtį (senatvė buvo suprantama kaip perkopimas per 50, tuomet aplinkiniai jau imdavo kalbėti apie ilgaamžiškumą²⁶³), surašydavo testamentą. Testamentas dažniausiai surašomas dalyvaujant liudininkams. Dažnai jais tapdavo miesto pareigūnai: suolininkai, tarėjai, raštininkai²⁶⁴. Dažnu atveju testamente atsispindėdavo tikrieji šeimos santykiai. Testamento rašymas tapo savotišku revanšu tiems, kurie vienaip ar kitaip blogu savo elgesiu paveikė šeimą.

Pirmiausia norėčiau aptarti, kokio amžiaus asmenys sudarydavo testamentą. Kodėl tai svarbu? Tai ne tik geriau padeda pažinti demografinę Joniškio ir Merkinės miesto padėtį, tačiau ir geriau suprasti šeimos sudėtį, požiūrį į savo amžių. Pirminius duomenis iliustruos lentelė.

Reikia pastebėti, kad, miestiečių testamentų išliko nedaug. Dėl keletos priežasčių. Pirmiausia, daugelis dokumentų nėra išlikę, sunaikinti per karus, gaisrus, dėl nepriežiūros. Antra, ne visi Joniškio, Merkinės miesto gyventojai suspėdavo sudaryti savo testamentus tiek dėl to, jog mirdavo labai jauni, nespėdavo dėl ligos ar amžiaus, dėl migracijos ar kitų priežasčių išnykdavo iš parapijos metrikų (nors krikštas registruotas) ir teisinių miesto dokumentų. Galimas dalykas, kad persikeldavo kitur. Iš to, ką aptikti pavyko, galima teigti, jog sudarant testamentus amžius įvairavo. Vyrai testamentus sudarinėjo pasiekę brandų amžių, dažniausiai dėl ligos, silpnos sveikatos ir pan. Santuoka testamentų sudarymui įtakos neturėjo, nes testamentai po jos sudaromi praėjus nuo 12 iki 22 metų. Moterų testamentų sudarymo amžiui, skirtingai nei vyrų, kartais įtakos turėjo ir santuoka, ir po jos sekęs nėštumas. Kaip pavyzdį būtų galima pateikti Magdalena Briedikytę, gimusią 1715 m., susituokią sulaukus 22 metų (1737 m.). Po santuokos praėjus 3 m. jaunamartė rašo savo testamentą. Tam įtakos galėjo turėti ne tik sveikatos problemos, bet ir nėštumas. Tad šiuo atveju

²⁶² Aleksandravičius A., *Kauno istorijos metraštis*. Vilnius, 2007, t. 8. p. 94.

²⁶³ Sarcevišienė J., *Moterys. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Vilnius, 2001, p. 406.

²⁶⁴ Baliulis A., *Joniškio miestiečiai XVIII amžiuje*, Lietuvos istorijos metraštis. Vilnius, 1994, p. 37.

belieka pritarti J. Sarcevišienės minčiai, jog moteris dažniausiai savo testamentą sudarydavo vos pasijutusi nėščia arba jau artėjant gimdymui²⁶⁵. Panašiai galėjo būti ir su Magdalena Jurevičiūte. Gimusi 1712 m., tuokiasi sulaukusi 23 metų (1725 m.). Jos testamentas įregistruotas prabėgus 5 m. nuo santuokos. Todėl galima manyti, jog taip pat sudarytas moteriai pasijutus nėščiai. Tačiau, kaip ir vyrų, moterų amžius taip pat įvairavo. Štai Kotryna Adomaitytė savo testamentą surašo 1753 m., kada ji sulaukė penkiasdešimties metų amžiaus, po santuokos prabėgus jau 30 metų. Galima daryti išvadą, jog moteris buvo ganėtinai tvirtos sveikatos, todėl tik prispyrus ligai surašė savo paskutinę valią. Kadangi testamente nėra minimi vaikai, o turtas paliekamas broliui ir vyrui²⁶⁶, galima numanyti, jog pora nesusilaukė atžalų, todėl ir moteriai jaudintis dėl sveikatos nereikėjo (žr. lentelė 17). Deja, aptikti Merkinės gyventojų testamentų sudarymo amžių labai sudėtinga problema. Tai sąlygojo ir mažas testamentų skaičius ir iš metrikų „dingę“ testatoriai. Dėl šios priežasties galima tik numatyti, kad Merkinės gyventojų testamentų sudarymo amžius ir aplinkybės labai panašios kaip ir Joniškio.

Taigi testamentų sudarymui didžiausias veiksnys tiek vyrams, tiek moterims buvo sveikatos būklė. Jos sutrikimai tapdavo rimtu akstinu surašyti paskutinįją valią. Neretais atvejais moterų testamentų sudarymui įtakos turėjo ir nėštumas. Kaip rodo keli tirti atvejai, po santuokos prabėgus 2 – 5 metam surašomas testamentas, beje, jame vaikai taip pat neminimi. Turtas dažniausiai paliekamas vyrui/tėvams arba giminaičiams. Todėl galima manyti, kad testamentas buvo rašomas nėštumo metu.

3.3.5 Testamentu paliekamo turto paskirstymas

Tiriant Joniškio megdeburginio miesto aktų knygas 1740 – 1760 m. laikotarpyje buvo rasta 20 testamentų. Iš jų 35 vyrų bei 20 moterų. Tiriant testamentus buvo galima sudaryti paveldėjimo pirmenybės lentelę bei ją palyginti su kitų autorių darytais panašiais tyrimais.

Pirmiausia aptarsiu vyrų testamentuose nurodomą paveldimumo pirmenybę (žr. prieduose, lentelė Nr. 18, 18a). Vyrai, dalindami savo turtą, pirmiausia minėdavo sutuoktinę. Net 14 iš 35 testamentų turtas paliekamas valdyti antrajai pusei. Visiška turto kontrolė, tačiau priskiriant žmonai Elenai (*Elenie*) globėjus, pateikiama Kazimiero Švedaro 1746 m. rašytame testamente²⁶⁷. Kaip pastebėta, testamentuose kalbant apie sutuoktinę dažnai jos pavardė net neminima. Žmonai paliekamas namas ir žemė (*dom moy y gruntu na Zagorckey ulici*). Tačiau namui reikia remonto, o žemė nenaudojama, bet tai žmonai paliekama, nes jie kartu pirko. 1722–1753 m. taip pat didžiausia

²⁶⁵ Sarcevišienė J., Moterys. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Vilnius, 2001, p. 406.

²⁶⁶ 1750-1760 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga LVIA, f. SA-15349, l. 35.

²⁶⁷ 1722 - 1753 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA., f. SA-15345, l. 49.

dalį tirtų testatorių savo turtą palikdavo žmonai. Moteris pagal statistiką rečiau savo turtą palikdavo sutuoktiniui. Užrašydama savo dalį, ji dažniausiai įvardindavo tą kilnojamąjį turtą, kurį buvo su savimi atsinešusi arba užgyveno kartu šeimoje. 1746 m. Barbara Bardanavičienė (*Barbara Bardanowiczowa*) testamente²⁶⁸ vyrui ponui Andriui Bardanavičiui (*pan Andrie Bardanowisc*) palieka savo atsivestą karvę bei margą (*morg*) žemės. Sutuoktiniui paliekamas turtas pirmiausia turėjo tapti jo nepriklausomybės garantu, užtikrinti jam finansinę nepriklausomybę. Tai ypač svarbu našle likusiai moteriai. Tačiau ne mažesnę įtaką galėjo turėti ir pareigos jausmas²⁶⁹. Iki XIX a. V. Europoje santuoka trukdavo iki 16 m., ir moterys paprastai savo vyrus pergyvendavo. Šiandien mokslininkai nepatvirtina nuomonės, kad našlės visada buvo pagyvenusios moterys, o jaunos – siekdavo bet kokia kaina ištekėti²⁷⁰. Tačiau Joniškie megdeburginiai dokumentai rodo kitą patirtį. Štai 1759 m. joniškietė Kraučevičiūtė – Rimgailienė – Krivickienė į savo namus priėmė trečiąjį vyrą Ramoną ir jam atidavė pusę sklypo, šeštadalį valako žemės, trobesius su sąlyga, kad, užaugus jos ir Krivicko vaikams, jiems bus skirta dalis²⁷¹. Tokių pavyzdžių nemažai: daug kartų tuokiasi ne tik moterys, bet ir vyrai. Manau, kad tai buvo daroma siekiant užtikrinti turto saugumą, išlaikymą, globą ir pagalbą ne tik ūkyje, bet ir auginant vaikus ar senatvėje.

Kita dalis paveldėtojų turtą dalindavosi tarp sutuoktinio, vaikų ir/ar žento. II ir III Lietuvos Statutuose yra pasakyta, kad tėvo turtas, jeigu kam nors neužrašytas, po jo mirties atitenka sūnams arba kitiems artimiems giminaičiams, bet šie turėjo netekėjusioms seserims/globotinės būtinai skirti kraitį²⁷². Po motinos mirties jos turtas vaikams buvo dalijamas lygiomis dalimis²⁷³. Jei dalijamas buvo tėvo turtas ¼ jo buvo dalijama sūnams, likęs 1/3 tarp dukrų²⁷⁴. Matyti, kad pagrindiniu turto dalintoju ir paskirstytoju buvo tėvas. Nuo jo valios priklausė, kokia dalis bus paveldėta ar iš vis kas nors bus duota. Tačiau magistrato aktuose pasitaiko įvairių atvejų. Pavyzdžiu galėtų būti Simono Kleinovskio (*Symon Kleynowski*) testamentas²⁷⁵. Žmonai (nei vardas, nei pavardė nenurodyta) paliekamas namas. Sūnui (taip pat nei vardas, nei pavardė nenurodyta) – 4 talerius (4 talarow).

²⁶⁸ Ten pat, p. 50.

²⁶⁹ Anužytė L., Žemaitijos bajorų testamentai (XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia), *Lietuvos istorijos metraštis 1998 m.*, Vilnius, 1998, p. 136.

²⁷⁰ Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius 2002. p. 43.

²⁷¹ 1750-1760 m. Joniškie miesto magistrato aktų knyga, *LVI A*, f. SA-15349, l. 56

²⁷² Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius 2003, p. 158.

²⁷³ Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius 2003, p. 160.

²⁷⁴ Zielecka W., *Sprawy spadkowe między najbliższymi krewnymi w sądach i księgach sądowych Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI-XVIII wieku, Praktyka życia publicznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI-XVIII wieku: materiały XVIII konferencji Komisji Lituanistycznej przy Komitecie Nauk Historycznych PAN w dniach 22-23 września 2009*. Warszawa 2010, p. 134.

²⁷⁵ 1722 - 1753 m. Joniškie miesto magistrato aktų knyga, *LVI A*, f. SA-15345, l. 59.

Kitas pavyzdys galėtų būti Mykolo Jagmino (*Michala Jagmina*) 1748 m. rašytas testamentas²⁷⁶. Savo žmonai (*zona moja*) ir dukroms Elžbietai ir Marijonai (*Elzbieta y Mariane*) palieka po nedidelę sumą pinigų. Tačiau visą kitą savo turtą, motyvuodamas tuo, kad dukros mažos, o žmona jauna, palieka savo broliui Ignui Jagminui (*brat moy Ign(?) Jagmina*). Taigi ne visuomet dalybos vykdavo tik tarp mažosios šeimos (tėvų – vaikų) narių. Dažnai į šeimos turto dalybas, kaip šiuo atveju, įsipainiodavo ir kiti šeimos atstovai. Tačiau plačiau jų neaptarinėsiu, nes savo darbe jų nepriskyriau mažajai šeimai. Merkinėje tendencijos panašios. Antanas Vlostenskis savo 1764 m. rugpjūčio 12 d. testamentu išreikšdamas paskutiniąją savo valią paliko savo „mylimai žmonai“ ir sūnui Motiejui visą savo turtą²⁷⁷. Jeigu testatorius negalėdavo pats atvykti į rotušę, magistrato pareigūnai vykdavo į namus surašyti testamentų²⁷⁸. Joniškyje tokios tradicijos nėra pastebima.

Kartais turtas buvo paliekamas tik vaikams. Kaip pavyzdį būtų galima pateikti Kotrynos Ročkienės (*Katerzyne Roczkiove*) testamentą²⁷⁹. Turtas jame dalijamas tarp sūnaus ir dukrų. Sūnui ir, matyt, vyriausiajai dukrai turtas dalijamas panašiomis dalimis. Dukrai Elžbietai paliekamas namas Žagarės gatvėje (*dom moy na ulicy Zagorzkei z rynku po lewym rėku, w granicach zapisuw Elzbiecie corkie swey*). Sūnui Kazimierui Ročkai (*Kazimierowi Rovzkiowi*) atitenka žemė (*gruntu zapisuie*). Kaip matyti iš testamentų, didžioji dalis turto ir paveldimumo pirmenybė, jei kalbėsime apie vaikus, atitekdavo berniukams. Palyginus su XVI a. Žemaitijos bajorų testamentais pastebėsime, jog prabėgus net ilgam laikui sūnums buvo teikiama pirmenybė, dažnai jei sūnaus nebūdavo, jo vietą užimdavo žentas. Kaip teigia Lina Anužytė tyrusi XVI a. bajorų testamentus, „28 % palikimų skirta sūnums, 13 – dukterims, 0,2 – negimusiam vaikui“²⁸⁰. Joniškio miesto paveldimumo pirmenybės statistika rodo, jog duomenys nelabai skiriasi nuo Anužytės pateiktų. Būtina atsižvelgti ir į tai, jog moters paveldėto turto valdymas buvo teisiškai apribotas. Todėl vienaip ar kitaip pagrindiniais paveldėtojais tapdavo sūnūs. Merkinėje pastebima, kad paveldimumo pirmenybę turėjo, be sutuoktinio kaip ir Joniškyje, sūnūs. Merkinės gyventoja Teresė Karpovičienė visą savo turtą dalija tarp dviejų sūnų Simono ir Andriejaus, kurie kartu tampa ir turto dalininkais, ir be jų žinios turto parduoti buvo neįmanoma²⁸¹. Anužytė straipsnyje apie Merkinės miestiečių testamentus, rašytus dar per XVII a. konstatavo, kad juos sudarant buvo stengtasi laikytis teisės normų: dokumentai buvo surašomi pasikvietus oficialų miesto valdžios atstovą, savo noru ir

²⁷⁶ Ten pat. p. 62.

²⁷⁷ Merkinės magdeburgija, LVIA, f. SA, b. 5852, l. 133-134.

²⁷⁸ Baliulis A., Merkinės magistrato veikla XVI a. pabaigoje–XVII a. I pusėje, *Lituanistica*. 2007, t. 53. Nr. 3(71), p.10 (1–12).

²⁷⁹ 1722 - 1753 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA., f. SA-15345, l. 69

²⁸⁰ Anužytė L., Žemaitijos bajorų testamentai (XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia), *Lietuvos istorijos metraštis*. 1998 m., Vilnius, 1998, p. 136.

²⁸¹ Merkinės magdeburgija, LVIA, f. SA, b. 5855, l. 14.

testatoriui esant sveiko proto, turtas paskiriamas artimiesiems, nes siekta turtą išlaikyti giminės rankose²⁸². Tradicija pasikviesti oficialus miesto valdžios atstovus surašant testamentus išliko ir XVIII a. II p. Nepakito ir tendencija – siekimas išsaugoti turtą vienos šeimos rankose. Beje reikia pridurti, jog tai ypač svarbu buvo abejuose miestuose.

Tačiau testamentuose ne visuomet atsispindi šeimyninė idilė. Neretai dėl vienokių ar kitokių priežasčių vaikai arba vyras (vyrų testamentuose tokių atvejų neaptikau) yra braukiami iš testamentu. Kaip teigia Martinaitytė: „Testamentuose neminimi atvejai, kad žmona nesirūpintų sutuoktiniu. Galima sakyti, kad moterys jausdavo pareigą rūpintis sergančiu, paliegusiu sutuoktiniu, o vyrai ne taip atlaidžiai žiūrėjo į žmonos ligą ar senatvę.“²⁸³. Šiuo atveju autorės nuomonei belieka pritarti.

Kaip pavyzdį būtų galima pateikti Petro Sadkovskio (*Piotr Sadkowski*) 1749 m. rašytą testamentą²⁸⁴. Jis testamentu nieko nepalieka savo dukroms (vardai nepaminėti), kurios jį senatvėje ir ligoje apleidusios. Todėl didžioji dalis turto liko žmonai iki gyvos galvos. Ji vėliau ir turės nuspręsti, kaip turtą padalinti. 1751 m. savo paskutinę valią surašė Elžbieta (?) (*Elżbieta*)²⁸⁵. Testamentu moteris iš paveldėtojų sąrašo išbraukė savo vyrą, o savo turtą padalino tarp sūnaus ir ištekėjusios dukters.

Testamentu stengiasi įgyvendinti savo paskutinįją valią. Kaip matyti iš tirtų atvejų, jeigu žinoma paveldėjimo teisė neatimta, turtą stengiasi padalinti lygiomis dalimis arba sukaupti vieno žmogaus, dažniausiai sutuoktinio, rankose. Taip pat pastebėta, kad paveldėjimo pirmumas be sutuoktinio, tekdavo vaikams, dažniausiai sūnums. Tai galėjo vykti dėl to, kad stengiasi išlaikyti turtą, kuris vėliau galėtų būti perduotas ta pačia paveldėjimo linija, nes dukros paveldėjimo atveju dažniausiai turtas vienaip ar kitaip pereidavo į svetimos giminės vyro rankas. Taip pat sūnūs galėjo ne tik užtikrinti turto stabilumą, išlaikymą, bet ir gausinimą (vedybų, sėkmingo verslo ir pan. atveju). Dukroms, ypač netekėjusioms, testamentu palikta turto dalis, dažniausiai atitekdavo kaip kraitis.

Tačiau net tuomet, kai testatoriaus valia buvo išreiškiama, problemos galėjo nesibaigti. 1740 m. Joniško miesto aktų knygoje įrašyta, kad sutuoktiniai Kristina ir Kristijonas Lavišai (*Cristian y Kristina Lawiszowe*) padavė į teismą Kristinos brolių Leoną Vaisų (*Leonowi Weysovi*)

²⁸² L. Anužytė, Maro meto (1602) Merkinės miestiečių testamentai, *Lietuvos miestų istorijos šaltiniai*, Vilnius: LII leidykla, 2001, t. 3, p. 97–112.

²⁸³ Martinaitytė G., Miestietė Joniškyje XVIII a. *Žiemgala*, Nr. 1, 2012, p. 41.

²⁸⁴ 1722 - 1753 m. Joniško miesto magistrato aktų knyga, LVIA., f. SA-15345, l. 25.

²⁸⁵ Ten pat., l. 32.

už tai, kad šis neatiduoda testamentu užrašytos žemės, kurią jai paliko motina (*Mat zonkom prawem odalam*)²⁸⁶. Turbūt Kristinos sutuoktinis atstovavo savo žmonos interesus.

Kitas pavyzdys dar labiau glumina. 1743 m. Liudvikas Beinsauskas (*Liudwik Beynsauskow*) paduoda į teismą savo motiną Marijoną²⁸⁷. Nepasitenkinimą sukėlė tai, kad sūnui nepaliko žemės, ir teisme jis kovoja už ją (*svoj gruntu*), kaltindamas motiną, kad ši jos tinkamai neprižiūrinti. Sūnus įvardija, kad 1739 m. tėvas motinai žemę testamentu palikęs, tačiau ši jau su kitu gyvenanti ir žemės netvarkanti.

Tokių pavyzdžių Jonišchio teismuose buvo ne vienas. Dėl nepaliktos žemės, kito turto kildavo rimti ginčai ir tarp artimiausių giminaičių. Tai rodo, kad ne visada net testatoriaus valios buvo paisoma iki galo. Svarbesni tapdavo ekonominiai sumetimai, kurie skatino į teismą paduoti ne tik brolius/seseris, bet ir tėvus. Žmonos interesus teisme padėdavo ginti sutuoktinis.

²⁸⁶ 1740 - 1744 m. Jonišchio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA – 15347, l. 53

²⁸⁷Ten pat, l. 57

Išvados

Rašydama ši darbą, siekiau išnagrinėti ne tik Lietuvos, bet ir pasaulio šeimos istoriją, jos sampratą, raidą. Taip dariau norėdama, kuo geriau iširti Jonišio miestiečio šeimos istoriją XVIII a. II pusėje, suteikti jai tarptautinį kontekstą, pastebėti išskirtinius jos bruožus ir besikartojančias tendencijas, taip pat išskirti esminius skirtumus bei problemas.

Darbe siekta apžvelgti kuo daugiau skirtingų požiūrių į šeimos istoriją, nustatyti pagrindinius jos dėmenis ir juos išanalizuoti. Pasitelkusi šaltinius bandyta atkurti Jonišio šeimos istoriją per keletą konkrečių aspektų, t.y. santuoką, vaikų ugdymą, turtinius santykius.

Reziumuodama savo darbą, galiu teigti, jog:

1. Šeima – viena iš svarbiausių visuomenės sudedamųjų dalių, o jos istorijos tyrimai – galimybė geriau pažinti visuomenės raidą. Tačiau dėl įvairių mokslų skirtingos metodologijos tyrimų rezultatai dažnai būna prieštaringi. Todėl bandant kuo geriau atlikti tyrimus būtina siekti visų mokslų, tiriančių šeimą, geriausių bruožų sintezės, taip pat išsirinkti geriausiai norimas problemas išspręsti atitinkančius tyrimų variantus bei šaltinių grupes. Be to, norint susidaryti vientisą vaizdą, šeima turi būti tiriama ne tik valstybės, tačiau ir lokalinėje erdvėje. Taip pat privalu neatskirti jos nuo tarptautinės padėties, visuomet ieškoti sąsajų, tapatumų.

2. Lietuvos ir Europos šeimos savo raida ir samprata labai panašios. Europoje vykę „šeimos lūžiai“, kurių L. Stone jų išskiria tris, palietė ir LDK šeimą. Vykstantys bendravimo, santuokinių amžiaus, vaikų auklėjimo pokyčiai pasiekdavo ir Lietuvą. Modifikuoti jie būdavo pritaikyti tos dienos realijoms. Tiek LDK, tiek ir V. Europos šeima, pirmiausia suprantama kaip dviejų žmonių vieša sąjunga, kurios tikslas – pratęsti giminę ir auklėti atžalas. Moters ir vyro vaidmuo suprantamas gana standartiškai. Moteris dėl savo prigimties silpnumo turėjo būti saugoma blogiui pajėgiančio atsispirto vyro. Taip pat nuolatos akcentuojamas privalomas moters paklusnumas vyrui. Vyras tuo tarpu laikomas ne tik šeimos, bet ir šeimynykščių galvą.

3. XVIII amžiaus Jonišio i Merkinės miestiečio šeima – puikus lokalinės šeimos istorijos tyrimo objektas ir pavyzdys. Išlikusios XVIII a. Jonišio ir Merkinės Romos katalikų bažnyčios santuokos, gimimo, mirties metrikos padeda išsiaiškinti kai kuriuos to meto šeimos bruožus. Pavyzdžiui, populiariausius vaikų vardus, mėnesius, kada daugiausiai sudaroma santuoka, ir pan. Tačiau tai neparodo detalesnio šeimos paveiklo.

Detalesnių žinių suteikia testamentai, kuriuose aiškiai atsispindi šeimos santykiai. Jie puikiai tinka išsamesniems šeimos tyrimams. Darbe nagrinėjami pavyzdžiai atskleidžia tik labai mažą dalelę visos galimos gauti informacijos ir kol kas nesiekia pateikti visuminio vaizdo.

4. Atliekant XVIII a. Jonišchio ir Merkinės šeimos tyrimus atsiskleidė labai įdomūs faktai. Pirmiausia tai, jog vestuvės to meto Joniškyje bei Merkinėje dažniausiai vykdavo spalio – lapkričio mėnesiais. Santuokos visai nesudaromos gruodžio mėnesį ir, priklausomai nuo Velykų datos, kovo arba balandžio mėnesiais. Santuokos nesudaromos tuo metu dėl religinių švenčių: Advento ir Gavėnios. Vėliau ši tradicija ima nykti, santuokos nesudaromos tik gruodžio mėnesį. Taip pat pastebėta, jog Joniškyje santuoka dažnai sudaroma ir tarp skirtingų gyvenviečių žmonių. Tai rodo gana aktyvų aplinkinių gyvenviečių gyventojų bendradarbiavimą. Nevengta santuokų sudarinėti ir su svetimšaliais. Merkinė šiuo atveju išsiskiria. Miesto gyventojai praktiškai nesigiminiavo su apylinkių gyventojais. Tam įtakos galėjo turėti pakankamai bloga apylinkių gyventojų turtinė padėtis. Tuokiamasi buvo ganėtinai vėlyvo amžiaus moterys – 23, vyrai – 27 metų amžiaus Joniškyje ir 21 – merginos, 25 – vaikinai Merkinėje.

5. Atliekant statistinius skaičiavimus išaiškėjo, kokie kūdikių vardai tuo metu populiariausi. Populiariausi mergaičių vardai - Magdalena, Ona, Elena, berniukų – Juozapas, Jonas, Kazimieras. Nepopuliariausi mergaičių vardai - Liucija, Viktorija, Bogumila, berniukų – Lukas, Rokas, Nikodemas. Vaikams vardai kartais duodami tokie, kaip tėvų ar krikštatėvių. Turbūt norima juos pagerbti. Nors daugelis vaikų gimdavo teisėtoje santuokoje, tačiau pasitaikydavo ir pamestinukų. Apie tokių vaikų tolimesnį likimą pasakyti ką nors labai sunku. Nėštumo metu moteris buvo ypatingai gerbiama ir saugoma, nes buvo bijoma pakenkti vaikui. Naujagimis, bijant nužiūrėjimo, piktų dvasių, buvo krikštijamas praėjus savaitei ar pusantros. Per tiek laiko būdavo surengiamos ir krikštynos. Tendencijos abiejose miestuose šiuo atveju panašios. Merkinėje tik prie populiariausių mergaičių vardų galime priskirti Reginos, Ievos vardus. Be jau išvardintų berniukams buvo dedami Simono, Andriaus vardai.

6. Jonišchio ir Merkinės miesto gyventojų testamentai ir santuokos sutartys, inventoriai, pardavimo/pirkimo aktai rodo, kad miestiečiams buvo labai svarbi jų finansinė padėtis. Šeima laikydavo keletą prekybos institucijų, asmenys prieš mirtį siekdavo atgauti/grąžinti skolas. Merginos ar vaikinai į naująją šeimą siekdavo atsinešti bent nedidelę dalį turto. Kaip rodo praktika, tai galėjo nulemti jų statusą šeimoje. Testamentais buvo

siekiama apsaugoti ne tik savo palikuonis, tačiau ir žmonas. Dažnai jos ginamos nuo pirmųjų žmonių vaikų. Taip pat joms suteikiama laisvė valdyti turtą arba juo disponuoti bent jau iki vaikų pilnametystės. Dažnai moterims į pagalbą ateina vyro testamentu paskirti globėjai.

7. Ypatingas buvo ir abiejų miestų gyventojų pasiruošimas mirčiai. Joniškyje iki XVIII a. vid. testamentų pradžioje buvo populiari užrašyti keletą maldos eilučių, vėliau tradicija nunyko. Merkinėje tokių testamentų aptikti nepavyko. Pavasaris ir pirmieji metų mėnesiai – pagrindinis metas, kuomet šeimos netekdavo savo artimųjų. Kūdikių mirtingumas buvo itin didelis, ši tendencija būdinga abiem miestams. Našlių tiek vyrų, tiek moterų gyvenimas sutuoktinių mirtimi nesibaigdavo. Buvo kuriamos naujos šeimos, toliau valdomas turtas, dalyvaujama miestų gyvenime.

8. Joniškio ir Merkinės miestų šeima tuometinės Abiejų Tautų Respublikos, LDK, Europos kontekste nebuvo išskirtinė. Pastebėtina, jog Lietuvos miesto šeimą greitai pasiekdavo europinės idėjos ir šeimos sampratos.

Literatūra ir šaltiniai

Šaltiniai

Miesto magdeburginiai aktai

1. 1722–1753 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, Lietuvos valstybinis istorijos archyvas (toliau – LVIA), fondas (toliau – f.) Senieji aktai (toliau – SA) -15345.;
2. 1732–1739 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15346.;
3. 1744–1751 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15348.;
4. 1750–1760 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15349.;
5. 1751–1756 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15350.;
6. 1760–1773 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, f. SA-15352.;
7. F. SA, b. 5851, Merkinės magdeburgija, LVIA.
8. F. SA, b. 5852, Merkinės magdeburgija, LVIA.
9. F. SA, b. 5853, Merkinės magdeburgija, LVIA.
10. F. SA, b. 5855, Merkinės magdeburgija, LVIA.

Joniškio ir Merkinės krikšto, santuokos ir mirties metrikai.

11. *Joniškio RKB santuokos metrikų knyga 1751 – 1775 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3240> [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 – 05 – 10]
12. *Joniškio RKB santuokos metrikų knyga 1776 – 1789 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3294>[prieiga per internetą, žiūrėta 2011 – 05 – 10]
13. *Joniškio RKB gimimo metrikų knyga. 1748-1765 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3241> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
14. *Joniškio RKB gimimo metrikų knyga. 1771--1775 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3242> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
15. *Joniškio RKB gimimo metrikų knyga. 1775--1790 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3244> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
16. *Joniškio RKB gimimo metrikų knyga 1794 – 1798 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3245> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
17. *Joniškio RKB gimimo metrikų knyga 1798 – 1803 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3246> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
18. *Joniškio RKB mirties metrikų knyga 1772--1802 m*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3243> [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 – 05 – 10]

19. *Merkinės RKB gimimo metrių knyga 1742 – 1748 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3407> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
20. *Merkinės RKB gimimo metrių knyga 1748 – 1760 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3408> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
21. *Merkinės RKB gimimo metrių knyga. 1760--1768 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3410> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
22. *Merkinės RKB gimimo metrių knyga. 1768--1778 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3411> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
23. *Merkinės RKB gimimo metrių knyga. 1778--1788 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3412> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
24. *Merkinės RKB gimimo metrių knyga. 1788--1797 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3413> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
25. *Merkinės RKB gimimo metrių knyga. 1797--1803 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3414> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
26. *Merkinės RKB mirties metrių knyga. 1757--1812 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3409> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]
27. *Merkinės RKB santuokos metrių knyga. 1722--1797 m.*
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3405> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 10]

Publikuoti šaltiniai

28. Baliulis A., Meilius E., *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kasdienis gyvenimas. Lietuvos istorijos skaitinių chrestomatija*. Vilnius, 2001.
29. Olizarovijus A.A., *Apie politinę žmonių sąjungą*, Vilnius, 2003.
30. Lietuvis M., *Apie totorių, lietuvių ir maskvėnų papročius*, Vilnius, 1966.
31. Tyla A., *Lietuvos magdeburginių miestų privilegijos aktai. Joniškis. Jurbarkas*. Vilnius, 1996.
32. Volanas A. *Rinktiniai raštai*, Vilnius 1996.

Literatūra

1. Andriulis V., *Lietuvos Statutų (1529, 1566, 1588 m.) šeimos teisė*. Monografija, Vilnius, 2003.
2. Anužytė L., Žemaitijos bajorų testamentai (XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia), *Lietuvos istorijos metraštis* 1998 m., Vilnius, 1998, p. 119–142.
3. Anužytė L., Maro meto (1602) Merkinės miestiečių testamentai, Lietuvos miestų istorijos šaltiniai, Vilnius: LII leidykla, 2001, t. 3, p. 97–112.
4. Alfani G., *Fathers and Godfathers Spiritual Kinship in Early-Modern Italy*, Series: Catholic christendom, 1300-1700. Ashgate, Farnham, UK, 2009.
5. Baliulis A., Jonišio miestiečiai XVIII amžiuje, *Lietuvos istorijos metraštis 1993 m.* Vilnius, 1994, p. 31 – 47.
6. Baliulis A., Merkinės magistrato veikla XVI a. pabaigoje–XVII a. I pusėje, *Lituanistica*. 2007. t. 53. Nr. 3(71), p. 1 –12.
7. Blaževičius P., Vaikų žaislai ir žaidimai XIII – XVII a. Lietuvoje (remiantis archeologijos duomenimis). *Lietuvos archeologija*, 2008, t. 33, p. 71 – 122.
8. Bailey J., *Unquiet Lives: Marriage and Marriage Breakdown in England, 1660–1800*, Cambridge, 2003.
9. Bryson B., *Namie. Trumpa privataus gyvenimo istorija*, Vilnius, 2011.
10. Bogucka M., *Women in Early modern Polish Society, against the european back ground*, England, 2004.
11. Bogucka M., *Białogłowa w dawnej Polsce. Kobieta w społeczeństwie polskim XVI–XVIII wieku na tle porównawczym*, Warszawa, 1998.
12. Casey J., *Family and Community in Early Modern Spain the citizens of Granada, 1570–1739*, Cambridge, 2007.
13. Devolder D., *Hajnal's European marriage pattern and the evolution of agrarian structures in Western Europe from the fifteenth to the eighteenth centuries*. Centre d'Estudis Demogràfics, Texas, 1999.
14. Dinzeltbacher P., *Europos mentaliteto istorija. Pagrindinių temų apybraižos*. Vilnius, 1998.
15. Dundulienė P., Senieji lietuvių šeimos papročiai. Vilnius, 2005.
16. Duby G., Perrot M. *A history of woman in the West. Renaissance and Enlightenment paradoxes*, t. III, Harvard university press, 1994.
17. Elshtain B.J., *Vyro viešumas, moters privatumas*, Vilnius, 2002.
18. Głowacka A., Women in a small Polish Town in the 16th – 18th Centuries, *Acta Poloniae Historica* 94, 2006, p. 143 – 152.
19. Hughes L., „The Crown of Maidenly Honour and Virtue’: Redefining Femininity in Peter I’s Russia, *Women and the Gender in the 18 –th Century Russia*, England, 2003, p. 35 – 51.
20. Jareckaitė E., *Moters kasdienis gyvenimas Merkinėje XVIII a.*, Bakalauro darbas, Šiauliai, 2013.
21. Jučas M., *Lietuvos parapijos XV - XVIII a.* Vilnius, 2007.
22. Jovaiša L., Krikšto vardai XVII a. pirmos pusės Lietuvoje. *Šventieji vyrai, šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV – XVII a.* Vilnius, 2005, p. 147 – 184.
23. Kačerauskas T., Šeima tarp bendrijos ir individo, *Logos*, 2011, Nr. 67, p. 132-141.
24. Kanopienė V., *Socialinė demografija*, Vilnius, 2008.

25. Karpavičienė J., *Moteris Vilniuje ir Kaune XVIa. pirmojoje pusėje. Gyvenimo sumiestinimo Lietuvoje atodangos*. Vilnius, 2005.
26. Karpavičienė J., "... Magdeburgo teisėje gerada turi dukrai tekti", *Lituanistica*, 2001, Nr.3 (47), p. 3 – 19
27. Karpavičienė J., Liubeko ir Magdeburgo teisių raiška Europoje viduramžiais ir ankstyvaisiais naujaisiais laikais, *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, XVII, 2008, p. 29 – 50.
28. Karpiński A., *Kobieta w mieście polskim w drugiej połowie XVI i w XVII wieku*, Warszawa, 1995.
29. Kavolis V., *Moterys ir vyrai lietuvių kultūroje*. Vilnius, 1992.
30. Kopczyński M., Life Cycle in the Polich Countryside in the late 18th Century, *Acta Poloniae Historica*, 97, 2008, p. 75 – 94.
31. Kopczyński M., English and American Historians on Family and Household in Early Modern Times, *Acta Poloniae Historica*, 98, 2008, p. 147 – 169.
32. Marcinkevičienė D., *Šeimyninių santykių raida Vakarų Europos visuomenėse: XVII – XX a. pr.*, paskaitų konspektas. Vilnius, 2002.
33. Martinaitytė G., Miestietė Joniškyje XVIII a., *Žiemgala*, 2011/2, p. 22 – 30.
34. Meilius E., Prekyba Jonišio mieste 1616 – 1795 metais. *Lietuvos istorijos metraštis*. 1993 m. Vilnius, 1994, p. 13 – 30.
35. Meilius E., *Žemaitijos Kunigaikštystės miesteliai XVII a. II pusėje – XVIII a.* Vilnius, 1997.
36. Mickevičius, J. Žemaičių krikštynos, In *Tėvų ir protėvių žemė*, II knyga, Vilnius, 2009, p. 50 – 66.
37. Miškinis A., *Joniškis, Lietuvos miestai ir miesteliai*, monografija, t. 3, Vilnius, 1999.
38. Morkevičius V., Statistinės analizės pavyzdžių naudojant pavyzdinę skaitmeninę duomenų bazę medžiaga. *Statistinė kiekybinių duomenų analizė su SPSS is STATA*. http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/stat/stat.html&course_file=stat_III_2.html, preiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 12.
39. Morris R. J., *Men, Women and Property in England, 1780–1870*, Cambridge, 2008.
40. Norkus A., *Mirties sampratos raida* www.skrynia.lt/biblioteka/mirtis.doc [preiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]
41. Paknys M., Šventųjų kultas LDK XV – XVII a. pradžioje. *Šventieji vyrai, šventosios moterys. Šventųjų gerbimas LDK XV – XVII a.* Vilnius, 2005, p.15 – 102.
42. Paknys M., *Vilniaus miestas ir miestiečiai 1636 m.: namai, gyventojai, svečiai*. Vilnius, 2006
43. Pernoud R., *Moteris katedrų laikais*, Vilnius, 2007.
44. Polukardienė O. K., *Netekčių psichologija*, Vilnius, 2008.
45. Ragauskas A., *Vilniaus miesto valdantysis elitas XVII a. II p. (1662 – 1702)*, Vilnius, 2002.
46. Rapolienė G., *Ar senatvė yra stigma? Senėjimo tapatumas Lietuvoje, Daktaro disertacija*, Vilnius, 2012.
47. Rallo R.E., *Moteris Kazanovos laikais*. Vilnius, 2007.
48. Rogers D. C., Smith H. J., *Local family history in England, 1538-1914*. Manchester, 1991.
49. Sarcevičienė J., *Lietuvos didikės proginėje literatūroje. Portretai ir įvaizdžiai*. Vilnius, 2005.

50. Sarcevičienė J., Vyro ir žmonos santykių modelis XVI a. II pusės – XVII a. I pusės proginėje literatūroje Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje – patriarchatas ar partnerystė?, *Kultūrų sankirtos*. Vilnius, 2000, p. 189 – 217.
51. Sarcevičienė J., Vieno stereotipo istorija: LDK moters įvaizdis istoriografijoje. *Feminizmas, visuomenė, kultūra*, straipsnių rinktinė. Vilnius, 1999, p. 30 – 40.
52. Sarcevičienė J. Moterys. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūra. Tyrinėjimai ir vaizdai*. Vilnius, 2001, p. 392 – 412.
53. Sarcevičienė J., Vaikas XVI – XVII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje: galimi auklėjimo ir socializacijos modeliai, *Menotyra*, Nr 2 (31), 2003, p. 4 – 10.
54. Sarcevičienė J., „Krikštas – tai ne gimimas, o laidotuvės ne mirtis“: parapijų metrikų knygos istorinės demografijos ir šeimos tyrimų kontekste, *Ministri historiae. Pagalbiniai istorijos mokslai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tyrimuose*. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas dr. E. Rimšos 65-mečiui. Vilnius: LII, 2013. p. 451 – 471.
55. Sireika J., *Glausta Senovės Graikijos civilizacijos istorija*, Šiauliai, 2009.
56. Slizmantaitė R., Velička ., Teorinė lingvistikos ir glotoedukologijos tiriamųjų metodų interpretacija. Santalka. 2008, t. 16, nr. 4, p. 92 – 98. http://www.coactivity.vgtu.lt/upload/filosof_zurn/santalka_t16_no4_92-98_sklizmantaitė.pdf, preiga per internetą, žiūrėta 2012 – 05 – 12
57. Szołtysek M., Three kinds of preindustrial household formation system in historical Eastern Europe: A challenge to spatial patterns of the European family, *History of the Family*, 13, 2008, p. 223–257.
58. Śliż N., Obrzędy weselne jako droga przekazywania tradycji w rodzinie szlacheckiej w Wielkim Księstwie Litewskim w XVI-XVII wieku, *Radycja - metody przekazywania i formy upamiętnienia w państwie polsko-litewskim, XV - pierwsza połowa XIX wieku : materiały XIX konferencji Komisji Lituanistycznej przy Komitecie Nauk Historycznych PAN w dniach 21-22 września 2010*. Warszawa, 2011, p. 185 – 200.
59. Stone L., *The Family, Sex and Mariage in England 1500 – 1800*. London, 1977.
60. Stone L., Prosopography, *Historical Studies Today*, Vol. 100, No. 1, Winter, 1971, p. 46 – 79.
61. Subačius L., Moters socialinio vaidmens kaitos atspindžiai Felicijos Bortkevičienės veikloj, *Žurnalistikos tyrimai*, 2008, Nr. 1, p. 154 – 172.
62. Snarskytė I., *Testamentas: sąvoka, rūšys ir registracija*. Magistro darbas, Vilnius, 2004.
63. Šaknienė – Paukštytė R., Gimimų regeliavimo būdai ir jų raiška istoriografiniame kontekste, *Mokslo darbai*, 2008/5, p. 30 – 37.
64. Tidikis R., *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius, 2003.
65. Utrio K., *Ievos dukterys. Europos moters ir šeimos istorija*, Vilnius. 1998.
66. Urbonavičius A., *Vilniaus naujieji miestiečiai 1661 – 1795 m.* Vilnius, 2005.
67. Vasiliauskas E., Kur buvo Jonišio burmistro sodyba XVIII a. pradžioje? *Istorija. Mokslo darbai*, metai, t.83.
68. Valikonytė I., Lazutka S., Gudavičius E. *Pirmasis Lietuvos Statutas (1529 m.)*, Vilnius, 2001.
69. Vyšniauskaitė A., Kalnius P., Šaknienė – Paukštytė R., *Lietuvių šeima ir papročiai*. Vilnius, 2008.

70. Zielecka W., Sprawy spadkowe między najbliższymi krewnymi w sądach i księgach sądowych Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVI-XVIII wieku, Praktyka życia publicznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI-XVIII wieku : materiały XVIII konferencji Komisji Lituanistycznej przy Komitecie Nauk Historycznych PAN w dniach 22-23 września 2009. Warszawa, 2010, p. 133 - 142.
71. Дэвис З. Н., Духи предков, родственники и потомки: некоторые черты семейной жизни во Франции начала нового времени, *Thesis*, nr. 6, 1994, p.
72. *Merkinės istorijos bruožai*, Vilnius, 2004.
73. Terminų žodynas <http://www.zodynas.lt/terminu-zodynas/SS/seima> [prieiga per internetą, žiūrėta 2012 – 04 – 10]
74. *Legitimation* <http://www.newadvent.org/cathen/09131e.htm> [prieiga per internetą, žiūrėta 2014 – 05 – 01]
75. *Bažnytiniai metrikai*, <https://sites.google.com/site/penionys/baznytiniai-metrikai> [prieiga per internetą, žiūrėta 2011 – 05 – 30]

Santrauka

Joniškio ir Merkinės miestų šeima XVIII a. antrojoje pusėje: lyginamoji analizė

Bėgant amžiams šeima nuolat kito. Kaip teigia L. Stone, buvo trys pagrindiniai lūžiai. Pirmasis – atvira visuomenės įtakai šeima (*Open Lineage Family*). Antrasis lūžis įtakojo riboto patriarchalinio branduolio šeimos (*Restricted Patriarchal Nuclear Family*) atsiradimą. Trečiojo lūžio metu atsirado uždara namų branduolio šeima (*Closed Domesticated Nuclear Family*). Tie lūžiai lėmė šeimos santykius, bendravimą, visuomenės įtaką jiems ir pan. Visos šios tendencijos pasiekė ir tuometinę LDK. Joniškio ir Merkinės miestai – ne išimtis. Darbe analizuojamos tokios problemos: šeimos sudėtis ir santuokos amžius, vaikų skaičius šeimoje, turiniai šeimos santykiai, pasiruošimas mirčiai ir našlystės periodas.

Joniškio miesto šeima pirmiausia specifinė tuo, jog čia nesusidarė stiprus ir uždaras miestiečių luomas. Joniškiečiai kūrė šeimas su aplinkinių gyvenviečių asmenimis. Tuo tarpu Merkinės miesto gyventojai buvo kur kas uždaresni. Tai galėjo lemti daug skurdesnę apylinkės gyventojų finansinę padėtį. Sudarant santuoką įtakos neturėjo ir šeimyninė padėtis (jaunuoliai/merginos noriai vesdavo/tekėdavo už našlių), ir amžius. Vidutinis santuokos amžius miestuose svyravo: vyrams Joniškyje nuo 27 m. ir 23 moterims, Merkinėje 26 m. vyrams ir 21 m. – moterims. Svarbiausias santuokos aspektas buvo finansinė laisvė ir stabilumas. Santuokos buvo sudaromos atsižvelgiant į šventes. Ypač didelės reikšmės turėjo Gavėnios ir Advento laikotarpiai.

Vaikai buvo santuokos pagrindas. Atžalos padėdavo ne tik ūkio reikaluose, bet ir buvo garantas, kad turtas nepereis į svetimas rankas. Vardai vaikams dažnai būdavo suteikiami pagal dienos, kurią vaikas gimė, šventąjį, tėvų, krikštatiėvių garbei ir pan. Vardų populiarumas kisdavo ganėtinai dažnai. Tačiau Marijos vardas nei Joniškio, nei Merkinės RKB gimimo metrikose neminimas nei karto. Pačios krikštynos buvo keliamos per kelias savaites ar dienas. Matyti dar vienas šių miestų šeimos skirtumas. Merkinėje vaikų skaičius šeimoje buvo didesnis nei Joniškyje. Merkinėje šeimoje atžalų galėjo būti nuo 3 – 6, tuo tarpu Joniškyje 2 – 4. Vaiko auklėjime dalyvaudavo abu tėvai: moteris dažniau pradiniame vaikystės etape, vyrai vėliau, jau vaikui paaugus. Joniškyje ir Merkinėje pasitaikydavo ir pamestinukų. Tačiau jų skaičius Merkinėje nepalyginamai mažesnis. Šį skirtumą galėjo įtakoti Joniškio kaip pasienio miesto statusas ir lengvesnė migracija jame.

Šeimos santykius atskleisti padėjo ir kiti Joniškio bei Merkinės miesto teisės aktai bei dokumentai. Jie parodė, jog ištekančioms/vedantiems jaunuoliams buvo skiriamos tam tikros turto dalys. Testamentais Merkinės ir Joniškio gyventojai siekė užtikrinti ne tik palikuonių, bet ir savo sutuoktinių gerovę. Savo šeimos narius šių miestų gyventojai dažniausiai prarasdavo pavasarį. Našlavimo periodas galėjo tęstis nuo kelių dienų iki 1 m. ir daugiau.

Joniškio ir Merkinės miestų šeima mažai kuo skiriasi nuo Europos šeimos. Vienintelis ir turbūt pagrindinis skirtumas - tai Joniškio miestiečių luomo atvirumas. Šis bruožas svarbus tuo, kad naikino miesto šeimos elgesio, bendravimo normų specifiškumą. Dėl šios priežasties tiriant Joniškio šeimą tą specifiškumą pastebėti sunku.

Summary

A Family of Joniškis and Merkinė Towns in the Second Half of 18th Century: comparative analysis

A family was constantly changing in the course of centuries. According to Stone L., there were three main turning points. The first one was an Open Lineage Family. The second turning point influenced a Restricted Patriarchal Nuclear Family. During the third turning point a Closed Domesticated Nuclear Family appeared. These turning points influenced the family relations, communication, social impact on them etc. Joniškis and Merkinė towns were not the exceptions. The following problems are analyzed in the Thesis: the family structure and the age of marriage, the number of children in a family, the material relations in a family, preparation for death and period of widowerhood/widowhood.

A family of Joniškis town is, first of all, specific due to the fact that no strong and closed townspeople class was formed there. The citizens of Joniškis made their families with people from surrounding settlements, while the citizens of Merkinė town were much more closed. It might be determined by beggarly financial situation of suburb inhabitants. The marital status and age were also of the essence when making families: young people married eagerly the widowers/widows. The average age of marriage in the towns varied: in Joniškis it was from 27 years old for men and 23 years old for women; in Merkinė 26 – years old for men and 21 years old for women. The most important aspect of marriage was the financial independence and stability. The marriages were concluded in accordance with holidays.

The children made the family foundation. Descendants helped not only in household activities, but they were also a kind of guarantee that the wealth would not fall into the wrong hands. The names to children were often given according to the day, on which a child was born, holy persons, in honour of parent, godparents etc. The popularity of names was changing quite rapidly. The christening ceremonies were held in the course of several weeks or days. One more difference of families from the mentioned towns was observed. In Merkinė town the number of children in a family was bigger than in a family of Joniškis town. In Merkinė there could be 3-6 children in a family, while in Joniškis – 2-4 children. Both parents contributed to child's upbringing: a woman took part mainly in the early periods of life and the men – later, after a child grew up a little. Both in Joniškis and Merkinė town the doorbell babies were also typical. However, their number in Merkinė was incomparable smaller. Such a difference could be determined by a status of Joniškis as a frontier town and an easier migration in it thereof.

The family relations were also revealed by legal acts and documents of Joniškis and Merkinė towns. They showed that certain property parts were granted to young people who were getting married. By the means of Testaments the citizens of Joniškis and Merkinė towns tried to guarantee the well-being not only of descendants, but also of their spouses. The inhabitants of these towns usually died in spring. The period of widowerhood/widowhood could last from several days up to 1 and more year.

A family of Joniškis and Merkinė towns did not differ a lot from a European family. The only and probably the most significant difference was the openness of townspeople class. This feature is important due to the fact that it destroyed the uniqueness of town family behavior and communication. Due to this reason, when studying a Joniškis family it is difficult to notice this peculiarity.

PRIEDAI

1 a lentelė. Sutuoiktinių amžius Jonišio mieste (V/P – vardas ir pavardė, Kd – krikšto data, Sd – santuokos data, Md – mirties data, A – amžius). Sudaryta pagal Jonišio gimimo, mirties, santuokos metrikas. (Pastaba imti tik Jonišio ir Merkinės miesto gyventojai (civittate))

Joniškio (miestas)							
Vyras				Moteris			
V/P	Kd/Md	Sd	A	V/P	Kd	Sd	A
Jokūbas Romanas	1748 balandis	1775 lapkritis	27 m.	Ona Krogelytė	1748 sausis	1776 vasaris	28 m.
Jonas Morkūnas	1748 gegužė	1771 lakritis 1772 lapkritis	23 m. 24 m.	Ona Buknytė	1748 rugsėjis	1776 sausis	28 m.
Jonas Stašaitis	1748 birželis	1765 birželis	17 m.	Elžbieta Vaitiekūnaitė	1749 rugpjūtis	1766 sausis	17 m.
Bartolomiejus Jakaitis	1748 rugpjūtis	1775 liepa	27 m.	Rozalija Ramonytė	1749 gruodis	1773 rugpjūtis	24 m.
Juozapas Ilgūnas	1748 rugpjūtis	1776 balandis	28 m.	Magdalena Chamutovskytė	1749 kovas	1767 sausis	18 m.
Nikolas Venulis	1748 lapkritis	1776 rugsėjis	28 m.				
Steponas Damentauskas	1749 gegužė	1774 sausis	26 m.				
Jonas Danilevičius	1749 gegužė	1773 sausis	24 m.				
Viktoras Juozapas Jablonskis	1749 rugpjūtis	1775 vasaris	26 m.				
Jurgis Varganovičius	1772 (42 m.) vasaris	1766 lapkritis	36 m.				
Metų vidurkis			26 metai				23 metai

1b lentelė. Sutuoiktinių amžius Merkinės mieste (V/P – vardas ir pavardė, Kd – krikšto data, Sd – santuokos data, Md – mirties data, A – amžius). Sudaryta pagal Merkinės gimimo, mirties, santuokos metrikas. (Pastaba imti tik Merkinės ir Merkinės miesto gyventojai (civittate))

Merkinė (miestas)							
Vyras				Moteris ²⁸⁸			
V/P	Kd	Sd	A	V/P	Kd	Sd	A
Florijonas Ringaila	1773	1796	23 m.	Barbora Žukauskytė	1749	1762	13 m.
Motiejus Ringaila	1760	1792	32 m.	Magdalena Zmuidzinevičiūtė	1755	1771	16 m.
Jonas Gietvanauskas	1768	1797	29 m.	Marijona Aleksandravičiūtė	1752	1772	20 m.
Kazimieras Jozapavičius	1767	1789	22 m.	Marijona Dervinaitė	1749	1772	23 m.
Tomas Jovanauskas	1767	1796	29 m.	Ona Borutaitė	1754	1772	18 m.
Martynas	1760	1780	20 m.	Marijona Lachovičiūtė	1754	1775	21 m.

²⁸⁸ Moters amžius nustatytas E. Jareckaitės baigiamajame darbe.

Vitkauskas							
Jonas Milevičius	1761	1783	22 m.	Marijona Vereinska	1755	1777	22 m.
Juozapas Banevičius	1762	1791	29 m.	Marijona Bingelytė ²⁸⁹	1768	1768	25 m.
				Viktorija Macinskytė	1767	1794	27 m.
				Marijona Voitkevičiūtė	1769	1788	19 m.
				Marijona Adomavičiūtė	1769	1792	23 m.
Metų vidurkis			25,8 m.				20,6 m.

2a lentelė. Sutuoktinių kilmės vieta sudarant santuoką Jonišio (1751 – 1789 m.). Lentelė parengta pagal 1751 – 1775 m., 1776 -1789 m. Jonišio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė.

Gyvenama vieta Metai	Mišrios santuokos (Jonišio miestas ir Jonišio apylinkė)	Abu iš Jonišio apylinkių	Abu iš Jonišio miesto
1751	3	21	3
1752	6	57	15
1753	7	51	10
1754	12	69	10
1755	6	61	9
1756	6	62	11
1757	10	58	9
1758	14	87	15
1759	11	44	10
1760	13	73	10
1761	10	63	16
1762	7	62	8
1763	11	66	13
1764	11	77	12
1765	6	74	9
1766	9	81	18
1767	7	57	13
1768	10	69	13
1769	12	69	12
1770	1	47	6
1771	5	56	18
1772	12	79	12
1773	8	93	27
1774	1	24	7
1775	5	57	13
1776	13	61	12
1777	2	47	3
1778	2	94	13
1779	6	74	11
1780	7	85	5
1781	3	83	13
1782	3	63	6
1783	4	81	11

²⁸⁹ Duomenys surinkti autorės (V.G)

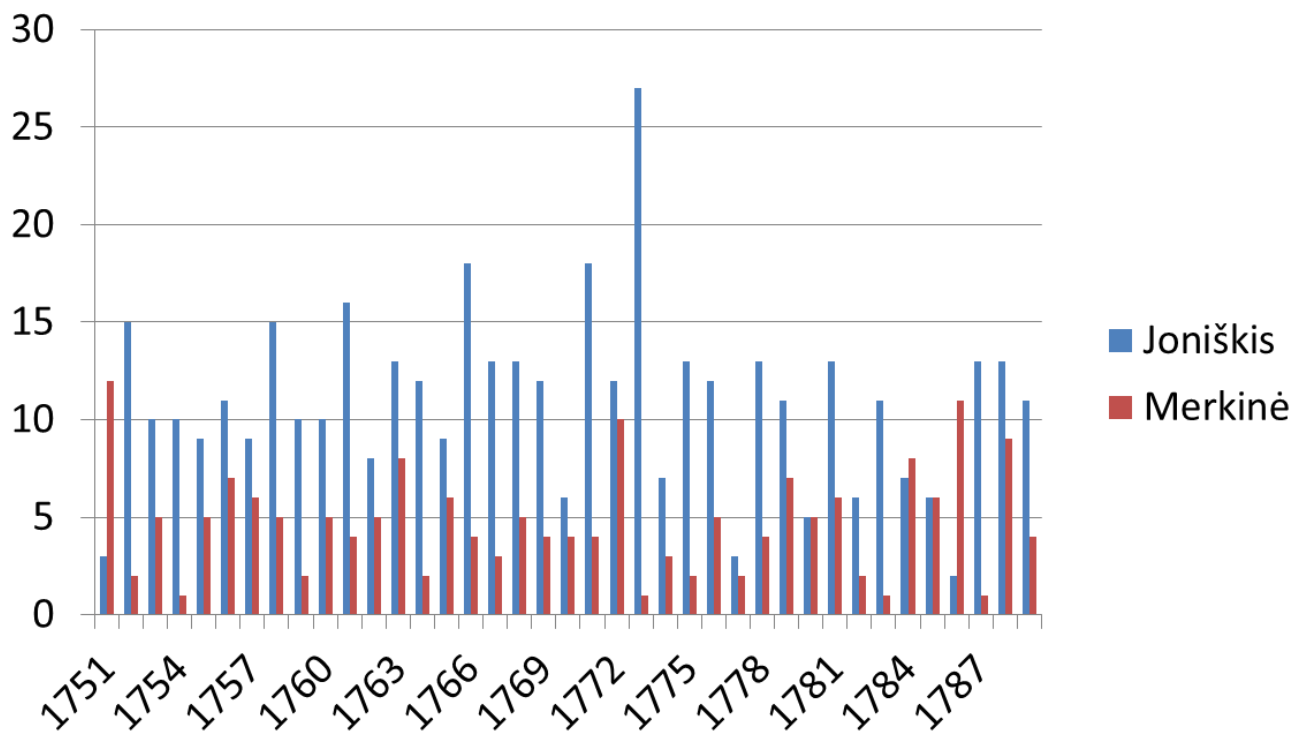
1784	7	70	7
1785	4	45	6
1786	3	48	2
1787	4	79	13
1788	8	65	13
1789	3	68	11

2b lentelė. Sutuoktinių kilmės vieta sudarant santuoką Merkinėje (1748 – 1797 m.). Lentelė parengta pagal 1722 – 1797 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų katalikų bažnyčios santuokos metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastaba: n.l – nėra lapų.)

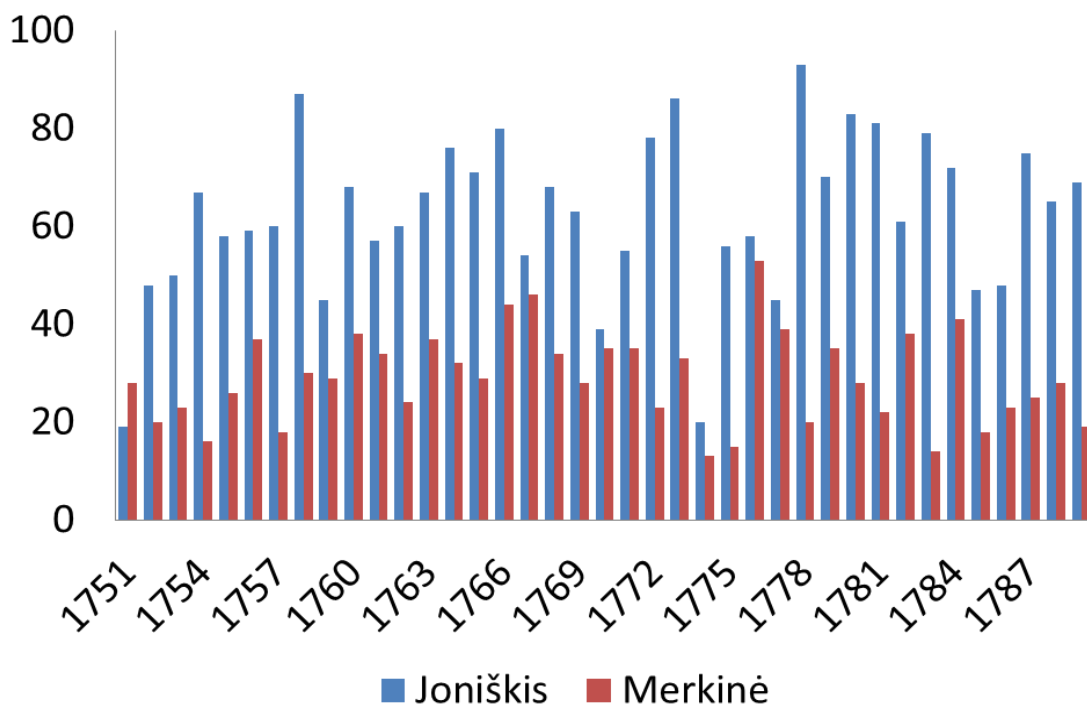
Gyvenama vieta Metai	Mišrios santuokos (Merkinės miestas ir Merkinės apylinkė)	Abu iš Merkinės apylinkių	Abu iš Merkinės miesto
1748	-	23	5
1749	-	31	4
1750	-	21	2
1751	-	28	12
1752	-	20	2
1753	-	23	5
1754	-	16	1
1755	-	26	5
1756	-	37	7
1757	-	18	6
1758	-	30	5
1759	-	29	2
1760	-	38	5
1761	-	34	4
1762	-	24	5
1763	-	37	8
1764	-	32	2
1765	-	29	6
1766	-	44	4
1767	-	46	3
1768	-	34	5
1769	-	28	4
1770	-	35	4
1771	-	35	4
1772	-	23	10
1773	-	33	1
1774	-	13	3
1775	-	15	2
1776	-	53	5
1777	-	39	2
1778	-	20	4
1779	-	35	7
1780	-	28	5
1781	-	22	6
1782	-	38	2
1783	-	14	1
1784	-	41	8
1785	-	18	6
1786	-	23	11
1787	-	25	1
1788	-	28	9
1789	-	19	4

1790	-	55	5
1791	-	35	7
1792	-	37	8
1793	--	32	3
1794	-	13	3
1795	-	29	5
1796	-	39	6
1797	-	15	5

2c lyginamoji diagrama. Merkinės ir Joniškio miestiečių santuokų palyginimas (1751 – 1789 m.). Parengta pagal Joniškio ir Merkinės Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikų duomenis. Palyginimui imtas visas santuokų skaičius (per vienerius metus). Sudarė V. Gudaitė.

2d lyginamoji diagrama. Merkinės ir Jonišio apylinkių gyventojų santuokų palyginimas (1751 – 1789 m.). Parengta pagal Jonišio ir Merkinės Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikų duomenis. Palyginimui imtas visas santuokų skaičius (per vienerius metus). Sudarė V. Gudaitė.

3 lentelė Sutuoktinių kilmė sudarant santuoką tarp skirtingų vietovių gyventojų (Joniškis ir apylinkė). Lentelė parengta pagal 1751 – 1775 m., 1776 -1789 m. Jonišio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangu Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikos knygu duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastaba Jonišio miestas neįskaičiuotas)

Metai	Jaunųjų kilmės vieta		Santuokų skaičius
	Jaunoji	Jaunasis	
	Iš Jonišio	Iš Jonišio	
1751	1	2	3
1752	4	2	6
1753	3	4	7
1754	4	8	12
1755	4	2	6
1756	5	1	6
1757	5	5	10
1758	8	6	14
1759	7	4	11
1760	8	5	13
1761	6	4	10
1762	5	2	7
1763	6	5	11
1764	5	6	11
1765	6	-	6
1766	7	2	9
1767	5	2	7
1768	4	6	10
1769	6	6	12
1770	1	-	1

1771	-	5	5
1772	6	6	12
1773	4	4	8
1774	1	-	1
1775	2	3	5
1776	7	6	13
1777	1	1	2
1778	1	1	2
1779	3	3	6
1780	5	2	7
1781	1	2	3
1782	3	1	4
1783	2	2	4
1784	6	1	7
1785	2	2	4
1786	3	-	3
1787	3	1	4
1788	6	2	8
1789	2	1	3
VISO	158 (58%)	115 (42%)	273

4a lentelė Sutuoktinių šeimyninė padėtis sudarant santuoką (1751 – 1789 m.). Lentelė parengta pagal 1751 – 1775 m., 1776 -1789 m. Jonišchio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė.

Metai \ Šeimyninė padėtis	Mišrios (<i>našlys/našlė ir nevedęs/netekėjusi</i>)	Abu tuokiasi pirmą kartą	Abu našliai
1751	10	17	-
1752	21	53	4
1753	24	44	-
1754	31	58	2
1755	22	53	2
1756	22	56	1
1757	22	52	3
1758	48	65	3
1759	29	36	1
1760	23	71	2
1761	21	65	3
1762	17	56	4
1763	36	49	5
1764	18	79	3
1765	22	67	-
1766	21	84	3
1767	19	55	3
1768	13	76	3
1769	21	70	2
1770	9	43	2
1771	14	65	-
1772	28	73	2
1773	28	90	10
1774	6	25	1
1775	12	60	3
1776	21	61	3
1777	8	43	1

1778	24	84	1
1779	17	73	1
1780	10	85	2
1781	18	79	2
1782	20	50	2
1783	19	71	6
1784	22	57	5
1785	8	47	-
1786	4	49	-
1787	16	80	-
1788	24	60	2
1789	15	63	4

4b. lentelė Sutuoktinių šeimyninė padėtis Merkinėje sudarant santuoką (1748 – 1797 m.). Lentelė parengta pagal 1722 – 1797 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų katalikų bažnyčios santuokos metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė.

Šeimyninė padėtis Metai	Mišrios (<i>našlys/našlė ir nevedęs/netekėjusi</i>)	Abu tuokiasi pirmą kartą	Abu našliai
1748	-	28	-
1749	-	35	-
1750	-	23	-
1751	-	40	-
1752	3	19	-
1753	3	25	-
1754	1	16	-
1755	3	28	-
1756	4	40	-
1757	7	17	-
1758	5	30	-
1759	1	30	-
1760	6	37	-
1761	8	30	-
1762	3	26	-
1763	10	35	-
1764	9	25	-
1765	4	31	-
1766	2	46	-
1767	9	40	-
1768	4	35	-
1769	7	25	-
1770	6	32	-
1771	7	31	1
1772	10	23	-
1773	3	30	1
1774	-	16	-
1775	3	15	-
1776	3	48	2
1777	8	31	2
1778	4	20	-
1779	6	35	1
1780	1	31	1
1781	4	21	3
1782	8	29	3

1783	1	14	-
1784	1	35	4
1785	2	21	1
1786	10	23	3
1787	6	17	3
1788	12	25	-
1789	8	15	-
1790	4	56	-
1791	5	37	-
1792	5	39	1
1793	3	31	1
1794	3	13	-
1795	6	25	3
1796	10	34	1
1797	2	16	2

5a lentelė. Santuokų skaičius Joniškyje (1751 – 1789 m.). Lentelė parengta pagal 1751 – 1775 m., 1776 – 1789 m. Jonišchio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikos knygu duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastaba: n.l – nėra lapų.)

Mėn. Metai	Sausis	Vasaris	Kovas	Balandis	Gegužė	Birželis	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	Spalis	Lapkritis	Gruodis	Viso
1751	nėra lapų	n. l	n.l	n.l	n.l	n.l	n.l	~1	1	3	22	-	~27
1752	10	10	-	4	7	6	1	-	4	9	27	-	78
1753	7	11	5	-	1	6	1	1	-	6	30	-	68
1754	13	16	-	-	3	6	5	4	4	6	34	-	91
1755	10	14	-	7	9	7	2	8	-	-	20	-	77
1756	19	17	-	1	5	5	4	-	5	4	19	-	79
1757	21	10	-	-	10	-	-	-	1	1	24	-	77
1758	14	4	-	2	11	10	7	7	4	8	49	-	116
1759	15	22	-	-	15	2	~9	n.l	n.l	n.l	~5	n.l	68
1760	19	15	-	2	11	5	6	3	2	12	21	-	96
1761	29	-	-	1	-	7	6	-	2	11	33	-	89
1762	12	11	-	4	8	8	5	4	2	7	16	-	77
1763	16	11	-	4	10	9	4	1	2	12	21	-	90
1764	16	11	-	-	6	15	6	-	2	10	34	-	100
1765	14	10	-	2	18	11	2	6	2	4	20	-	89
1766	20	9	-	2	8	2	4	4	2	24	33	-	108
1767	7	9	-	11	2	8	6	-	-	10	24	-	77
1768	20	12	-	10	6	9	-	1	1	17	26	-	92
1769	14	14	-	-	11	-	-	2	2	11	39	-	93
1770	6	6	-	-	-	-	-	3	2	8	29	-	54
1771	23	-	-	-	-	-	-	-	3	22	31	-	79
1772	16	14	-	3	4	3	1	1	2	39	20	-	103
1773	27	8	-	5	9	10	5	2	6	36	20	-	128
1774	21	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	32
1775	8	9	7	-	-	16	1	-	7	27	-	-	75
1776	12	5	-	7	-	1	2	1	5	13	39	-	85
1777	20	2	-	8	5	-	9	-	8	-	-	-	52
1778	14	6	-	-	12	14	3	5	5	14	36	-	109
1779	18	5	-	6	15	7	14	-	-	16	20	-	91
1780	31	-	-	-	-	-	-	-	2	17	47	-	97

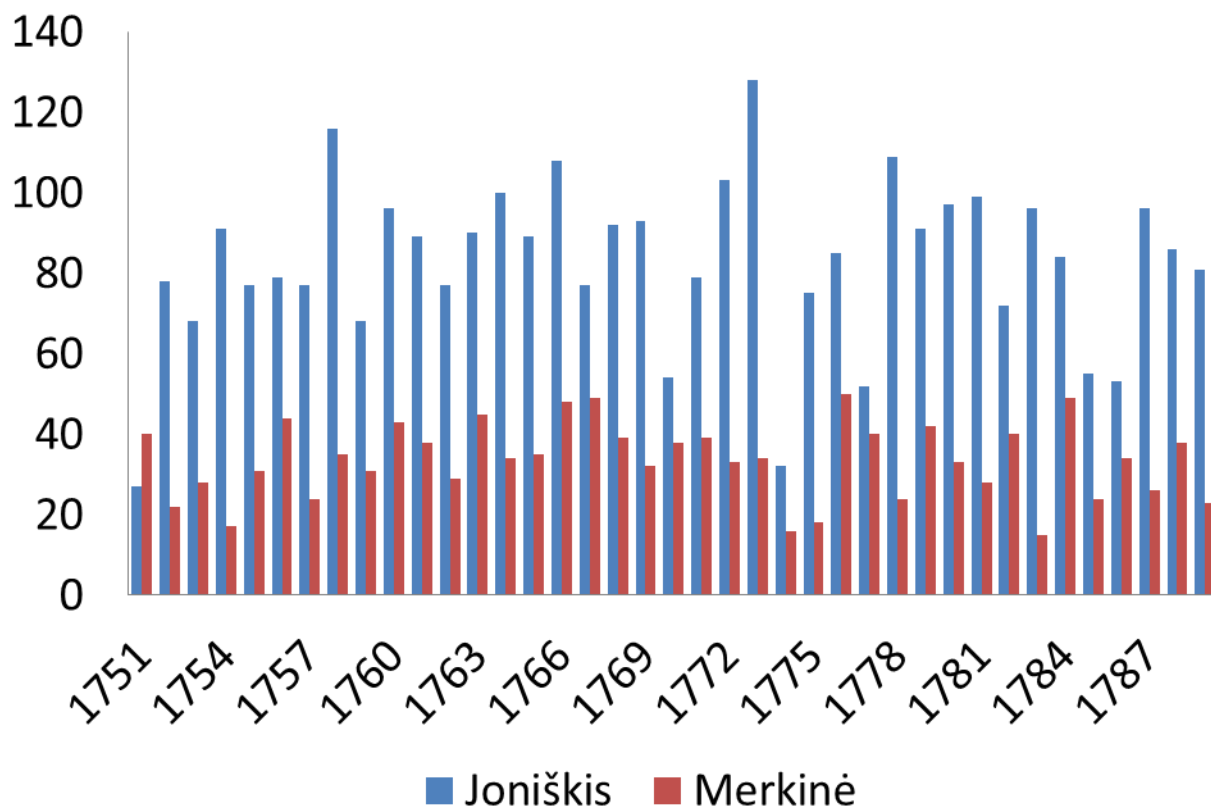
1781	19	-	12	-	5	4	3	1	2	7	46	-	99
1782	15	8	-	5	2	2	4	-	2	9	25	-	72
1783	14	23	-	-	7	3	-	-	-	15	34	-	96
1784	8	13	-	3	7	3	3	3	4	7	33	-	84
1785	36	-	1	8	5	5	-	-	-	-	-	-	55
1786	-	-	50	-	-	-	2	-	1	-	-	-	53
1787	13	3	-	2	24	-	-	-	6	24	24	-	96
1788	16	5	1	3	2	7	2	2	3	18	27	-	86
1789	11	5	1	5	7	5	3	3	16	26	n.l	-	~81

5b lentelė. Santuokų skaičius Merkinėje (1748 – 1797 m.). Lentelė parengta pagal 1722 – 1797 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų katalikų bažnyčios santuokos metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastaba: n.l – nėra lapų.)

Mėn. Metai	Sausis	Vasaris	Kovas	Balandis	Gegužė	Birželis	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	Spalis	Lapkritis	Gruodis	Viso
1748	6	4	-	3	-	-	-	-	2	3	10	-	28
1749	9	4	-	1	-	-	-	-	1	5	15	-	35
1750	9	-	-	1	5	-	-	-	-	5	3	-	23
1751	15	5	-	-	2	4	-	3	-	2	9	-	40
1752	8	3	-	1	-	2	-	-	1	-	7	-	22
1753	3	4	-	-	2	1	-	-	1	7	10	-	28
1754	6	1	-	-	-	2	1	-	-	-	7	-	17
1755	5	4	-	3	1	6	1	1	-	1	9	-	31
1756	8	5	1	-	2	3	7	-	-	5	13	-	44
1757	8	-	-	-	2	2	2	-	5	-	5	-	24
1758	11	-	-	-	1	1	3	2	2	4	11	-	35
1759	5	3	-	-	1	2	4	-	-	2	14	-	31
1760	10	7	-	1	3	3	1	-	1	5	12	-	43
1761	14	2	-	1	2	2	2	2	1	4	8	-	38
1762	6	11	-	-	7	1	-	-	2	1	1	-	29
1763	10	5	-	-	2	2	9	-	-	-	17	-	45
1764	6	15	1	-	1	5	-	2	-	2	2	-	34
1765	7	6	-	1	2	2	-	-	-	-	17	-	35
1766	10	6	-	1	4	5	2	4	-	2	14	-	48
1767	8	11	-	-	4	1	5	-	1	2	17	-	49
1768	9	3	-	2	6	2	5	1	-	1	10	-	39
1769	11	2	-	2	-	-	2	2	-	-	11	-	32
1770	11	7	1	-	5	1	4	1	-	2	6	-	38
1771	14	8	-	2	-	-	1	-	-	1	13	-	39
1772	9	6	-	-	3	-	-	3	1	2	9	-	33
1773	3	11	-	-	-	2	1	2	-	2	13	-	34
1774	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7	8	-	16
1775	-	9	-	-	-	-	-	-	1	3	5	-	18
1776	4	11	5	-	5	1	-	1	-	1	22	-	50
1777	6	2	-	1	2	7	5	2	1	2	13	-	40
1778	6	6	-	-	-	-	1	-	-	-	11	-	24
1779	20	4	-	-	2	1	1	-	2	8	4	-	42
1780	10	2	-	3	2	-	-	-	-	4	12	-	33
1781	7	4	-	-	1	-	-	-	3	5	8	-	28
1782	9	3	-	-	-	2	1	5	2	5	13	-	40
1783	4	-	-	-	3	-	-	-	-	4	4	-	15

1784	5	14	-	-	7	8	-	5	-	5	5	-	49
1785	4	2	-	2	-	2	1	-	1	-	12	-	24
1786	6	9	-	-	3	2	1	2	-	2	9	-	34
1787	5	5	-	-	2	-	-	-	1	11	2	-	26
1788	8	5	-	2	1	3	1	-	1	10	7	-	38
1789	2	5	-	1	1	1	-	-	1	5	7	-	23
1790	10	3	-	-	-	4	20	6	2	5	10	-	60
1791	8	11	1	-	3	4	4	-	-	3	8	-	42
1792	14	3	-	2	7	1	1	-	1	-	16	-	45
1793	11	3	-	-	3	-	5	2	-	4	7	-	35
1794	7	5	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	16
1795	5	4	-	1	4	-	20	-	-	-	-	-	34
1796	17	-	1	1	1	2	3	-	-	3	17	-	45
1797	11	9	n.l	n.l	n.l	n.l	n.l	n.l	n.l	n.l	n.l	n.l	20

5c lyginamoji diagrama. Merkinės ir Joniškio santuokų palyginimas (1751 – 1789 m.). Parengta pagal Joniškio ir Merkinės Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikų duomenis. Palyginimui imtas visas santuokų skaičius (per vienerius metus). Sudarė V. Gudaitė.

6a lentelė. Moters atsinešama dalis į šeimą. (Lentelė sudaryta pagal 1751 – 1756, 1750 - 1760 santuokos sutartis). Lentelę sudarė V. Gudaitė

Vardas/Pavardė	Data	Pinigai	Žemė	Apyvokos daiktai	Gyvuliai	Kita
Bogumila Vilkickienė (<i>Bogumile Wilkicki</i>) ²⁹⁰ Mergautinė pavardė Kadiševčiutė (<i>Kadiszefskich</i>)	1751.03.10	100 talerių (<i>set talerach</i>)	-	-	-	-
Teodora Kryštopaitė (<i>Teodorowa Krystopowa</i>) ²⁹¹	1756. 10.17	-	--	Spintelė (<i>szafy</i>)	Kinkomas arklys (<i>Koni wozy</i>)	-
Agotos Stakaitytės (<i>Agacie Stakyciowey</i>) ²⁹²	1753.02.13	-	-	Dvi pagalvės (<i>dwie poduszky</i>)	Karvė (<i>krowi</i>)	Suknelė (<i>sukienka</i>) Skara (<i>chusta</i>)
Zofija Butleriūtė (Zofij Buttlerow) ²⁹³	1751. 05.12	20 talerių (<i>dwadziescia talerach</i>)	-	Stalas (<i>stol</i>) Skrynia (<i>skrzynia</i>)	Penkios avys (<i>pięce owce</i>) Arklys (<i>koni</i>) Dvi kiaulės (<i>dwie swinia</i>)	-
Marijona Elžbieta Traidaniūtė (<i>Maryana</i>)	1756.07.12	1333 talerius (<i>tysięcy trysta trydziescie try talarow</i>)	Sodas (<i>sqdu</i>)	-	-	-

²⁹⁰ 1751-1756 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA – 15350 p. 19 (pagal nuotrauką)

²⁹¹ 1751-1756 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA – 15350 p. 53 (pagal nuotrauką)

²⁹² 1750-1760 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA-15349. p. 4 (5)

²⁹³ 1751-1756 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA – 15350 p. 12

<i>Elzbiecie Traidanow)</i> ²⁹⁴						
--	--	--	--	--	--	--

6b lentelė. Vyro turto dalis atsinešama į šeimą. (Lentelė sudaryta pagal sudaryta pagal 1751 – 1756, 1750 - 1760 santuokos sutartis). Lentelę sudarė V. Gudaitė

Vardas/Pavardė	Data	Pinigai	Žemė	Apyvokos daiktai	Gyvuliai	Kita
Jonas Vilkickis (<i>Jan Wilkicki</i>) ²⁹⁵	1751.03.10	-	-	-	Karvė besiveršiuojanti (iedna krowi cieliskę); Avis (owce iedno)	-
Steponas Januškevičius (Stepanowi Januszkiewiczowi) ²⁹⁶	1752. 05. 12	20 talerių (dwadziescia talerach)	-	-	-	Vežimas (wozy)
Stanislovas Giedraitis (Stanislawa Gieydraczow) ²⁹⁷	1753.02.13	-	Sklypas (gruntu ulicy Zakorzkiego)	-	Arklys (Koni)	-
Simonas Stasaitis (Symon Stasaycia) ²⁹⁸	1560. 08. 22	-	Sklypas (gruntu)	-	Dvi avys (dwie owce) Arklys (koni) Kiaulė (swinia)	Būstas (Domek na ulicie Szauley)
Martynas Stašaitis (Martinowi Stasaycia) ²⁹⁹	1560.10.10	100 talerių (set talerach)	Sklypas (gruntu na ulicie)	-	Karvė (krowi) Avis (owce iedno)	Grūdai (zboze)

²⁹⁴ 1751-1756 m. Joništkio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA – 15350 p. 37 (pagal nuotrauką)

²⁹⁵ 1751-1756 m. Joništkio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA – 15350 p. 19 (pagal nuotrauką)

²⁹⁶ 1751-1756 m. Joništkio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA – 15350 p. 70 (pagal nuotrauką)

²⁹⁷ 1750-1760 m. Joništkio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA-15349. p. 4 (5)

²⁹⁸ 1750-1760 m. Joništkio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA-15349. p. 312 (310)

			Zagorckey)			
Stanislovas Valuševičius (<i>Stanislawowi Waluszewiczowi</i>) ³⁰⁰	1756. 10.17	-	-	-	Karvė besiveršiuojanti (<i>iedna krowi cieliskę</i>); Avis (<i>owce iedno</i>) Kiaulė (<i>swinia</i>)	-

7a lentelė. Joniškio miesto šeimos dydis. Lentelė parengta pagal 1751 – 1775 m., 1776 -1789 m. Joniškio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikos knygų duomenis. 1748–1765 m., 1771–1775 m., 1775–1790 m., 1794–1798 m., 1798–1803 m. Joniškio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygų duomenis. Lentelę parengė V. Gudaitė.

Tėvas	Mama	Vaikai	Skaičius
Jonas Beinaras	Magdalena Bakutytė Pranciška	1748 vasaris Ona 1748 spalio Tadas 1774 m. Rosalija (miršta 1776 m. 2 m.)	3
Mykolas Stašaitis	Kotryna Baranauskytė Magdalena	1748 sausis Martynas 1748 birželis Jonas	2
Matas Pranašas	Brigita Giegulytė	1748 kovas Kazimieras 1749 spalio Agnesė	2
Jonas Čepulis	Agota Urmonytė	1748 rugpjūtis Laurynas 1749 birželis Petras	2
Petras Vaitiekūnas	Eufrosina Čiepulytė	1748 kovas Konstancija 1749 spalio Magdalena	2
Jokūbas Ramonas	- Konstancija Filinytė	1748 balandis Jokūbas 1748 lapkritis Juozpas 1749 spalio Rozalija	3

7b lentelė. Merkinės miesto šeima. Vaikų skaičius merkiniečių šeimose. Lentelė parengta pagal 1722 – 1797 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų Romos katalikų bažnyčios santuokos metrikų, 1760 – 1768 m. bei 1768 – 1778 m. gimimo metrikų duomenis. Sudarė E. Jareckaitė.

Tėvas	Mama	Vaikai	Skaičius
Jonas Borševskis	Ona Krokaitė	1763 liepa Tomas 1766 kovas Viktorija 1768 kovas Marijona	3
Antanas Ringaila	Regina Dervinaitė	1760 rugsėjis – Motiejus	4

²⁹⁹ 1750-1760 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA-15349. p. 320 (318)

³⁰⁰ 1751-1756 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga, LVIA, SA – 15350 p. 53 (pagal nuotrauką)

(Ryngialo)	(Derwiniowna)	1765 balandis – Kotryna 1768 liepa – Aleksas (Alexium) 1773 gegužė – Florijonas	
Simonas Kompa (Kompa)	Marijona Zmuidzinevičiūtė (Zmuidzinowiczowna)	1753 spalio – Kotryna 1760 lapkritis – Kotryna 1763 gruodis – Marijona 1765 kovas – Juozas	4
Antanas Adomavičius (Adomowicz)	Ona Ožkevičiūtė (Oszkewiczowna)	1761 liepa – Dominykas 1764 gruodis – Barbora 1766 kovas – Ona 1778 birželis – Petronėlė	4
Tadas Boruta (Borutz)	Ona Minkovskaitė (Minkowska)	1760 rugsėjis – Marijona 1763 vasaris – Marijona 1766 balandis – Ona 1768 sausis – Kasparas 1776 spalio – Feančeska	5
Antanas Mietevskas (Mietefsko)	Kotryna Bobrovska (Bobrowska)	1761 gegužė – Regina 1763 gegužė – Magdalena 1765 sausis – Marijona 1768 lapkritis – Antanas 1772 liepa – Jokūbas 1777 vasaris – Vincentas	6
Antanas Laikovičius (Laikowicz)	Kotryna Nanartavičiūtė (Nanartowiczowna)	1764 liepa – Ona 1767 rugpjūtis – Marijona	2
Juozas Šilingas (Szyling)	Ona Vitkinaitė (Witkiniowa)	1765 birželis – Jokūbas 1768 kovas – Marijona 1773 balandis – Bartolomėjus 1776 rugpjūtis – Liudvika 1777 spalio – Antanas	5

8a lentelė. Gimimai Joniškyje pagl naujagimio lytį (1748 – 1800 m.). Lentelė parengta pagal 1748–1765 m., 1771–1775 m., 1775–1790 m., 1794–1798 m., 1798–1803 m. Jonišio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis); 1791 – 1793 m. gimimo metrikose nėra).

Metai \ Lytis	Mergaitės	Beraiukai	Bendras vaikų skaičius
1748	200	185	385
1749	207	149	356
1750	213	152	365
1751	204	199	403
1752	170	147	317
1753	195	197	392
1754	189	180	369
1755	192	204	396
1756	170	200	370
1757	178	197	375
1758	151	170	321

1759	235	212	447
1760	208	210	418
1761	192	188	380
1762	215	223	438
1763	211	199	410
1764	201	235	436
1765	186	213	399
1766	205	233	438
1767	186	229	415
1768	189	221	410
1769	190	173	363
1770	201	189	390
1771	173	213	386
1772	191	193	384
1773	204	202	406
1774	236	213	449
1775	216	191	407
1776	206	237	443
1777	215	209	424
1778	246	244	490
1779	233	259	492
1780	240	254	494
1781	244	276	520
1782	244	238	482
1783	225	273	498
1784	243	243	486
1785	248	273	521
1786	238	252	490
1787	189	226	415
1788	205	221	426
1789	187	204	391
1790	135	166	~301
1791	-	-	-
1792	-	-	-
1793	-	-	-
1794	179	175	~354
1795	171	218	389
1796	181	225	406
1797	249	274	523
1798	241	274	515
1799	255	269	524
1800	220	212	432

8b lentelė. Gimimai Merkinėje pagal naujagimio lytį (1748 – 1800). Lentelė parengta pagal 1742–1748 m., 1748–1760 m., 1760–1768 m., 1768–1778 m., 1778–1788 m., 1788 – 1797 m., 1797 – 1803 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis);

Metai \ Lytis	Mergaitės	Berniukai	Bendras vaikų skaičius
1748	44	54	98
1749	54	62	116
1750	60	77	137
1751	34	81	115
1752	81	75	156

1753	70	57	127
1754	80	69	149
1755	62	68	130
1756	67	93	160
1757	68	78	146
1758	78	74	152
1759	92	101	193
1760	93	104	197
1761	91	89	180
1762	71	84	155
1763	85	103	188
1764	60	82	142
1765	87	91	178
1766	91	93	184
1767	79	81	161
1768	84	116	200
1769	77	74	151
1770	78	90	168
1771	59	76	135
1772	47	70	117
1773	70	79	149
1774	61	53	114
1775	60	59	119
1776	63	75	138
1777	55	74	129
1778	65	76	141
1779	71	77	148
1780	70	81	151
1781	56	61	118
1782	55	56	111
1783	69	75	144
1784	59	53	112
1785	69	86	155
1786	64	70	134
1787	65	60	125
1788	81	88	169
1789	75	72	147
1790	80	77	157
1791	84	109	193
1792	110	111	221
1793	80	83	163
1794	75	87	162
1795	62	68	130
1796	70	84	154
1797	92	110	202
1798	82	101	183
1799	81	103	184
1800	72	87	159

9a lentelė. Jonišio vaikų gimstamumas pagal mėnesius (1748 – 1776). Lentelė parengta pagal 1748–1765 m., 1771–1775 m., 1775–1790 m. Jonišio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis); skiltyje „Viso“ skliausteliuose nurodoma kiek vidutiniškai per mėnesį tais metais gimsta vaikų).

Mėnuo Metai	Sausis	Vasaris	Kovas	Balandis	Gegužė	Birželis	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	Spalis	Lapkritis	Gruodis	Viso
1748	36	44	41	27	38	32	26	33	27	24	26	31	385 (23,8)
1749	45	23	35	35	30	23	32	33	24	25	27	24	356 (29,7)
1750	18	16	33	24	34	35	38	40	30	33	39	30	365 (30,4)
1751	40	34	31	31	29	33	30	46	34	28	36	31	403 (33,6)
1752	30	32	30	27	20	26	25	35	22	20	28	22	317 (26,4)
1753	34	38	33	39	25	25	40	27	34	33	36	28	392 (32,7)
1754	15	14	36	26	35	21	32	36	40	37	39	38	369 (30,8)
1755	37	30	39	30	36	26	34	43	32	39	29	21	396 (33)
1756	30	32	27	33	30	23	35	24	29	28	27	32	370 (30,8)
1757	22	30	34	25	34	31	35	31	34	30	28	22	375 (31,3)
1758	44	27	30	23	35	29	31	33	26	18	9	16	321 (26,8)
1759	16	24	36	37	48	38	49	40	48	46	39	26	447 (37,3)
1760	36	51	37	37	35	25	31	39	36	37	33	21	418 (34,8)
1761	30	38	31	40	34	29	22	33	38	32	31	23	380 (31,7)
1762	34	44	36	37	54	31	34	33	35	42	33	25	438 (36,5)
1763	22	34	42	53	34	34	42	31	28	31	28	31	410 (34,2)
1764	40	27	39	31	43	17	45	38	39	44	37	36	436 (36,3)
1765	40	30	48	27	17	35	27	35	37	34	40	29	399 (33,3)
1766	34	23	35	34	37	31	46	46	34	46	28	44	438 (36,5)
1767	43	44	34	29	34	20	37	32	42	32	37	31	415 (34,6)
1768	35	18	29	44	29	28	30	27	44	44	53	29	410 (34,2)
1769	31	42	33	16	31	30	36	29	25	30	25	35	363 (30,3)
1770	30	32	35	28	32	34	32	42	39	30	31	25	390 (32,5)
1771	35	26	39	38	39	27	29	19	29	34	41	30	386 (32,2)

1772	26	36	44	26	32	24	29	36	28	36	34	33	384 (32)
1773	32	28	46	37	36	33	24	34	40	44	25	27	406 (33,8)
1774	43	42	44	43	47	32	37	40	35	27	30	29	449 (37,4)
1775	34	50	27	40	38	20	37	22	26	37	37	39	407 (33,9)
1776	36	38	41	33	33	41	38	44	35	41	35	28	443 (36,9)

9b lentelė. Merkinės vaikų gimstamumas pagal mėnesius (1748 – 1800). Lentelė parengta pagal 1742–1748 m., 1748–1760 m., 1760–1768 m., 1768–1778 m., 1778–1788 m., 1788 – 1797 m., 1797 – 1803 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis); skiltyje „Viso“ skliausteliuose nurodoma kiek vidutiniškai per mėnesį tais metais gimsta vaikų).

Mėnuo Metai	Sausis	Vasaris	Kovas	Balandis	Gegužė	Birželis	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	Spalis	Lapkritis	Gruodis	Viso
1748	10	6	20	-	25	-	-	24	1	2	10	-	98 (8,2)
1749	7	6	9	13	3	9	4	10	15	14	15	10	115 (9,6)
1750	10	9	17	9	8	14	9	12	16	10	8	11	133 (11,1)
1751	7	10	17	9	12	3	10	9	16	8	5	9	115 (9,6)
1752	18	17	10	9	14	6	15	9	22	16	17	3	156 (13)
1753	8	11	16	16	4	10	9	5	13	6	15	13	126 (10,5)
1754	6	7	10	13	16	10	13	12	24	10	17	10	148 (12,3)
1755	9	13	18	6	12	8	8	17	7	12	9	11	30 (10,8)
1756	16	12	15	4	13	11	13	10	18	11	17	16	156 (13)
1757	11	11	15	13	10	9	11	10	19	14	16	7	146 (12,1)
1758	22	3	22	9	4	8	2	20	19	22	12	9	152 (12,6)
1759	9	7	19	18	6	17	20	12	23	25	23	16	187 (15,5)
1760	14	15	24	16	15	20	8	18	14	18	15	17	194 (16,2)
1761	6	22	20	12	14	8	14	13	19	21	15	11	175 (14,5)
1762	10	23	13	8	8	9	13	10	13	25	10	13	155 (12,9)
1763	27	17	21	17	12	14	8	12	13	20	12	13	186 (15,5)
1764	16	12	14	15	8	10	5	14	21	7	-	18	140 (11,6)

1765	19	25	18	17	8	10	12	10	15	18	13	13	178 (14,8)
1766	21	14	14	13	13	12	14	23	12	14	14	18	182 (15,2)
1767	14	21	9	10	16	15	13	14	14	12	16	7	161 (13,4)
1768	20	24	27	14	10	20	12	14	18	16	13	12	200 (16,6)
1769	14	23	22	18	7	12	-	-	12	13	18	12	151 (12,6)
1770	14	13	10	18	12	13	15	9	9	21	15	12	161 (13,4)
1771	19	9	9	8	17	12	7	18	12	2	10	8	131 (10,9)
1772	4	12	6	6	5	10	10	13	13	14	5	10	108 (9)
1773	4	18	10	7	13	11	13	16	17	17	15	8	119 (12,4)
1774	13	14	4	9	11	10	9	7	6	13	9	8	113 (9,4)
1775	15	3	20	4	13	-	12	7	10	18	5	12	119 (9,9)
1776	9	7	9	8	6	9	12	15	18	14	12	16	135 (11)
1777	9	12	14	13	10	6	13	9	11	12	12	8	129 (10,8)
1778	7	10	12	12	12	10	9	23	14	11	10	11	141 (11,8)
1779	12	13	6	5	12	12	13	18	8	18	18	11	146 (12,2)
1780	17	8	12	16	13	13	9	10	14	15	13	11	151 (12,5)
1781	14	13	8	10	3	13	7	12	12	9	12	5	118 (9,8)
1782	10	6	8	6	6	14	16	8	11	9	4	13	111 (9,3)
1783	7	13	-	16	9	7	10	17	16	16	11	10	142 (11,8)
1784	14	16	14	-	12	9	10	12	-	-	13	12	112 (9,3)
1785	8	12	12	16	9	12	15	11	16	23	9	12	155 (12,9)
1786	10	11	9	16	9	13	13	5	10	11	9	17	133 (11)
1787	9	9	15	13	6	3	-	12	24	18	8	8	125 (10,4)
1788	9	17	17	7	9	14	6	18	21	20	18	13	169 (14,1)
1789	11	10	9	7	1	11	19	21	14	20	6	4	142 (11,8)
1790	7	12	8	11	12	10	17	17	13	19	17	14	157 (13,1)
1791	9	10	13	10	13	16	20	22	15	25	21	19	193 (16,1)
1792	33	12	29	18	13	14	19	14	15	13	19	19	218 (18,2)
1793	8	15	17	14	14	6	14	13	13	20	10	19	163 (13,6)
1794	17	15	15	11	11	18	14	10	7	12	16	15	158

													(13,2)
1795	16	7	12	7	11	17	6	13	13	10	9	7	128 (10,6)
1796	5	8	11	2	19	9	25	13	19	14	15	13	153 (12,8)
1797	15	27	14	17	14	11	13	16	15	19	18	23	202 (16,8)
1798	14	20	11	10	18	8	14	11	22	19	9	26	182 (15,2)
1799	19	12	18	13	13	10	13	20	15	18	21	18	190 (15,8)
1800	12	11	7	24	13	11	13	13	20	7	11	17	159 (13,3)

10a lentelė. Mergaičių vardai Joniškyje (1748 – 1759 m.). Lentelė parengta pagal 1748–1765 m. Jonišio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai Vardas	1748	1749	1750	1751	1752	1753	1754	1755	1756	1757	1758	1759	Viso
Ona	37	25	26	33	28	31	32	31	35	26	21	45	370
Elena	12	11	7	16	13	20	12	16	11	17	20	18	173
Agnė	11	9	2	5	9	10	8	8	7	2	3	10	84
Veronika	4	5	3	3	1	-	3	2	2	3	1	4	31
Magdalena	29	21	25	31	26	25	11	27	15	19	20	23	272
Kristina	6	3	4	5	2	4	2	2	-	1	3	1	33
Agota	9	11	13	8	12	11	13	12	18	8	2	10	127
Katerina	12	13	11	11	7	7	9	8	7	4	6	-	95
Elizabeta	19	20	22	21	11	13	19	12	16	23	16	21	213
Eufrosina	1	1	-	1	-	-	2	1	1	1	-	1	9
Marijona	6	6	9	6	5	6	13	8	7	7	8	10	91
Dorotėja	3	1	2	4	2	2	2	4	4	3	2	2	31
Konstancija	11	12	7	9	14	11	15	9	9	8	8	23	136
Sofija	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Barbora	6	8	8	8	4	7	10	13	4	8	10	14	100
Apolonija	1	3	2	2	1	3	1	1	1	-	1	2	18
Rosalija	12	12	15	13	14	17	12	12	15	13	10	17	162
Bogumila	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	3
Teresa	5	3	7	2	4	7	10	8	6	6	-	9	67
Uršulė	1	-	2	-	3	-	-	3	2	-	4	4	19
Zofija	3	1	-	3	2	3	-	-	1	-	-	-	13
Liudvika	2	-	-	2	-	1	2	2	-	1	-	-	10
Augusta	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pranciška	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	4
Judita	2	8	3	8	4	5	5	2	6	8	1	2	54
Liucija	1	-	2	2	1	-	3	1	-	1	-	1	12
Eva	1	3	1	-	1	2	1	-	-	2	1	-	12
Brigita	-	1	-	1	2	2	3	3	6	5	-	4	27
Dominyka	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Klara	-	1	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	4
Teodora	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Juliana	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3
Andrėja	-	4	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
Petronėlė	-	1	-	1	-	1	-	1	1	1	4	2	12

Justina	-	1	2	1	-	2	2	1	1	1	2	2	15
Cecilija	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3
Gertrūda	-	-	2	2	2	3	1	-	-	3	-	2	15
Marta	-	-	2	1	-	-	-	1	1	-	1	-	6
Viktorija	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Fridika	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	3
Anastasija	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2	4
Agneta	-	-	-	3	1	-	-	1	-	-	-	1	5
Felicija	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Jadvyga	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	4
Martyna	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	4
Teکلė	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Joana	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2
Jozapota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Antanina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Serafina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Liudovika	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1

10a¹ lentelė. Mergaičių vardai Merkinėje (1748 – 1759 m.). Lentelė parengta pagal 1742–1748 m., 1748–1760 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai Vardas	1748	1749	1750	1751	1752	1753	1754	1755	1756	1757	1758	1759	Viso
Regina	4	7	4	1	5	5	4	4	5	9	8	8	64
Kotryna	8	10	6	6	7	9	12	13	6	11	8	15	111
Marijona	17	8	15	6	19	20	27	14	17	4	16	19	182
Kristina	4	5	6	5	14	9	6	6	8	8	5	11	87
Ona	4	5	4	4	5	3	8	5	5	8	5	3	59
Ieva	2	3	3	1	4	5	2	5	6	4	3	6	44
Joana	2	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	7
Rozalija	3	-	9	3	7	3	9	3	7	6	18	6	74
Agnietė	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Agota	-	2	3	2	6	9	6	6	1	1	3	4	43
Teresė	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	5
Feliciana	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Magdalena	-	1	4	-	4	1	1	4	4	5	1	8	33
Sofija	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
Bogumila	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rožė	-	5	1	-	-	1	-	-	-	1	1	4	13
Judita	-	1	-	1	1	1	1	-	1	5	1	4	16
Barbora	-	1	2	-	-	1	2	-	4	-	2	1	13
Konstancija	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	4
Liudvika	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	2	1	6
Angelė	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2
Benedikta	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Elena	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Pranciška	-	-	-	-	3	-	-	1	1	2	-	-	7
Jadvyga	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Viktorija	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2
Brigita	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Agnesnė	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Petronėlė	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	3

Marcelė	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2
Elžbieta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Rakelė	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Cecilija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Margarita	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Liucija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Anastasija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

10b lentelė. Mergaičių vardai Joniškyje (1760 – 1770 m.). Lentelė parengta pagal 1748–1765 m., 1771–1775 m. Jonišchio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai Vardas	1760	1761	1762	1763	1764	1765	1766	1767	1768	1769	1770	Viso
Cecilija	1	-	-	1	1	-	-	-	3	2	1	9
Elizabeta	31	25	25	29	26	28	17	19	16	17	19	252
Rosalija	16	16	9	9	22	13	11	12	10	22	16	156
Ona	36	36	24	37	28	29	25	33	29	25	27	329
Magdalena	22	24	36	25	17	21	23	18	17	20	24	247
Teresa	11	5	8	7	10	7	6	1	7	9	7	78
Agnė	10	4	2	4	5	7	5	2	4	6	6	55
Agota	9	7	13	12	7	7	10	12	-	3	9	89
Jadvyga	1	2	4	-	-	1	3	2	-	1	-	14
Petronėlė	1	2	1	-	2	-	4	3	4	3	1	21
Apolonija	1	-	2	1	-	1	1	1	3	1	5	16
Kotryna	10	5	5	8	13	9	6	10	12	7	8	93
Barbora	8	4	13	16	14	8	21	10	10	13	15	132
Liudvika	1	-	2	3	1	1	4	-	2	2	3	19
Mariana	4	7	8	4	7	10	5	13	9	7	8	82
Konstancija	7	8	5	5	3	8	4	7	8	7	4	66
Elena	21	19	28	19	19	14	21	11	18	16	15	201
Viktorija	1	-	2	1	-	1	3	1	-	1	2	11
Kristina	4	3	3	2	3	3	2	1	2	3	2	28
Eva	1	1	3	4	-	-	4	-	2	-	-	15
Uršulė	1	2	4	3	2	3	6	2	4	6	4	37
Zofija	1	2	-	2	1	1	-	-	1	2	2	12
Eufrosina	2	1	1	1	-	1	1	-	-	-	-	7
Veronika	1	2	6	6	7	6	5	8	5	4	8	58
Judita	4	5	3	5	2	1	-	4	5	1	3	33
Marta	3	-	-	2	3	2	4	2	-	1	-	17
Klara	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	4
Brigita	-	2	2	1	3	-	1	2	-	1	3	15
Joana	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Dorotėja	-	5	1	2	2	-	4	1	3	1	2	21
Liucija	-	-	2	1	1	1	1	1	1	4	3	15
Bogumila	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	3
Gertrūda	-	2	1	1	1	-	3	1	2	2	-	13
Antanina	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rožė	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Leonora	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Julijona	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Justina	-	-	-	-	1	2	1	1	1	-	-	6
Agneta	-	-	-	-	-	-	2	1	7	-	-	10

Benedikta	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Martyna	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Regina	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Suzana	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Agnieška	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Teofilė	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Karolina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Eleonora	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Jozapota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Felicija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

10b¹ lentelė. Mergaičių vardai Merkinėje (1760 – 1770 m.). Lentelė parengta pagal 1760 - 1768 m., 1768 - 1778 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai Vardas	1760	1761	1762	1763	1764	1765	1766	1767	1768	1769	1770	Viso
Kotryna	10	12	8	8	4	12	11	6	6	7	10	94
Rožė	4	7	7	1	5	9	6	10	5	9	4	67
Agota	5	7	4	7	5	4	2	7	4	14	8	67
Marijona	25	16	20	20	19	20	24	25	25	16	17	227
Ona	7	4	-	5	2	5	5	12	10	8	5	63
Konstancija	3	1	-	2	-	1	-	-	-	2	-	7
Kristina	10	7	7	9	6	15	12	3	8	4	7	88
Regina	7	6	6	6	4	6	4	5	3	3	5	55
Ieva	8	12	3	10	5	7	6	1	4	7	5	68
Jadvyga	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Sofija	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	4
Antanina	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Brigita	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Liudvika	2	-	1	-	-	2	1	-	1	-	1	8
Rozalija	5	5	3	2	1	12	5	-	1	2	2	38
Judita	1	3	1	5	-	-	2	1	3	-	2	18
Liucija	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Elžbieta	-	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	4
Teresė	-	2	-	-	1	-	1	1	-	-	3	8
Barbora	-	1	2	1	3	-	2	-	-	2	1	12
Pranciška	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	3
Magdalena	-	5	3	2	1	-	7	3	7	-	5	33
Eleonora	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Margarita	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2
Klara	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	3
Bogumila	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	3
Honorata	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Elena	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Viktorija	-	-	-	1	1	1	2	1	-	-	-	6
Agnietė	-	-	-	-	1	-	1	1	1	-	-	4
Felicijana	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Justina	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Angelė	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	3
Petronėlė	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Cecilija	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Juozapota	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1

Anastazija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Darata	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

10c lentelė. Mergaičių vardai Joniškyje (1771 – 1780 m.). Lentelė parengta pagal 1771 – 1775 m., 1775 — 1790 m. Jonišio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai Vardas	1771	1772	1773	1774	1775	1776	1777	1778	1779	1780	Viso
Ona	21	34	22	34	29	25	36	41	37	31	330
Agota	8	6	10	6	7	11	4	10	6	4	72
Barbora	10	9	8	13	19	21	10	11	5	13	119
Elizabeta	22	14	25	31	22	17	16	21	16	25	239
Justina	1	1	1	-	-	1	-	2	-	2	8
Uršulė	6	9	12	11	10	6	18	19	12	13	116
Kotryna	7	8	8	10	10	6	9	4	-	9	71
Mariana	5	6	4	8	7	6	8	12	6	9	71
Viktorija	2	3	4	3	1	3	6	3	5	4	34
Rozalija	11	9	15	11	9	10	10	16	8	12	101
Sofija	3	2	-	1	-	-	-	-	1	-	7
Apolonija	1	2	4	1	1	1	1	3	3	1	18
Konstancija	8	8	4	6	8	4	2	5	7	8	60
Magdalena	23	23	31	24	21	21	22	8	19	17	208
Dorotėja	2	2	1	3	3	4	-	2	1	-	18
Elena	19	14	11	22	20	21	16	22	28	24	177
Gertrūda	2	2	2	1	1	3	4	3	7	4	29
Veronika	3	7	9	5	6	5	7	11	11	11	75
Agnė	4	6	8	8	7	6	5	4	5	8	61
Marta	3	2	2	4	2	4	-	8	5	5	35
Brigita	1	4	2	4	1	1	7	3	7	10	40
Julijona	1	1	-	1	2	-	-	3	4	-	12
Petronėlė	2	4	5	4	8	5	4	5	6	7	50
Eufrosina	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
Dora	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Judita	3	1	1	2	3	3	1	-	2	2	18
Zofija	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3
Anastazija	1	2	1	2	2	-	2	2	3	1	16
Cecilija	1	-	-	1	-	-	1	-	1	-	4
Liudvika	-	1	-	3	2	3	2	2	1	1	15
Kristina	-	4	1	5	-	2	1	-	1	3	16
Eleonora	-	2	1	-	1	-	-	-	-	1	5
Bogumila	-	1	1	-	1	-	2	-	-	-	5
Teresė	-	1	1	5	6	6	12	8	4	8	51
Ieva	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Teklė	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	3
Teodora	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Teofilė	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Ieva	-	-	1	1	-	4	3	1	3	1	14
Liucija	-	-	3	-	2	1	1	3	-	1	11
Jadvyga	-	-	1	-	2	-	1	2	1	-	7
Angelė	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Leonora	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Rakelė	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2

Bernarda	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Emiliana	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2
Scholastika	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2
Agneta	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Rožė	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
Klara	-	-	-	-	-	1	1	1	-	2	5
Frusina	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Kunigunda	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	4
Feliciana	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Izabelė	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Genovaitė	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Jozapota	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	4
Joana	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Martyna	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Lora	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	3
Margarita	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2
Benedikta	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Teofilė	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Eulalija	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1

10c¹ lentelė. Mergaičių vardai Merkinėje (1771 – 1780 m.). Lentelė parengta pagal 1768 - 1778 m., 1778 - 1788 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai \ Vardas	1771	1772	1773	1774	1775	1776	1777	1778	1779	1780	Viso
Regina	3	-	7	3	1	6	2	-	6	5	33
Barbora	2	2	-	-	1	1	-	-	-	1	7
Agota	3	2	3	3	5	4	1	1	3	7	32
Marijona	19	13	15	19	18	13	11	20	15	20	163
Kristina	5	1	11	9	6	4	5	5	5	8	59
Scholastika	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pranciška	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Ona	5	2	8	3	1	8	3	12	7	5	54
Kotryna	5	1	6	5	6	7	7	3	14	7	61
Sofija	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	3
Margarita	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
Magdalena	1	3	1	1	4	1	2	3	3	3	22
Rožė	9	7	4	5	5	7	6	7	-	-	50
Rozalija	1	3	4	3	4	7	7	1	4	4	38
Judita	1	2	2	-	2	-	1	2	4	3	17
Marta	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Liudvika	-	1	1	1	-	1	-	-	3	1	8
Ieva	-	2	4	3	2	-	5	2	1	1	20
Petronėlė	-	2	-	-	1	-	-	3	-	1	7
Konstancija	-	-	1	1	1	-	-	-	1	1	5
Jacinta	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Teresė	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2
Liucija	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	3
Viktorija	-	2	2	1	-	2	-	3	-	-	10
Justina	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Marcelė	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Elena	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	2

Leonarda	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Joana	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Uršulė	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Teodora	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Leonora	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Brigita	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Anastazija	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Felicijana	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Klara	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2
Angelė	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Elžbieta	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Bernadeta	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

10d lentelė. Mergaičių vardai Joniškėje (1781 – 1790 m.). Lentelė parengta pagal 1775 – 1790 m. Joniškio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai Vardas	1781	1782	1783	1784	1785	1786	1787	1788	1789	1790	Viso
Rozalija	18	13	10	14	22	15	15	17	9	10	143
Paula	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Juozapota	3	1	4	3	5	3	3	10	5	3	40
Mariana	8	10	10	12	4	10	7	4	6	10	81
Konstancija	7	1	5	-	4	1	4	7	3	2	34
Elena	30	29	14	30	26	26	21	19	23	18	236
Ona	24	21	30	44	31	37	32	33	36	13	301
Marta	6	4	6	9	5	2	2	7	4	2	47
Petronėlė	8	7	2	1	5	2	2	2	1	3	33
Gertrūda	4	2	3	1	4	2	1	-	-	4	21
Agota	3	10	4	6	7	5	5	4	2	3	49
Barbora	25	21	21	17	20	15	16	14	17	8	174
Justina	1	-	1	1	-	1	-	1	1	1	7
Eleonora	1	1	1	-	1	1	1	1	2	1	10
Magdalena	23	23	16	20	14	19	19	13	11	18	176
Uršulė	15	16	12	23	25	19	7	9	11	6	143
Elžbieta	20	25	19	18	20	20	12	15	15	11	175
Agnė	6	-	-	-	2	4	-	3	1	1	17
Apolonija	1	2	2	2	4	2	1	-	1	1	16
Veronika	13	9	8	3	4	6	2	4	1	2	52
Teresė	6	4	1	3	3	3	2	9	2	-	33
Anastasija	1	-	1	-	1	2	-	1	1	2	9
Brigita	2	7	6	2	5	3	2	2	-	-	29
Kotryna	7	10	14	9	9	13	9	9	8	4	92
Ieva	2	2	1	2	4	1	-	-	-	1	13
Cecilija	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3
Joana	1	-	1	1	-	-	-	-	3	-	6
Dorotėja	1	1	2	2	3	4	3	2	4	3	25
Viktorija	4	6	9	3	3	3	1	1	6	-	36
Kunigunda	1	-	1	-	-	-	1	-	-	1	4
Agnesė	-	9	6	8	4	-	-	-	-	-	27
Margarita	-	-	1	-	-	2	3	3	1	1	11
Julijana	-	3	3	3	4	6	2	4	-	1	26
Liudovika	-	1	2	-	2	1	-	2	2	2	12
Rožė	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	3

Teklė	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	3
Sofija	-	1	1	2	1	4	-	-	1	-	10
Liucija	-	1	-	4	-	-	1	-	-	-	6
Jadvyga	-	-	1	2	-	-	4	1	2	1	11
Judita	-	-	1	1	2	2	3	2	1	-	12
Domicelė	-	-	1	-	1	2	3	-	1	-	8
Eufrusina	-	-	1	-	1	-	-	2	-	-	4
Beata	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Emilija	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Kristina	-	-	-	4	-	-	1	1	2	-	8
Bogumila	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	3
Teofilė	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	3
Klementina	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Angelė	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Suzana	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Antanina	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2
Sholastika	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Stefanija	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Rakelė	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Regina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

10d¹ lentelė. Mergaičių vardai Merkinėje (1781 – 1790 m.). Lentelė parengta pagal 1778 - 1788 m., 1788 - 1797 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai Vardas	1781	1782	1783	1784	1785	1786	1787	1788	1789	1790	Viso
Antanina	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
Viktorija	1	2	-	-	-	3	1	2	2	1	12
Agota	4	-	4	3	4	-	3	4	2	5	29
Kotryna	4	2	5	1	1	4	9	11	3	11	51
Kristina	11	6	5	6	5	4	6	10	2	6	61
Cecilija	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
Marijona	10	15	20	20	15	15	10	14	20	17	156
Regina	4	4	6	5	1	3	4	3	1	8	39
Dorotėja	1	1	1	1	-	-	-	1	-	-	5
Ieva	2	1	2	4	11	2	4	2	3	2	33
Elena	1	1	-	-	-	1	-	-	1	1	5
Petronėlė	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3
Magdalena	4	4	5	2	5	6	1	1	3	-	31
Ona	5	4	9	4	5	2	7	8	13	5	62
Klara	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	4
Liudvika	1	-	2	-	-	1	1	2	-	-	7
Rozalija	4	2	5	4	11	7	7	6	7	10	63
Leonarda	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sofija	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	3
Rožė	-	8	2	-	3	1	5	10	2	4	35
Agnietė	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Jacinta	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	4
Teresė	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	3
Teklė	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	3
Barbora	-	-	1	4	-	1	-	-	-	2	8
Marcelė	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	4

Judita	-	-	-	1	1	2	1	1	1	1	8
Justina	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Jozapota	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	4
Domicelė	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Elžbieta	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2
Karolina	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2
Angelė	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Leonora	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Marta	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Bogumila	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	2
Margarita	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Pranciška	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Eleonora	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Domicelė	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Uršulė	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Apolonija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Aloiza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Liucija	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

10e lentelė. Mergaičių vardai Joniškyje (1794 – 1800 m.). Lentelė parengta pagal 1775 — 1790 m., 1794 – 1798 m., 1798 – 1803 m. Jonišio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų; 1791 – 1793 m. Jonišio RKB metrikose nėra).

Metai Vardai	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	Viso
Elžbieta	15	16	18	25	27	21	11	133
Ona	32	23	32	37	36	28	28	216
Felicija	1	-	2	-	-	-	-	3
Marta	6	4	-	4	9	5	12	40
Uršulė	10	12	10	24	14	17	21	118
Viktorija	1	1	8	6	2	3	2	23
Magdalena	15	21	8	10	13	14	18	99
Dorotėja	1	1	2	2	5	4	1	16
Rosalija	11	13	8	15	20	23	10	100
Gertrūda	2	-	2	1	2	5	4	16
Elena	16	17	15	21	18	24	18	129
Barbora	13	11	11	17	19	17	12	100
Agota	2	4	4	4	5	2	2	23
Agnė	4	3	-	-	4	5	3	19
Justina	2	1	-	1	1	-	-	5
Kotryna	5	8	7	12	5	2	4	43
Veronika	2	2	6	6	4	6	1	27
Liudovika	1	1	2	-	1	2	2	9
Teresė	4	6	3	4	4	5	1	27
Margarita	1	1	2	1	2	2	-	9
Marijona	9	4	9	11	10	12	11	66
Julijona	4	2	2	4	1	3	5	22
Jozapota	2	2	3	4	3	7	6	27
Brigita	6	2	1	4	8	8	8	37
Petronėlė	2	3	4	2	1	1	-	13
Teklė	1	-	-	-	-	-	1	2
Ieva	3	-	2	3	-	-	1	9
Eleonora	2	1	4	7	8	8	11	41

Konstancija	2	-	2	4	2	3	4	17
Domicelė	2	1	-	-	-	1	1	5
Karolina	1	-	1	-	1	-	1	4
Apolonija	1	-	-	1	-	4	4	10
Teodora	-	1	-	-	-	-	-	1
Anastazija	-	2	-	2	2	3	3	12
Kunigunda	-	2	-	1	-	-	-	3
Kristina	-	2	1	1	1	2	1	8
Rožė	-	1	-	1	2	2	-	6
Sesilija	-	1	1	-	1	-	1	4
Antanina	-	1	-	1	1	1	-	4
Jadvyga	-	1	2	2	2	1	3	11
Angelė	-	-	2	6	-	1	-	9
Emilija	-	-	1	-	-	-	-	1
Suzana	-	-	1	-	-	-	-	1
Salomėja	-	-	1	-	-	1	-	2
Liucija	-	-	1	-	-	1	2	4
Bogumila	-	-	1	-	1	-	-	2
Joana	-	-	1	-	-	-	2	3
Judita	-	-	-	1	2	2	-	5
Leonarda	-	-	-	1	-	-	-	1
Regina	-	-	-	1	-	-	-	1
Liudgarda	-	-	-	1	-	-	-	1
Teofilė	-	-	-	-	1	-	1	2
Sofija	-	-	-	-	1	2	1	4
Monika	-	-	-	-	1	1	1	3
Paulina	-	-	-	-	1	-	-	1
Eliza	-	-	-	-	-	1	-	1
Hana	-	-	-	-	-	5	-	5
Scholastika	-	-	-	-	-	-	1	1
Ema	-	-	-	-	-	-	1	1

10e¹ lentelė. Mergaičių vardai Merkinėje (1791 – 1800 m.). Lentelė parengta pagal 1788 - 1797 m., 1797 - 1803m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai Vardas	1791	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	Viso
Viktorija	2	3	1	1	1	1	6	3	4	6	28
Agota	6	8	2	3	5	1	6	1	5	5	42
Marijona	25	25	14	20	24	18	16	17	26	15	200
Regina	5	8	4	4	1	2	4	5	6	8	47
Kristina	4	11	15	13	2	4	11	14	5	4	83
Konstancija	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Ieva	5	5	-	5	1	3	4	2	2	-	27
Agnietė	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Kotryna	8	8	6	4	4	5	7	7	4	4	57
Ona	4	7	7	10	1	11	6	14	6	6	72
Magdalena	5	1	2	1	-	-	1	1	2	2	15
Elena	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3
Cecilija	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Rozalija	13	12	16	3	6	5	5	5	4	10	79
Judita	3	1	1	1	2	1	5	2	4	1	21

Karolina	-	1	1	1	-	1	-	2	-	-	6
Barbora	-	4	1	1	-	2	1	-	-	-	9
Julijona	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	4
Sofija	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	3
Terese	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	3
Pranciška	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	3
Margarita	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1	3
Klara	-	1	-	-	-	1	-	-	2	1	5
Rožė	-	5	-	1	2	8	5	4	2	-	27
Juozapota	-	-	2	1	1	1	-	-	-	-	5
Petronėlė	-	-	2	-	3	-	1	1	-	-	7
Elžbieta	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	3
Kunigunda	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Brigita	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	3
Uršulė	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	3
Teofilė	-	-	1	1	-	1	-	--	-	-	3
Marta	-	-	-	1	1	3	6	1	3	2	17
Honorata	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Julija	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Marcelė	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Gertrūda	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Teklė	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	4
Jacinta	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	3
Liudvika	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	3
Eleonora	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Liucija	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Anastazija	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Apolonija	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Paulina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Angelė	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

11a lentelė. Berniukų vardai Joniškyje (1748 – 1759 m.). Lentelė parengta pagal 1748–1765 m. Jonišio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai \ Vardas	1748	1749	1750	1751	1752	1753	1754	1755	1756	1757	1758	1759	Viso
Tomas	2	3	7	8	6	7	6	7	13	6	5	3	73
Martynas	18	19	12	7	13	12	14	16	12	-	13	21	157
Antanas	4	1	3	4	2	8	3	7	3	5	8	3	49
Kasparas	2	-	3	2	7	-	1	-	-	3	10	1	29
Kazimieras	16	8	16	7	4	8	9	17	16	13	1	10	115
Jokūbas	11	7	3	5	6	9	10	9	9	17	10	10	106
Steponas	3	5	5	2	2	4	1	8	8	8	7	5	58
Juozapas	28	16	17	17	10	19	11	19	22	17	20	30	216
Tadas	17	9	9	13	7	11	13	15	13	18	6	11	142
Matas	8	5	5	20	5	10	1	3	5	10	7	7	86
Mykolas	7	8	9	10	3	5	7	10	6	7	2	9	83
Dominykas	2	3	1	1	3	5	3	-	7	6	2	-	33
Rafaelis	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Stanislovas	7	5	6	3	4	4	5	5	5	3	5	5	57
Saliamonas	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Gabrielis	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	3
Jurgis	4	10	9	13	7	14	6	10	12	5	7	19	86

Filipas	-	-	1	1	1	4	-	1	-	1	9
Feliksas	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	4
Bonifacijus	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Kajetanas	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2
Julijonas	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Joachimas	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	4
Saliamonas	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2
Rafaelis	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	3
Adalbertas	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2
Leo	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Rokas	-	-	-	-	1	-	1	1	-	2	5
Melchioras	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2
Benediktas	-	-	-	-	-	1	2	-	1	3	7
Ferdinandas	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Krizostomas	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Liudvikas	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Aleksandras	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3	5
Anastazijus	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Aloizijus	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2
Jeronimas	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Kristoforas	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	3
Ambrosijus	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Romualdas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Sebastianas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Bonaventūra	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Lukas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Vladislovas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Menelajas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

11c¹ lentelė. Berniukų vardai Merkinėje (1771 – 1780 m.). Lentelė parengta pagal 1768 - 1778 m., 1778 - 1788 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai	1771	1772	1773	1774	1775	1776	1777	1778	1779	1780	Viso
Vardas											
Matas	16	7	3	8	10	11	7	10	11	8	91
Vincas	3	9	2	2	2	2	6	-	3	4	33
Kristoforas	2	1	8		1	3	-	3	-	2	20
Jonas	18	4	1	6	5	9	7	10	11	12	83
Juozapas	2	3	2	1	3	4	6	1	3	5	30
Pranciškus	1	-	-	-	1	3	1	1	1	-	8
Jurgis	4	3	3	5	3	6	8	4	2	5	43
Jokūbas	6	3	8	2	6	6	1	4	4	5	45
Stanislovas	1	2	4	1	-	2	1	-	2	3	16
Mykolas	3	3	4	2	5	1	-	8	4	4	34
Antanas	1	4	1	3	2	-	6	7	2	3	29
Petras	1	2	1	4	2	-	3	2	2	-	17
Ignas	4	1	-	-	1	3	-	-	-	1	10
Laurynas	5	3	1	-	1	2	-	5	7	2	26
Dominykas	3	1	2	2	-	2	-	-	1	-	11
Bartolomiejus	1	1	5	-	3	-	2	2	2	-	16
Mateušas	2	4	6	2	1	5	6	2	1	-	29

Simonas	1	6	6	4	1	3	6	5	4	6	42
Martynas	1	3	5	2	3	4	2	1	1	7	29
Andrius	1	1	6	1	1	6	4	2	3	8	33
Tomas	-	5	5	1	1	-	-	3	3	3	21
Kazimieras	-	3	3	1	-	2	4	2	6	1	22
Steponas	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	3
Pijus	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Florijonas	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2
Nikolas	-	-	1	-	3	1	1	3	-	-	9
Paulius	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Adomas	-	-	-	2	1	-	1	-	-	1	5
Ignacijus	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Jeronimas	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Karolis	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Marcelijus	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Filipas	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Deogratas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Aleksėjus	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Teodoras	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Augustinas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

11d lentelė. Berniukų vardai Joniškyje (1781 – 1790 m.). Lentelė parengta pagal 1775 — 1790 m. Joniškio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai \ Vardas	1781	1782	1783	1784	1785	1786	1787	1788	1789	1790	Viso
Jonas	26	22	26	26	34	27	16	26	27	22	252
Kasparas	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gasparas	2	6	8	3	4	8	1	5	2	1	40
Kazimieras	16	15	16	26	19	25	19	28	15	14	193
Ignas	11	12	5	8	6	6	10	4	14	13	77
Dominykas	5	1	5	6	5	2	1	3	-	-	28
Martynas	23	17	18	18	17	27	18	20	12	2	172
Viktoras	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Matas	13	5	6	5	7	2	4	4	7	14	67
Laurynas	2	7	8	2	3	4	6	4	3	7	46
Mateušas	12	16	21	12	12	14	14	15	4	2	122
Juozapas	33	32	27	33	35	34	39	24	24	24	295
Tadas	20	10	12	11	15	12	3	-	12	5	99
Pranciškus	6	4	10	7	12	2	4	3	5	12	65
Vincas	10	8	10	9	10	6	3	4	7	4	71
Petras	6	5	5	2	6	4	4	7	4	2	45
Benediktas	6	3	2	5	2	5	5	2	3	2	35
Stanislovas	8	4	12	3	8	6	8	4	4	3	60
Jurgis	10	15	17	10	12	11	12	9	11	12	119
Adomas	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	4
Nikodemas	3	5	1	1	3	1	3	1	3	2	21
Antanas	3	3	7	4	3	5	4	-	5	1	35
Adalbertas	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
Jokūbas	8	11	9	7	6	4	3	8	4	6	66
Pilypas	2	1	1	2	3	2	1	2	-	-	14

Florijonas	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Aloyzas	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Silvestras	2	-	-	-	1	-	-	1	1	1	6
Bartolomiejus	6	4	6	4	3	4	3	5	2	-	37
Tomas	11	6	12	12	7	8	7	7	7	1	78
Rokas	2	1	2	2	4	-	4	2	2	1	18
Joachimas	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3
Nikolajus	4	1	1	1	7	-	3	1	2	-	20
Izidorius	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Mykolas	7	9	5	7	6	6	3	7	5	4	59
Augustinas	1	-	1	-	2	3	-	1	-	-	8
Aleksandras	1	1	-	1	-	1	-	-	-	1	5
Davidas	1	-	-	-	-	2	-	2	1	-	6
Andrius	3	3	5	2	-	-	2	2	4	5	26
Steponas	3	2	4	2	4	4	6	2	2	1	30
Gabrielis	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	3
Kajetonas	-	1	-	1	2	-	-	-	-	1	5
Liutauras	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Simonas	-	1	3	3	5	3	2	5	3	-	25
Rapolas	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-	5
Klemensas	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Paulius	-	1	-	-	1	-	1	1	-	-	4
Anupras	-	1	2	-	-	2	1	-	-	-	6
Feliksas	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Lukas	-	-	1	1	-	-	-	1	-	1	4
Henrikas	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	3
Kiprijonas	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2
Ferdinandas	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Bazilijus	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Leopoldas	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Leo	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	3
Karolis	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Modestas	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Natas	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Krizostomas	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Kristoforas	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	3
Zenonas	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Tadeušas	-	-	-	-	-	-	10	9	-	-	19
Bonifacijus	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Raimondas	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Felicijus	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Jeronimas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Večislovas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Marcelijus	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Serafinas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Dominykas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Fortūnatas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Gaudentijus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Ubaldas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

11d¹ lentelė. Berniukų vardai Merkinėje (1781 – 1790 m.). Lentelė parengta pagal 1778 - 1788 m., 1788 - 1797 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

11e lentelė. Berniukų vardai Joniškyje (1794 – 1800 m.). Lentelė parengta pagal 1775 — 1790 m., 1794 – 1798 m., 1798 – 1803 m. Jonišio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų; 1791 – 1793 m. Jonišio RKB metrikose nėra).

Metai Vardai	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	Viso
Mykolas	11	8	10	4	8	9	6	56
Jeronimas	2	-	-	1	-	1	-	4
Benediktas	1	2	2	3	3	6	2	19
Matas	4	5	6	6	6	4	8	39
Kazimieras	12	10	6	18	13	23	18	100
Juozapas	18	27	24	26	35	47	21	198
Jurgis	14	7	11	14	10	12	8	76
Adalbertas	1	-	-	1	-	-	-	2
Jonas	23	19	18	39	31	31	22	183
Ignas	3	14	15	13	14	12	13	84
Vincas	6	14	10	12	11	12	8	73
Pranciškus	11	11	7	13	11	9	7	69
Izidorius	1	1	-	-	-	1	1	4
Konstantinas	1	-	-	-	-	-	1	2
Martynas	13	11	17	17	18	12	11	99
Jokūbas	3	6	5	2	9	1	1	27
Stanislovas	5	6	5	13	12	8	4	53
Mateušas	6	15	11	9	9	4	-	54
Antanas	1	2	6	5	5	-	1	20
Tadeušas	10	12	13	10	13	11	11	80
Adomas	1	1	-	2	-	1	1	6
Tomas	7	8	7	13	9	12	10	66
Laurynas	2	1	2	1	-	5	2	13
Rokas	4	1	2	2	3	-	3	15
Leonas	1	1	-	-	-	2	1	5
Bartolomėjus	2	4	4	4	5	3	6	28
Augustinas	2	1	1	1	3	3	3	14
Dominykas	1	2	5	3	4	5	2	22
Justinas	1	-	-	1	-	1	-	3
Sebastianas	1	-	1	-	-	-	-	2
Leonardas	1	-	-	-	-	-	-	1
Simonas	1	2	5	5	2	2	-	17
Andrius	3	4	4	3	4	3	4	25
Gasparas	1	2	1	5	5	2	4	20
Steponas	1	-	7	5	5	7	3	28
Kristoforas	-	2	-	1	1	-	3	7
Kristupas	-	1	-	-	-	-	-	1
Teofilijus	-	1	-	-	-	1	-	2
Felicijonas	-	2	1	1	1	-	-	5
Liucijus	-	1	-	-	-	-	-	1
Dovydas	-	1	1	1	1	1	1	6
Gabrielis	-	1	-	-	-	-	2	3
Aleksandras	-	1	-	2	4	5	2	14
Kasparas	-	1	-	-	-	-	-	1
Florencijus	-	1	-	-	-	-	-	1
Pilypas	-	1	2	4	2	2	-	11
Petras	-	3	6	5	7	5	2	28
Nikolajus	-	2	4	4	2	-	1	13

Paulius	-	1	2	-	2	1	2	8
Kajetanas	-	1	1	1	-	-	-	3
Klemensas	-	1	-	-	-	-	-	1
Viktoras	-	-	1	-	-	-	-	1
Bernardas	-	-	1	-	-	-	-	1
Raimondas	-	-	1	1	-	-	-	2
Tadas	-	-	-	2	-	-	-	2
Silvestras	-	-	-	1	-	-	1	2
Laurynas	-	-	-	-	3	-	-	3
Večislovas	-	-	-	-	1	-	-	1
Ksaveras	-	-	-	-	1	-	-	1
Teodoras	-	-	-	-	1	-	-	1
Nikodemas	-	-	-	-	-	2	1	3
Bonifacijus	-	-	-	-	-	1	-	1
Karolis	-	-	-	-	-	1	2	3
Anupras	-	-	-	-	-	1	-	1
Gaudentas	-	-	-	-	-	-	1	1
Bonaventūras	-	-	-	-	-	-	1	1
Joachimas	-	-	-	-	-	-	1	1

11e¹ lentelė. Berniukų vardai Merkinėje (1781 – 1790 m.). Lentelė parengta pagal 1778 - 1788 m., 1788 - 1797 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis; paryškintu šriftu pažymėti 10 populiariausių vardų).

Metai \ Vardas	1791	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	Viso
Martynas	8	2	3	2	1	1	2	2	4	4	29
Matas	5	20	3	14	7	10	8	9	14	7	97
Juozapas	5	8	2	2	5	4	6	3	7	3	45
Kazimieras	3	10	6	2	3	-	5	4	5	3	41
Pranciškus	2	-	-	1	1	2	2	3	1	-	12
Tomas	5	5	3	5	2	4	8	4	5	7	48
Kristoforas	4	1	2	-	-	1	3	1	1	-	13
Jurgis	2	3	5	3	5	-	4	4	5	7	38
Vincas	7	5	2	5	2	1	8	3	4	5	42
Jokūbas	8	5	7	3	3	7	2	2	4	3	44
Jonas	13	14	9	15	12	16	16	16	12	10	133
Petras	7	2	2	3	1	3	1	2	1	6	28
Antanas	3	5	3	2	2	4	7	4	6	5	41
Leonardas	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	3
Boneventūras	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kiprianas	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Laurynas	3	2	-	1	1	1	2	3	2	-	15
Bartolomėjus	4	2	1	-	2	3	2	-	1	1	16
Bernardas	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	3
Augustas	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Mykolas	8	5	5	2	4	6	5	6	2	5	48
Viktoras	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Mateušas	1	-	2	-	1	1	4	6	5	4	24
Simonas	12	3	8	8	3	4	3	11	6	-	58
Andrius	2	4	4	5	4	4	4	3	6	5	41
Nikolas	1	2	1	-	1	1	2	-	-	-	8

Karolis	-	3	1	-	-	1	1	-	-	-	6
Stanislovas	-	2	3	1	1	-	1	1	-	1	10
Nikodemas	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2
Žygimantas	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	2
Botvidas	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ignas	-	2	-	2	-	2	2	1	3	4	16
Dominykas	-	1	3	4	1	2	2	4	1	2	20
Lukas	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Adomas	-	-	1	1	-	1	-	2	3	-	8
Joachimas	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Aleksandras	-	-	2	-	1	-	-	-	-	2	5
Teodoras	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Steponas	-	-	2	-	-	1	1	1	-	-	5
Klemensas	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	2
Paulius	-	-	-	1	2	-	-	-	1	1	5
Valentinas	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Anastazas	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Benediktas	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2
Tadas	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Anupras	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Otonas	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Markas	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Augustinas	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	3
Hilarijus	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Kornelijus	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Dionisas	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Julius	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Ferdinandas	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Ambrozijus	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Justinas	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Tadeušas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Leonardas	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Ipolitas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1

12a lentelė. Gimimas Joniškyje pagal kilmės vietą ir padėtį (1748 – 1776). Lentelė parengta pagal 1748–1765 m., 1771–1775 m., 1775–1790 m. Jonišchio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygų duomenis. Sudarė V. Gudaitė. (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis), Jonišchio miesto pavyzdys įtraukiamas tik tuomet jei tėvai iš Jonišchio arba visi (tėvai/kūmai) iš jo)

Metai	Joniškis			Apylinkė			Viso
	Pavainikis	Santuoka	Kilmingas	Pavainikis	Santuoka	Kilmingas	
1748	3	75	-	3	304	-	385
1749	4	51	1	3	297	-	356
1750	-	59	1	5	299	1	365
1751	5	61	-	7	330	-	403
1752	1	76	-	5	235	-	317
1753	1	72	-	7	311	1	392
1754	2	51	-	3	312	1	369
1755	3	65	1	7	319	1	396
1756	-	64	-	3	301	2	370
1757	1	59	-	6	308	1	375
1758	-	59	-	3	288	1	321

1759	-	65	-	5	377	-	447
1760	-	74	-	3	341	-	418
1761	2	64	-	2	311	1	380
1762	2	60	1	6	292	1	438
1763	1	72	-	3	334	-	410
1764	-	73	-	3	360	-	436
1765	1	71	-	-	327	-	399
1766	1	67	-	5	365	-	438
1767	1	55	-	1	357	1	415
1768	3	75	-	4	328	-	410
1769	1	36	-	3	323	-	363
1770	1	69	-	-	320	-	390
1771	2	54	-	4	324	-	386
1772	2	61	1	6	313	1	384
1773	-	49	-	4	353	-	406
1774	-	48	-	11	387	3	449
1775	1	68	-	1	337	-	407
1776	1	86	-	2	354	-	443
1777	-	64	1	1	358	-	424
1778	2	82	-	14	390	2	490
1779	8	84	-	14	385	1	492
1780	7	81	-	13	391	2	494
1781	7	82	1	9	420	1	520
1782	3	70	1	10	398	-	482
1783	2	46	-	6	444	-	498
1784	2	65	-	10	408	1	486
1785	3	61	-	10	279	1	354
1786	2	57	-	8	422	1	490
1787	-	47	-	-	368	-	415
1788	2	50	-	-	374	-	426
1789	2	54	-	3	332	-	391
1790	-	32	-	1	268	-	301
1794	5	53	-	-	269	-	354
1795	1	40	1	2	345	-	389
1796	-	50	-	2	354	-	406
1797	-	64	-	6	452	1	523
1798	2	65	-	3	445	-	515
1799	1	64	-	11	448	-	524
1800	3	45	-	3	381	-	432

12b lentelė. Gimimas Merkinėje pagal kilmės vietą ir padėtį. Lentelė parengta pagal 1778 - 1788 m., 1788 - 1797 m. Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į Dangų Romos katalikų bažnyčios gimimo metrikos knygos duomenis. Sudarė V. Gudaitė. . (Pastabos: pasirinktas laiko intervalas – 1 metai (sausis – gruodis), Merkinės miesto pavyzdys įtraukiamas tik tuomet jei tėvai iš Merkinės arba visi (tėvai/kūmai) iš jo)

Metai	Merkinė			Apylinkė			Viso
	Pavainikis	Santuoka	Kilmingas	Pavainikis	Santuoka	Kilmingas	
1748	1	10	-	-	87	-	98
1749	-	11	-	1	104	-	116
1750	-	11	-	2	124	-	137
1751	-	11	-	-	103	2	115
1752	1	5	-	2	147	1	156
1753	1	16	-	1	109	-	127
1754	-	22	1	-	125	1	149
1755	-	9	-	-	110	1	130
1756	-	15	1	-	142	3	160
1757	-	26	-	-	119	1	146
1758	1	19	-	3	125	4	152
1759	-	22	3	-	164	4	193
1760	-	27	-	-	168	2	197
1761	-	18	-	3	158	1	180
1762	1	22	-	2	127	4	155
1763	-	26	-	-	160	2	188
1764	1	17	-	-	124	-	142
1765	2	27	-	-	148	1	178
1766	-	26	-	-	151	1	184
1767	2	20	4	-	135	-	161
1768	-	27	-	1	169	3	200
1769	-	27	-	-	123	1	151
1770	-	17	-	-	150	1	168
1771	-	22	-	-	113	-	135
1772	-	14	1	-	102	-	117
1773	1	17	-	1	130	-	149
1774	-	19	1	-	93	1	114
1775	-	22	-	-	95	2	119
1776	-	13	1	1	117	6	138
1777	1	22	1	1	98	5	129
1778	-	26	1	-	113	1	141
1779	-	23	1	2	122	-	148
1780	-	24	-	-	127	-	151
1781	-	20	-	-	98	-	118
1782	1	14	-	-	95	1	111
1783	2	24	-	-	116	2	144
1784	-	14	-	1	95	2	112
1785	-	27	-	1	125	2	155
1786	2	24	1	-	102	6	134
1787	-	16	-	-	101	8	125
1788	3	35	-	1	124	6	169
1789	1	25	1	1	110	9	147

1790	1	27	2	-	114	13	157
1791	1	24	1	3	159	5	193
1792	1	34	-	4	168	17	221
1793	-	26	2	6	119	10	163
1794	-	26	1	1	128	6	162
1795	2	30	-	1	92	5	130
1796	2	14	-	3	133	2	154
1797	3	31	-	1	159	8	202
1798	-	17	-	2	159	5	183
1799	1	23	-	1	158	1	184
1800	4	25	1	5	124	-	159

13 lentelė. Mirtys Joniškyje ir Merkinėje pagal lytį. Parengta pagal Jonišio RKB mirties metrikų knyga. 1772 – 1802 m. ir Merkinės RKB mirties metrikų knyga. 1757 - 1812 m. Lentelę parengė V. Gudaitė (Pastaba. Imtis vieni metai sausis – gruodis)

Metai	JONIŠKIS			MERKINĖ		
	Vyras	Moteris	Viso	Vyras	Moteris	Viso
1757	-	-	-	2	1	3
1758	-	-	-	21	16	37
1759	-	-	-	7	10	17
1760	-	-	-	10	5	15
1761	-	-	-	8	17	25
1762	-	-	-	9	18	27
1763	-	-	-	6	12	18
1764	-	-	-	-	-	-
1765	-	-	-	13	11	24
1766	-	-	-	12	7	19
1767	-	-	-	11	17	28
1768	-	-	-	16	14	30
1769	-	-	-	11	9	20
1770	-	-	-	2	3	5
1771	-	-	-	-	-	-
1772	42	33	75	4	7	11
1773	9	13	22	6	15	21
1774	21	19	40	9	5	14
1775	79	60	139	-	-	-
1776	71	80	151	26	24	50
1777	65	61	126	40	45	85
1778	65	63	128	31	27	58
1779	78	66	144	35	23	58
1780	114	99	213	26	29	55
1781	79	58	137	28	30	58
1782	73	53	126	25	29	54
1783	77	71	148	31	32	63
1784	96	98	194	28	24	52
1785	61	70	131	34	21	55
1786	50	45	95	51	53	104
1787	86	96	182	54	47	101
1788	112	121	233	39	43	82

1789	80	63	143	30	23	53
1790	94	91	185	44	37	81
1791	76	64	140	28	37	65
1792	57	41	98	69	38	107
1793	113	104	217	73	63	133
1794	73	73	146	61	64	125
1795	90	72	162	87	84	171
1796	77	47	144	44	50	94
1797	57	54	111	30	41	71
1798	130	94	224	46	50	96
1799	108	119	227	61	68	129
1800	81	40	121	43	52	95

14 a lentelė. Jonišio gyventojų mirtys pagal mėnesius. Parengta pagal Jonišio RKB mirties metrikų knyga. 1772 – 1802 m. Lentelę parengė V. Gudaitė (Pastaba. Imtis vieni metai sausis – gruodis)

Mėn. Metai	Sausis	Vasaris	Kovas	Balandis	Gegužė	Birželis	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	Spalis	Lapkritis	Gruodis	Viso
1772	-	4	2	3	-	21	11	4	12	-	4	2	75
1773	-	-	-	-	-	-	3	5	-	5	5	4	22
1774	5	9	6	9	6	5	-	-	-	-	-	-	40
1775	8	11	22	16	15	8	8	8	5	13	7	16	137
1776	18	12	20	16	15	12	15	8	8	1	10	15	151
1777	14	10	15	29	26	8	5	6	4	-	4	5	126
1778	1	9	5	18	18	13	10	16	12	14	7	7	130
1779	18	10	17	19	12	14	15	6	10	4	4	6	135
1780	9	12	27	36	25	18	19	17	16	13	12	13	217
1781	6	13	14	27	13	16	8	9	17	3	7	6	139
1782	6	11	18	12	18	17	7	12	5	4	8	9	127
1783	11	11	20	20	8	11	10	11	16	9	12	6	145
1784	14	9	6	11	21	6	4	17	29	33	26	20	196
1785	12	10	29	13	20	16	7	10	6	1	2	5	131
1786	-	3	6	7	14	17	9	9	12	7	11	1	96
1787	9	5	17	20	19	26	18	20	9	8	19	12	182
1788	19	25	44	25	22	29	16	15	12	8	14	12	241
1789	13	15	11	16	11	8	12	12	11	10	12	15	146
1790	16	14	21	24	18	16	12	11	15	7	16	16	186
1791	15	13	11	16	20	14	10	20	10	6	7	3	145
1792	9	8	8	7	9	4	9	8	11	11	8	7	99
1793	11	19	24	28	26	32	15	20	12	12	11	8	218
1794	16	21	33	26	9	11	-	-	7	-	6	16	145
1795	9	8	14	32	32	25	11	10	11	6	6	9	173
1796	14	12	18	11	13	4	10	8	8	-	5	12	115
1797	5	8	8	12	9	12	9	10	13	7	8	9	110
1798	12	7	19	12	13	17	19	23	37	16	25	24	224
1799	16	21	30	28	10	22	13	12	25	10	15	25	227
1800	-	5	25	13	8	10	15	5	10	14	11	5	121

14 b lentelė Merkinės gyventojų mirtys pagal mėnesiu. Parengta pagal Merkinės RKB mirties metrikų knyga. 1757 - 1812 m. Lentelę parengė V. Gudaitė (Pastaba. Imtis vieni metai sausis – gruodis)

Mėn. Metai	Sausis	Vasaris	Kovas	Balandis	Gegužė	Birželis	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	Spalis	Lapkritis	Gruodis	Viso
1757	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3
1758	2	2	7	1	5	1	1	1	3	2	1	6	32
1759	3	3	3	3	-	-	1	3	-	-	-	1	17
1760	-	1	1	-	4	1	2	3	1	1	1	-	15
1761	1	-	3	2	3	1	2	2	2	2	1	2	21
1762	1	-	3	2	4	1	3	3	-	1	6	3	27
1763	1	4	-	-	-	3	1	4	1	2	-	2	18
1765	2	4	2	3	1	3	2	2	3	1	-	-	23
1766	1	1	2	2	5	2	1	1	1	2	1	-	19
1767	1	3	3	1	5	2	2	2	2	1	3	1	26
1768	2	4	2	2	9	5	2	1	1	1	-	3	32
1769	1	-	2	2	2	2	3	3	-	1	2	1	19
1770	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
1772	-	1	-	-	-	4	-	-	-	2	2	2	11
1773	2	2	2	3	4	1	-	-	-	1	-	-	15
1774	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	3
1775	-	2	3	-	-	2	-	-	-	1	2	-	10
1776	1	-	-	2	1	1	1	1	11	13	9	8	48
1777	12	3	4	8	8	8	7	10	5	8	4	7	84
1778	3	3	5	10	8	6	7	3	1	2	2	7	57
1779	5	6	5	7	8	3	2	6	6	3	5	6	62
1780	8	5	5	3	5	6	1	5	2	3	2	8	53
1781	11	8	5	11	5	3	4	3	-	4	1	4	61
1782	12	-	9	5	8	-	4	7	4	1	1	3	54
1783	2	3	6	6	7	5	11	6	4	2	4	7	63
1784	6	11	-	5	3	8	4	3	5	3	3	-	51
1785	2	3	3	7	3	5	1	1	4	-	17	8	54
1786	19	11	14	9	10	6	10	11	4	7	6	9	116
1787	8	11	18	18	12	3	4	4	4	5	7	6	100
1788	4	2	7	6	6	12	14	9	11	5	8	4	88
1789	3	8	3	3	7	3	7	4	2	6	3	5	54
1790	8	5	8	9	4	4	8	5	9	9	5	7	81
1791	5	13	-	6	4	9	7	3	2	7	4	7	62
1792	6	7	6	7	4	8	3	5	6	8	20	12	92
1793	11	20	16	11	6	10	11	9	3	10	4	18	129
1794	14	6	10	7	25	9	9	17	7	3	7	19	133
1795	16	2	18	15	16	12	-	13	11	3	5	13	142
1796	7	-	8	11	12	10	9	10	7	-	9	8	91
1797	22	4	6	11	6	7	2	4	3	7	-	-	72
1798	2	13	17	10	11	8	7	9	2	6	7	4	96
1799	9	2	5	8	3	1	5	15	8	3	26	34	119
1800	15	37	20	11	20	8	3	4	3	3	-	17	141

15 a. lentelė. Vyrų mirtys pagal amžiaus grupes Joniškyje. Parengta pagal Joniškio RKB mirties metrikų knygą. 1772 – 1802 m.. Lentelę parengė V. Gudaitė (Pastaba. Imtis vieni metai sausis – gruodis)

METAİ	<5	6 – 15	16 - 25	26 - 35	36 - 45	46 - 55	56 – 64	65<
1772	15	2	4	6	4	9	1	1
1773	1	-	4	1	3	-	-	-
1774	9	1	3	4	1	-	1	2

1775	31	4	4	10	7	7	6	10
1776	36	10	3	5	3	-	2	12
1777	30	4	5	3	4	6	3	8
1778	19	5	6	9	4	7	6	8
1779	21	4	3	3	6	21	5	15
1780	42	5	8	8	14	7	6	23
1781	23	1	3	3	7	10	6	23
1782	14	1	5	10	7	8	4	21
1783	26	7	3	5	10	2	5	16
1784	57	5	1	3	4	8	4	12
1785	22	4	4	2	5	6	2	11
1786	11	-	3	8	9	3	9	5
1787	43	3	3	2	3	12	8	5
1788	27	2	6	6	13	21	23	13
1789	28	3	4	-	8	15	12	7
1790	43	5	7	4	10	9	9	7
1791	26	6	9	4	6	10	11	4
1792	24	3	2	2	3	4	10	8
1793	57	8	2	4	10	10	13	9
1794	36	6	3	7	9	2	2	8
1795	25	5	4	5	10	13	10	18
1796	22	1	2	5	13	9	8	16
1797	16	7	5	2	5	5	4	13
1798	74	10	9	9	3	4	3	18
1799	55	7	6	7	9	7	3	14
1800	30	4	3	5	6	12	6	5

15 b lentelė. Vyrų mirtys pagal amžiaus grupes Merkinėje. Parengta pagal Merkinės RKB mirties metrikų knyga. 1757 - 1812 m. Lentelę parengė V. Gudaitė (Pastaba. Imtis vieni metai sausis – gruodis)

METAI	<5	6 – 15	16 - 25	26 - 35	36 - 45	46 - 55	56 – 64	65<
1768	5	1	1	-	4	1	1	2
1769	4	1	2	2	-	-	-	2
1770	1	-	-	-	1	-	-	-
1772	1	2	-	1	-	-	-	-
1773	3	1	-	-	1	1	-	-
1774	3	1	-	-	1	1	2	1
1776	23	-	1	-	1	-	-	1
1777	23	5	1	3	2	3	1	2
1778	26	1	1	-	-	2	-	1
1779	20	5	1	1	-	2	4	2
1780	10	4	1	-	2	4	1	4
1781	18	1	-	1	-	2	3	3
1782	7	1	-	1	3	3	7	3
1783	12	3	-	2	4	5	4	1
1784	11	1	2	-	3	3	2	6
1785	15	2	1	3	3	4	2	4
1786	21	4	4	2	1	3	8	8
1787	24	5	4	2	-	3	8	8
1788	26	1	2	3	1	2	2	2
1789	15	3	2	1	2	2	-	5
1790	24	1	3	1	-	1	4	10
1791	16	2	-	1	2	-	1	6
1792	28	4	2	2	3	5	3	12
1793	26	6	3	5	6	5	4	15

1794	30	7	3	4	4	5	2	6
1795	25	5	6	7	15	7	13	9
1796	25	3	4	-	4	2	1	5
1797	16	4	1	1	3	3	1	1
1798	26	5	3	3	1	3	1	4
1799	21	11	3	7	4	3	1	10
1800	24	3	2	3	5	-	2	4

16 a lentelė Moterų mirtys pagal amžiaus grupes Joniškėje. Parengta pagal Joniškio RKB mirties metrikų knyga. 1772 – 1802 m. Lentelę parengė V. Gudaitė (Pastaba. Imtis vieni metai sausis – gruodis)

METAİ	<5	6 – 15	16 - 25	26 - 35	36 - 45	46 - 55	56 – 64	65<
1772	6	-	-	6	7	2	1	1
1773	1	4	2	2	-	3	1	-
1774	3	-	3	7	2	3	-	1
1775	26	1	9	6	5	6	3	4
1776	43	7	5	11	4	1	3	6
1777	22	5	5	5	4	7	7	6
1778	25	1	7	8	7	4	2	8
1779	26	3	4	9	7	6	4	7
1780	49	6	6	3	7	3	8	15
1781	22	2	3	6	5	6	5	7
1782	12	3	7	4	8	5	3	9
1783	25	5	4	7	6	3	2	18
1784	46	13	4	5	6	2	8	11
1785	17	3	8	6	6	3	5	19
1786	12	2	5	4	1	8	7	4
1787	33	7	3	1	16	10	10	8
1788	29	2	5	13	8	19	24	19
1789	21	4	7	4	2	11	5	7
1790	32	11	5	6	6	9	10	11
1791	22	4	2	5	4	4	14	9
1792	17	2	-	3	3	3	9	4
1793	55	4	7	8	4	9	14	3
1794	31	5	8	7	5	6	3	8
1795	25	6	4	5	4	5	6	16
1796	12	2	5	9	4	10	3	2
1797	13	2	5	2	7	7	4	14
1798	50	7	7	6	2	4	5	13
1799	44	7	4	4	8	6	1	25
1800	19	5	3	2	3	5	6	7

16 b lentelė Moterų mirtys pagal amžiaus grupes Merkinėje. Parengta pagal Jonišio RKB mirties metrikų knyga. 1772 – 1802 m.. Lentelę parengė V. Gudaitė (Pastaba. Imtis vieni metai sausis – gruodis)

METAİ	<5	6 – 15	16 - 25	26 - 35	36 - 45	46 - 55	56 – 64	65<
1768	9	1	-	-	2	-	-	2
1769	4	1	1	1	-	2	-	-
1770	1	-	1	-	-	-	-	1
1772	5	-	-	-	-	-	1	1
1773	6	-	-	-	2	-	1	-
1774	-	2	1	1	1	-	-	-
1776	18	-	1	1	-	1	1	2
1777	28	8	2	2	1	1	1	2
1778	19	4	-	2	1	-	-	-
1779	13	2	1	-	-	2	1	5
1780	6	2	3	4	3	4	3	4
1781	19	3	-	1	2	2	2	2
1782	14	2	1	-	2	5	5	-
1783	14	5	2	2	3	4	2	-
1784	8	-	1	3	5	1	2	-
1785	11	2	2	4	2	-	-	-
1786	19	3	4	6	2	10	5	7
1787	21	5	3	7	-	1	4	5
1788	25	4	1	-	3	1	3	6
1789	8	4	1	-	3	2	2	3
1790	28	-	2	1	-	-	-	6
1791	23	1	2	1	2	3	2	3
1792	19	1	4	2	3	2	2	5
1793	29	3	2	4	5	3	6	7
1794	31	6	3	4	6	6	1	7
1795	23	4	15	12	8	11	4	7
1796	26	4	3	-	4	2	3	8
1797	22	3	1	1	5	3	2	4
1798	35	3	3	2	2	1	1	3
1799	29	5	4	3	3	6	1	7
1800	22	4	3	4	7	4	2	5

17. lentelė. Duomenys sudaryti pagal Jonišio RKB gimimo metrikas³⁰¹, Jonišio RKB santuokos metrikas³⁰² ir Jonišio magemburginio miesto aktų knygoje esančius testamentus. Lentelę sudarė V. Gudaitė.

Vardas/Pavardė	Gimė	Testamento įregistravimas	Metai
Kotryna Adomaitytė	1703 m. (santuoka įregistruota 1723 m. susituokė 20 m.)	1753 m. ³⁰³	50 (po santuokos 30 m.)
Stanislovas Martinaitis	1704 m. (santuoka įregistruota 1728 m. susituokė 24 m.)	1760 m.	56 (po santuokos 22 m.)
Ona Laurinaitytė	1704 m. (santuoka	1742 m. ³⁰⁴	38 (po santuokos 12 m.)

³⁰¹ Jonišio RKB gimimo metrikų knyga. 1703 -1716 m. LVIA - 1196/1/2.

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3239> [prieiga per internet, žiūrėta 2012 – 11 – 20]

³⁰² Jonišio RKB santuokos metrikų knyga. 1698 - 1744 m. LVIA - 1196/1/1

<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biRecordId=3239> [prieiga per internet, žiūrėta 2012 – 11 – 20]

³⁰³ 1750-1760 m. Jonišio miesto magistrato aktų knyga LVIA, f. SA-15349

	įregistruota 1730 m. susituokė 26 m.)		
Magdalena Jurevičiūtė	1712 m. (santuoka įregistruota 1735 m. susituokė 23 m.)	1740 m. ³⁰⁵	28 (po santuokos 5 m.)
Kazimieras Jokubaitis	1713 m. (santuoka įregistruota 1741 m. susituokė 28 m.)	1760 m.	47 (po santuokos 19 m.)
Magdalena Liubinytė	1710 m. (santuoka įregistruota 1728 m. susituokė 18 m.)	1740 m.	30 (po santuokos 12 m.)
Jonas Šliupaitis	1714m. (santuoka įregistruota 1734 m. susituokė 20 m.)	1746 m.	32 (po santuokos 12 m.)
Magdalena Bridikytė	1715 m. (santuoka įregistruota 1737 m. susituokė 22 m.)	1740 m.	25 (po santuokos 3 m.)

18. lentelė. Turto paskirstymas pagal lytį ir asmenis 1740 – 1760 m. pagal Joniškio miesto megdeburginių aktų knygas (1722 – 1753³⁰⁶ m., 1740- 1744³⁰⁷ m., 1750 – 1760³⁰⁸ m. Lentelę sudarė V. Gudaitė

Turta gaunantis asmuo	Lytis	
	Vyras (iš viso 35 testamentai)	Moteris (iš viso 20)
Sutuoktinis	40% (14)	20% (4)
Sutuoktinis/vaikai ir/ar žentas	20% (7)	45% (9)
Vaikam	20 % (7) iš jų Sūnums 11% (4) Dukroms 9% (3)	30% (6) iš jų Sūnums 20% (4) Dukroms 10% (2)
Kita (broliai, sesės, tėvai, pusbroliai ir pan.)	20% (7)	5 % (1)
Nežinoma	-	-
Negimusiems	-	-

³⁰⁴ 1740 - 1744 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga - LVIA, SA - 15347

³⁰⁵ 1722 - 1753 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga - LVIA., f. SA-15345

³⁰⁶ 1722 - 1753 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga - LVIA., f. SA-15345

³⁰⁷ 1740 - 1744 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga - LVIA, SA – 15347

³⁰⁸ 1750-1760 m. Joniškio miesto magistrato aktų knyga LVIA, f. SA-15349

18a. lentelė. Lyties įtaka testamentų specifikai. Lentelė parengta panaudojus 1722–1753 m. Joniškio miesto magistrato aktų knygoje užfiksuotus testamentus. Parengė G. Martinaitytė³⁰⁹

	Lytis	
	Moteris	Vyras
Testamentų skaičius	25	44
Sutuoktinis	28%	48%
Sutuoktinis ir vaikai ar/ir žentas	44%	35%
Vaikai	20%	7%
Kita	4%	5%
Nežinoma	4%	5%

³⁰⁹ Martinaitytė G., Miestietė Joniškyje XVIII a. *Žiemgala*, Nr. 1, 2012. p. 40.